

ЭНЕРГЕТИКА ВА ЗАХИРАҲОИ ОБ

ЭНЕРГЕТИКА И ВОДНЫЕ РЕСУРСЫ
ENERGY & WATER RESOURCES

2 (3),
2026

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ ЭНЕРГЕТИКА ВА ЗАХИРАҲОИ ОБИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Муассис:

Вазорати энергетика ва захираҳои оби
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Сармуҳаррир:

Маҳмуд МИРЗОЁН

Ҳайати мушовара:**Далер ҶУМЪА,**

вазири энергетика ва захираҳои оби
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҷамшед ШОИМЗОДА,

муовини якуми вазири энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Шариф МАҲМАДЗОДА,

муовини вазири энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Шарифа ХУДОБАХШ,

муовини вазири энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Манучеҳр САФАРЗОДА,

муовини вазири энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Наим РАҲИМЗОДА,

сардори раёсати сармоягузори Вазорати энергетика ва
захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мушовир:

Олга РУСЕТСКАЯ

Тарроҳ:

Ирфон ҚУРБОН

Маҷалла дар Вазорати фарҳанг таҳти

№ 449/МҶ.997 аз 29-уми декабри соли 2025

ба қайд гирифта шудааст.

Нишони маҷалла:

Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи Шамсӣ 5/1, тел: (+992 37)
235 98 02; e-mail: majalla@mewr.tj

Дар ҶДММ «Орбита» ҷоп шудааст.

Шарикони мо:

**Co-funded by
the European Union**

МУНДАРИҶА

4

Пешвои миллат ва стратегияи рушди энергетика

Боз як қадами муҳим дар роҳи навшироии бузургтарин неругоҳи барқи обии Осиёи Марказӣ

6

Об ва рушди устувор

Душанбе – пойтахти дипломатияи ҷаҳонии об:
натичаҳо ва паёмҳои Конфронси ҷоруми байналмилалӣи об

26

Ҳамкории байналмилалӣ

«CASA-1000»:
пули нави энергетикӣ миёни Осиёи Марказӣ ва Осиёи Ҷанубӣ

30

Ҷашнвора

НБО «Варзоб-1»:
90 сол пешоҳанги энергетикаи Тоҷикистон

СОДЕРЖАНИЕ

34

Лидер нации: стратегия энергетического будущего

Ещё один шаг к обновлению крупнейшей гидроэлектростанции
Центральной Азии

36

Вода и устойчивое развитие

Душанбе – столица мировой водной дипломатии:
итоги и послания четвёртой международной водной конференции

56

Международное сотрудничество

«CASA-1000»:
новый энергетический мост между Центральной и Южной Азией

60

Юбилей

Варзобская ГЭС-1:
90 лет в авангарде таджикской энергетики

CONTENT

64

Leader of the Nation: Strategy for the Energy Future

Another Step Towards Updating the Largest Hydroelectric Power Plant
in Central Asia

66

Water and Sustainable Development

Dushanbe – the capital of world water diplomacy:
Results and Messages of the Fourth International Water Conference

86

International Cooperation

"CASA-1000":
A New Energy Bridge Between Central and South Asia

90

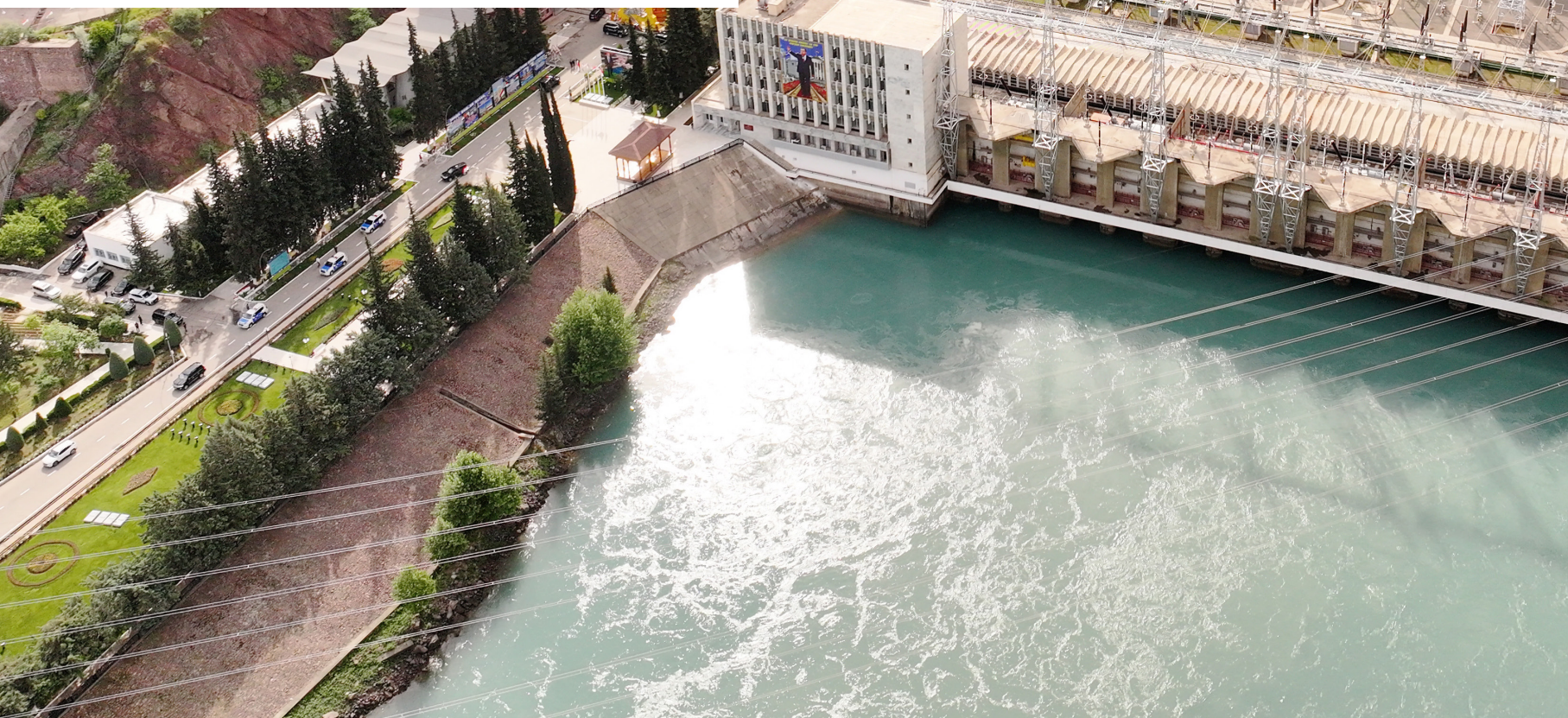
Anniversaries

Varzob HPP-1:
90 Years at the Forefront of Tajik Power Engineering

БОЗ ЯК ҚАДАМИ МУҲИМ ДАР РОҲИ НАВСОЗИИ БУЗУРГТАРИН НЕРУГОҲИ БАРҚИ ОБИИ ОСИЁИ МАРКАЗӢ

24-уми апрели соли 2026 бо иштироки Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, гидроагрегати таҷдишудаи №7-и Неругоҳи барқи обии «Норак» мавриди баҳрабардорӣ қарор гирифт. Ин сеюмин агрегати неругоҳ мебошад, ки дар доираи барномаи васеи таҷдид ва барқарорсозӣ, ки аз соли 2019 амалӣ шуда истодааст, пурра навшозӣ гардид. Қаблан, гидроагрегати №1 (соли 2022) ва гидроагрегати №4 (соли 2024) таҷдид шуда буданд.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни суҳанронӣ дар маросими баистифодадиҳӣ таъкид намуданд, ки рушди минбаъдаи иқтисодии гидроэнергетикии кишвар аҳамияти муҳими стратегӣ дошта, таҷдиди НБО «Норак» ҷузъи муҳими сиёсати давлатӣ дар самти таъмини истиқлоли энергетикӣ ва рушди устувори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

Пас аз анҷоми таҷдиди ҳамаи нуҳ гидроагрегат интизор меравад, ки истеҳсоли миёнаи солонаи неруғоҳ зиёда аз 1 миллиард кВт-соат афзоиш ёбад.

Паймонкори асосии таҷдиди гидроагрегати №7 ширкати «ANDRITZ Hydro» буда, иҷрои корҳои зерпаймониро Ҷамъияти саҳомии қушодаи «ТоҷикСГЭМ» ба уҳда дошт.

Дар доираи лоиҳа таҷҳизоти асосӣ ва ёрирасони гидроагрегат пурра иваз гардида, низомҳои муосири идоракунии худкор ва мониторинг ҷорӣ карда шуданд. Ин имкон медиҳад, ки фаъолияти бозғитимод ва самараноки агрегат таъмин гардида, муҳлати истифодаи он ба таври назаррас дароз карда шавад. Ба арзёбии мутахассисон, муҳлати хизмати гидроагрегати навсозӣшуда на камтар аз 40 солро ташкил медиҳад.

Таҷдиди гидроагрегати №7 бо ҷалби шарикони байналмилалӣ амалӣ гардид. Барои татбиқи лоиҳа 34 миллион евро маблағгузори қарзӣ ва инчунин 9,5 миллион сомонӣ аз буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷалб карда шуд. Ин шакли маблағгузорӣ имкон дод, ки корҳо бо истифода аз технологияҳои муосир ва мутобиқ ба талаботи байналмилалӣ оид

ба бехатарӣ ва самаранокии таҷҳизоти гидроэнергетикӣ анҷом дода шаванд.

Илова бар ин, барои навшозии ҳамаи неруғоҳҳои амалкунандаи Тоҷикистон зиёда аз 1 миллиард доллари ИМА равона мегардад, ки имкон медиҳад муҳлати истифодаи онҳо боз ба 70-80 соли дигар дароз карда шаванд.

Пас аз навшозии се гидроагрегат иқтисодии неруғоҳ 260 МВт афзоиш ёфт, ки аз иқтисодии пурраи НБО «Сангтӯда-2» (220 МВт) бештар мебошад.

Тибқи нақша, ҳоло навшозии агрегати чоруми неруғоҳ бо маҷмуи таҷҳизоти ёрирасони он идома дорад.

Дар маҷмуъ тибқи лоиҳаи навшозии неруғоҳ ҳамаи агрегатҳои он бо харҷи 750 миллион доллари амрикоӣ то соли 2032 нав карда мешаванд.

Пас аз анҷоми пурраи барнома неруғоҳ на танҳо иқтисодии иловагӣ ба даст меорад, балки сатҳи бозғитимодӣ, бехатарӣ ва самаранокии истифодаи он низ ба таври назаррас баланд хоҳад шуд.

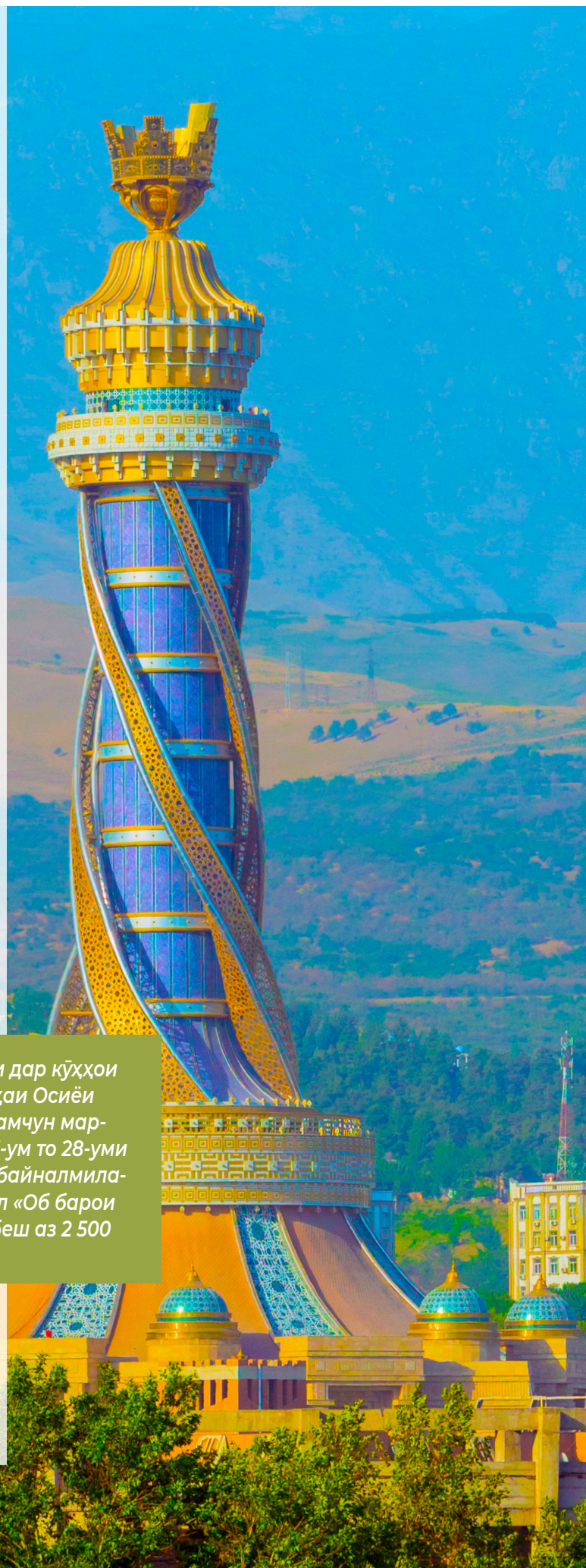
НБО «Норак» қисми назарраси истеҳсоли нури барқро дар Тоҷикистон таъмин намуда, дар фаъолияти низомии ягонаи энергетикӣ кишвар нақши калидӣ мебозад.

Илова бар ин, татбиқи чунин лоиҳаҳои бузург ба тақими мавқеи Тоҷикистон ҳамчун кишваре бо имкониятҳои васеи истеҳсоли энергияи «сабз» мусоидат намуда, заминаҳои истиқлоли энергетикӣ кишварро боз ҳам устувортар мегардонад.

ДУШАНБЕ – ПОЙТАХТИ ДИПЛОМАТИЯИ ҶАҲОНИИ ОБ:

НАТИҶАҶО ВА ПАЁМҶОИ КОНФРОНСИ ЧОРУМИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ОБ

Тоҷикистон – кишвари сарчашмаҳои бузурги оби тоза, ки дар қўхҳои осмонбӯси он зиёда аз 60 фоизи захираҳои оби минтақаи Осиёи Марказӣ ташаккул меёбанд, бори дигар мақоми худро ҳамчун маркази асосии дипломатияи ҷаҳонии об собит намуд. Аз 25-ум то 28-уми майи соли 2026 дар шаҳри Душанбе Конфронси чоруми байналмилалӣ сатҳи баланд оид ба Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор, 2018-2028» баргузор гардид. Ин ҳамоиш беш аз 2 500 иштирокчиро аз 110 кишвари ҷаҳон ба ҳам овард.

БУҲРОНИ ОБ: РАҚАМҲО ВА ДАЛЕЛҲО

• **2,4** миллиард нафар дар кишварҳое зиндагӣ мекунанд, ки бо норасоии доимии об рӯ ба рӯ ҳастанд (СММ, соли 2025).

• **771** миллион нафар ба манбаъҳои асосии оби нӯшокӣ дастрасӣ надоранд (ТУТ / ЮНИСЕФ).

• **4,2** миллиард нафар аз хизматрасониҳои бехатари санитарӣ ва бехдошти маҳруманд.

• **90** ғоизи ҳамаи офатҳои табиӣ ҳақон ба об вобаста мебошанд.

• То соли 2050 норасоии об беш аз **5** миллиард аҳолии сайёро фаро хоҳад гирифт (Созмони ҷаҳонии метеорология).

• Ҳаҷми солони норасоии маблағгузорӣ дар баҳши оби кишварҳои рӯ ба рушд то 350 миллиард доллари ИМА-ро ташкил медиҳад (ЮНЕП).

• То соли 2030 барои таъмини амнияти ҷаҳонии об тақрибан 7 триллион доллар сармоягузорӣ зарур аст.

• Осиёи Марказӣ то соли 2030 барои таъмини аҳолии бо оби нӯшокии бехатар ба **12** миллиард доллари иловагӣ ниёз дорад (БАТР).

Масъалаи дастрасӣ ба оби тоза имрӯз босуръат ба яке аз муҳимтарин ҷолишҳои глобалии асри XXI табдил меёбад. Айни замон тақрибан 2,4 миллиард нафар дар сайёра бо норасоии доимии об зиндагӣ мекунанд. Инчунин, 771 миллион нафар аз дастрасӣ ба манбаъҳои бехатари оби нӯшокӣ маҳруманд. Тибқи пешгӯии Созмони ҷаҳонии метеорология, то соли 2050 норасоии об дар ин ё он шакл зиёда аз 5 миллиард аҳолии сайёро фаро хоҳад гирифт ва маҳз ба ҳамин сабаб Конфронси Душанбе имсол шумораи зиёди иштирокчиёро ҷамъ овард.

Ин чорабинӣ идомаи мантиқии ташаббусҳои ҷаҳонии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи об гардид, ки аз оғози солҳои 2000-ум дар арсаи байналмилалӣ пайгири на пешбарӣ мешаванд. Бо ибтикори Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон,

Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, Маҷмаи умумии Созмони Милалӣ Муттаҳид зиёда аз даҳ қатънома оид ба масъалаҳои обро қабул намудааст: аз эълони Соли байналмилалӣ оби тоза дар соли 2003 то Даҳсолаи амалкунанда. Соли 2023 Тоҷикистон ҳамраиси нахустин Конфронси СММ оид ба захираҳои об дар давоми ним асри охир дар шаҳри Нью-Йорк гардид.

Дар доираи Конфронси чоруми байналмилалӣ сатҳи баланд оид ба Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор, 2018-2028» ҷаласаҳои пленарӣ, мавзӯӣ, зиёда аз бист форум ва чорабиниҳои канорӣ баргуздор шуданд. Аз рӯи натиҷаҳои он Эълонияи Душанбе, Хулосаи ҳамраисон ва саҳми расмӣ Раванди оби Душанбе ба Конфронси СММ оид ба захираҳои об дар соли 2026 қабул гардидаанд.

ТОҶИКИСТОН: ҶОЯК АСР ДИПЛОМАТИЯИ ОБ

Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз намунаҳои нодири кишварҳое мебошад, ки беш аз 20 сол аст рӯзномаи ҷаҳонии обро пайгири на ташаққул медиҳад:

• Соли 2003 – бо ибтикори Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, Маҷмаи умумии СММ соли 2003-ро Соли байналмилалӣ оби тоза эълон намуд.

• Солҳои 2005-2015 – қабули Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои ҳаёт».

• Соли 2013 – эълони Соли байналмилалӣ ҳамкорӣ дар соҳаи об.

• Солҳои 2018-2028 – Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор».

• Соли 2023 – Тоҷикистон ҳамраиси нахустин Конфронси СММ оид ба захираҳои об дар 50 соли охир (шаҳри Нью-Йорк).

• Соли 2025 – Соли байналмилалӣ ҳифзи пирахҳо (ташаббуси Тоҷикистон).

Дар давраи солҳои 2000-2025 бо ибтикори Тоҷикистон Маҷмаи умумии СММ зиёда аз даҳ қатънома оид ба масъалаҳои обу иқлимиро қабул намудааст.

РЌЗИ ЯКУМ: ФОРУМҲО, МУКОЛАМАҲО ВА ЧОРАБИНИИ ФАРҲАНГӢ

25-уми майи соли 2026, як рӯз қабл аз ифтитоҳи расмии конфронс шаҳри Душанбе ба маркази муҳими муколамаи байналмилалӣ оид ба масъалаҳои об, иқлим ва рушди устувор табдил ёфт: танҳо дар давоми як рӯз зиёда аз даҳ форум ва чорабиниҳои канорӣ баргузор гардиданд.

МИНТАҚАИ ОСИЁ ВА УҚЁНСИ ОРОМ: ОМОДАӢ БА КОНФРОНСИ СММ ОИД БА ЗАХИРАҲОИ ОБ ДАР СОЛИ 2026

Дар Китобхонаи миллии Тоҷикистон Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо Комиссияи иқтисодӣ ва иҷтимоии Созмони Милали Муттаҳид барои Осиё ва Уқёнуси Ором (ЭСКАТО) ҷаласаи минтақавии омодагӣ ба Конфронси СММ оид ба захираҳои об дар соли 2026-ро баргузор намуд. Зиёда аз 100 иштирокчӣ аз 29 давлат ва 30 созмони байналмилалӣ раванди татбиқи Ҳадафи 6-уми рушди устуворро дар минтақа баррасӣ карданд.

Вазири энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон Далер Ҷумъа зимни суҳанронӣ назди ҳайатҳои иштироккунанда, минтақаи Осиё ва Уқёнуси Оромро яке аз минтақаҳои бештар осебпазир дар баробари тағйирёбии иқлим арзёбӣ намуд. Ба гуфтаи ӯ, обшавии пиряхҳо, норасоии об ва афзоиши талаботи истеъмоли таҳдидеро ба вучуд меоранд, ки бидуни суръат башидан ба амалҳои дастаҷамъона рафӣи он ғайриимкон аст. Конфронси СММ дар соли 2026 бояд ба чунин иқдомҳо тақони ҷиддӣ бахшад.

ҲАМКОРИИ ФАРОМАРЗӢ: АБЗОРҲОИ РАҚАМӢ ВА ТАҶРИБАИ ОСИЁИ МАРКАЗӢ

Форуми байналмилалӣ «Дурномаи ҳамкорӣ фаромарзӣ: навоарӣ ва амал дар соҳаи захираҳои об барои рушди устувор» роҳбарони мақомоти хоҷагии оби кишварҳои Осиёи Марказӣ, намояндагони Иттиҳоди Аврупо, Бонки Умумиҷаҳонӣ ва Созмони Милали Муттаҳидро муттаҳид намуд.

Таҷрибаи Осиёи Марказӣ намунаи нодири идоракунии устувори байнидавлатии дарёҳои фаромарзӣ барои минтақаҳои дигар пешниҳод гардид.

Сафири Иттиҳоди Аврупо дар Тоҷикистон Радослав Дарски таъкид намуд, ки дар Стратегияи Иттиҳоди Аврупо оид ба устувории захираҳои об самаранокӣ ва навоарӣ мавқеи асосӣ доранд. Ба гуфтаи ӯ, воситаҳои рақамӣ – аз барномаҳои мохворавии мушоҳидаи Замин (Copernicus) то системаҳои зеҳни сунъӣ, барои идоракунии ҳавзаҳои фаромарзии об имкониятҳои нав фароҳам меоранд. Ҳисобкунакҳои зеҳнӣ талафоти обро

муайян мекунанд, моделҳои рақамӣ вазъиятро дар шароити гуногуни иқлим пешбинӣ менамоянд ва дронҳои худкор инфрасохторро дар ҷойҳои таҳқиқ мекунанд, ки дастрасии инсон ба онҳо душвор аст. Иттиҳоди Аврупо омодагии худро барои мубодилаи ин таҷриба бо кишварҳои Осиёи Марказӣ дар оянда низ изҳор намуд.

ПИРЯҲҲО ВА ХАТАРҲОИ ИҚЛИМӢ

Форуми байналмилалӣ «Об ва хатарҳои иқлимӣ: илм, мониторинг ва идоракунии» ба 115-солагии қўли Сарез – сарбанди табиӣ, ки дар натиҷаи заминларза соли 1911 ба вучуд омадааст, бахшида шуд. Муовини Сарвазири Тоҷикистон Сулаймон Зиёзода ҳифзи пиряхҳо ва низомҳои огоҳсоии барвақтиро афзалияти стратегияи кишвар номид.

Рақамхое, ки иштирокчиёни форум пешниҳод намуданд, аз ҳар гуна суҳан равшантар буданд: аз 14 ҳазор пиряхи Тоҷикистон, аллакай, зиёда аз ҳазортои онҳо пурра аз байн рафтаанд. Ҳарорати миёнаи солона дар кишвар 1,2°C баланд шудааст, ки ин нишондиҳанда нисбат ба ҳарорати миёнаи ҷаҳонӣ ду баробар бештар мебошад.

Тибқи пешгӯии Барномаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба муҳити зисти (ЮНЕП), масоҳати пиряхҳо дар ҳавзаи дарёи Панҷ то охири аср аз чор се ҳисса коҳиш хоҳад ёфт. Ин маънои таҳдиди мустақим ба таъминоти об, гидроэнергетика ва амнияти озуқаворӣ даҳҳо миллион нафарро дорад – на танҳо дар Тоҷикистон, балки дар тамоми минтақа.

ҲАМКОРИИ ИЛМӢ: МАРКАЗИ КРИОСФЕРА ДАР ДУШАНБЕ

Дар Форуми ҳамоҳангсозии Осиёи Марказӣ оид ба мониторинги пиряхҳо ва криосфера иштирокчиён лоиҳаи таъсиси Маркази ҳамоҳангсозии минтақавӣ оид ба криосфера дар шаҳри Душанберо дар ҳамкорӣ бо Созмони ҷаҳонии метеорология баррасӣ намуданд.

Марказ барои низомманд намудани маълумоти ҷамъоваришуда оид ба пиряхҳо, таъмини мониторинги доимӣ ва фароҳам овардани платформаи ягона барои табодули иттилоот байни олимони панҷ кишвари Осиёи Марказӣ пешбинӣ шудааст.

АФРИҚО ВА РЌЗНОМАИ ҶАҲОНИИ ОБ

Форуми об бо тавачҷуҳ ба Африқо таҳти унвони «Аз тасдиқ то амал: пешбурди татбиқи Чашмдошти Африқо оид ба об то соли 2063» баргузор гардид.

Зимни чорабинӣ нақши Африқо дар ташаккули

ПИРЯҲҲОИ ОСИЁИ МАРКАЗӢ: МАНБАЪҲОИ ОБЕ, КИ ОБ МЕШАВАНД

Тоҷикистон дорои бузургтарин захираи пиряхӣ дар Осиёи Марказӣ мебошад:

- Дар ҳудуди кишвар тақрибан **14** ҳазор пирях бо масоҳати умумии зиёда аз **9** ҳазор км² мавҷуд аст (қариб 6 фоизи ҳудуди ҷумҳурӣ).

- Пиряхҳои Тоҷикистон то **60** фоизи захираҳои оби тамоми минтақаи Осиёи Марказиро ташақкул медиҳанд.

- Бузургтарин пирях – пиряхи «Тоҷикистон» мебошад: дарозӣ – **77** км, ҳаҷм бо шохобхояш тақрибан **100** км³.

- Ҳарорати миёнаи солона дар кишвар аз солҳои 1960-ум то имрӯз **1,2°C** афзоиш ёфтааст, ки нисбат ба нишондиҳандаи миёнаи ҷаҳонӣ ду баробар бештар аст (ЮНЕП).

- Зиёда аз **1000** пирях, аллакай, пурра аз байн рафтаанд; тибқи пешгӯиҳо, бисёре аз пиряхҳои хурд дар давоми 30-40 соли оянда об мешаванд.

- Масоҳати пиряхҳо дар ҳавзаҳои дарёҳои Панҷ ва Вахш то охири аср метавонад мутаносибан **75** ва **53** фоиз коҳиш ёбад.

- Қўли Сарез – сарбанди табиӣ мебошад, ки соли 1911 дар натиҷаи заминларза ба вучуд омадааст. Сатҳи об дар он ҳамоно боло меравад; дар сурати раҳна шудани он, минтақаҳои ҳавф метавонанд чандин давлати минтақаро фаро гиранд.

рӯзномаи ҷаҳонии об муҳим арзёбӣ шуда, таъкид гардид, ки ҳамкориҳои кишварҳои рӯ ба рушд метавонад дар расидан ба Ҳадафҳои рушди устувор нақши муассир дошта бошад.

Дар қараёни форум масъалаҳои гузариш аз уҳдадорихи сиёсӣ ба амалҳои мушаххас, таҳкими шарикӣ, беҳтарсозии хизматрасониҳои об ва беҳдошт, инчунин татбиқи Ҳадафи шашуми рушди устувор мавриди муҳокима қарор гирифтанд.

ЗАНОН ВА ОБ

Яке аз рӯйдодҳои калидии рӯз Форуми «Занон ва об – 2026» гардид.

Иштирокчиён ба нақши занон дар идоракунии захираҳои об, муқовимат ба тағйирёбии иқлим ва таъмини амнияти об диққати махсус доданд. Масъалаҳои рушди соҳибқориҳои занон, дастрасӣ ба маблағгузорӣ, истифодаи технологияҳои рақамӣ ва зеҳни сунъӣ дар бахши об, инчунин иштироки занон дар қабули қарорҳои муҳокима шуданд.

Натиҷаи муҳими форум қабули Эълومияи Душанбе «Занон ва об» ва таъсиси расмии Шабаккаи байналмилалӣ шарикӣ «Занон ва об» гардид.

ОБ ВА АМНИЯТИ ОЗУҚАВОРӢ

Дар «Форуми байналмилалӣ оид ба таъмини устувори низомҳои озуқаворӣ дар шароити камбуди ҷаҳонии об» масъалаҳои мубрами

амнияти озуқаворӣ ва идоракунии захираҳои обиро баррасӣ шуданд.

Тибқи маълумоти пешниҳоднамудаи иштирокчиён, зиёда аз 70 ҶОИ захираҳои оби ширини ҷаҳон дар бахши кишоварзӣ истифода мешавад ва коҳиш ёфтани захираҳои об метавонад ба амнияти озуқаворӣ миллионҳо нафар таҳдид намояд.

Иштирокчиён истифодаи технологияҳои муосир, рушди иқтисоди «сабз» ва таҳкими ҳамкориҳои байналмилалиро ҳамчун роҳҳои ҳалли масъала арзёбӣ намуданд.

ОБ ВА ЗЕҲНИ СУНӢӢ

Дар Агенсии инноватсия ва технологияҳои рақамии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Форуми «Об ва зеҳни сунъӣ – робитаи дучониба» баргузор гардид.

Форум ба масъалаҳои истифодаи технологияҳои зеҳни сунъӣ дар мониторинг ва идоракунии захираҳои об, рушди инфрасохтори устувори рақамӣ ва пешгуи хавфҳои вобаста ба тағйирёбии иқлим бахшида шуд.

Қоршиносон таъкид намуданд, ки ҳамгироии илм, технология ва сиёсати давлатӣ метавонад барои ҳалли самараноки масъалаҳои об ва иқлим заминаи бозғамӣ фароҳам оварад.

РАВИШИ NEXUS ВА ИДОРАКУНИИ МАҚМУИИ ЗАХИРАҶО

Дар Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон Форуми «Равиши NEXUS дар Осиёи Марказӣ: илм, сиёсат ва амалия» баргузор гардид.

Иштирокчиён консепсияи идоракунии мақмуи низомӣ ба ҳам вобастаи «об – энергетика – озуқаворӣ – муҳити зист»-ро ҳамчун асоси рушди устувори минтақавӣ муҳокима намуданд.

МАБЛАҶГУЗОРИИ ИНФРАСОХТОРИ ОБ ВА ШАРИКИИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ

Дар доираи конфронс инчунин Форуми «Ҷалби сармоягузориҳои хусусӣ ва маблағгузориҳои инноватсионӣ барои инфрасохтори об дар кишварҳои рӯ ба рушди махсус дар хушкӣ» баргузор гардид.

Иштирокчиён масъалаҳои тавсеаи шарикӣ давлат ва бахши хусусӣ, истифодаи механизмҳои маблағгузориҳои омехта, сармоягузориҳои иқлимӣ ва ҷалби сармояро барои рушди инфрасохтори устувори об баррасӣ қарданд.

ТАҚВИАТИ АМАЛИЁТИ ОБ ТАВАССУТИ ҲАМКОРИИ ЧАНУБ-ЧАНУБ ВА СЕЧОНИБА

Тахти ин унвон дар Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон форуми дигар баргузор гардид.

Дар форум муҳимияти ҳамкории Чануб-Чануб ва ҳамкории сеҷонибаро ҳамчун механизмҳои муассири мубодилаи дониш, таҷриба ва қарорҳои инноватсионӣ барои пешбурди рӯзномаи ҷаҳонии об таъкид шуд.

Иштирокчиён омодагии худро ҷиҳати таҳкими минбаъдаи ҳамкории байналмилалӣ ва ҳамоҳангсозии талошҳо барои татбиқи рӯзномаи ҷаҳонии об ва ноил шудан ба Ҳадафҳои рушди устувор иброз доштанд.

ЧАВОНОН ВА ОБ

Дар Форуми «Чавонон ва об» масъалаҳои вобаста ба об ва иқлим, баланд бардоштани нақши чавонон дар ҳифзи захираҳои об ва рушди маърифати экологӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтанд.

Муовини Сарвазирӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон Сулаймон Зиёзода зимни суҳанронии худ таъкид намуд, ки маҳз насли чавон масъулияти бештарро барои ояндаи захираҳои обии сайёра бар дӯш дорад.

Намояндагони чавонон ташаббусҳоро дар самти таҳсилоти экологӣ ва мониторинги рақамӣ пешниҳод намуданд.

ФЕСТИВАЛИ ОБ

Шоми 25-уми май дар Боғи фарҳангӣ фароғатии «Наврӯзгоҳ» Фестивали об ва барномаи

фарҳангӣ тахти унвони «Об – манбаи ҳаёти инсоният» баргузор гардид

Дар фестивал ҳунароҳои мардумӣ, маҳсулоти кишоварзӣ, таомҳои миллӣ ва дастовардҳои фарҳангии шаҳро ноҳияҳои мамлакат муаррифӣ шуданд.

Барномаи фарҳангӣ бо иштироки ҳунармандони маъруфи мамлакат фазои дӯстӣ, ҳамдигарфаҳмӣ ва эҳтиром ба арзишҳои умумии башариро таҷассум намуд.

Барои меҳмонони хориҷӣ фестивал ҳамчун шиносӣ бо фарҳанги ғании аънавиҳои Тоҷикистон – кишваре, ки муносибат ба об ҳамеша қисми муҳими ҳувиати миллӣ ба ҳисоб меравад, хизмат намуд.

Мо пешниҳод менамоем,
ки «Чаҳорчӯби Душанбе
барои об» таъсис дода
шавад. Ин чаҳорчӯб
метавонад равандҳои
ҷори дар масъалаҳои об
таҳким бахшида, заминаи
мусоидро барои ҳамоҳангӣ
ва ҳамгироии талошҳои
муштарак ҷиҳати расидан
ба натиҷаҳои амалӣ муҳайё
созад.

Эмомалӣ РАҲМОН,
Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон

РӯЗИ ДУЮМ: ИФТИТОҶИ РАСМӢ ВА ПАЁМҶОИ КАЛИДӢ

**ЭМОМАЛӢ РАҲМОН:
«МО ПЕШНИҶОД МЕНАМОЕМ, КИ
«ЧАҲОРҶӢБИ ДУШАНБЕ БАРОИ ОБ» ТАЪСИС
ДОДА ШАВАД»**

26-уми май маросими тантанавии ифтитоҳи кон-
фронс баргузор гардид. Бо маърузаи асосӣ Пре-
зиденти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат
муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон суҳанронӣ намуданд.
Сарвари давлат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бар-
гузори ин конфронсро қадами муҳим дар ҳалли
яке аз проблемаҳои ҳассоси замони муосир -
дастрасии бештар пайдо кардани аҳолии сайёра
ба об номиданд.

Зикр шуд, ки таъи солҳои охир Тоҷикистон ба
мақсади дар маркази рӯзномаи рушди байнал-
милалӣ қарор додани масъалаи об як силсила
тадбирҳои амалӣ андешида, дар ин ҷода тавас-
сути ташаббусҳои худ дар соҳаи об, ки аз ҷони-
би Маҷмаи Умумии Созмони Милалӣ Муттаҳид
дастгирӣ ёфтанд, пайваста талош меварзад.

Ба таъкиди Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ
Раҳмон талошҳои мо барои баланд бардоштани
мақому аҳамияти об - сарвати бебаҳои ҳаёт раво-
на гардида, Тоҷикистон дар ин самт ҷонибдори
барҳурди мутавозин ва фарогир аст. Эълони Даҳ-
солаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди усту-
вор» гувоҳи возеҳи кӯшишҳои муштарак мебошад.

Роҳбари кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зикр
карданд, ки мо дар доираи ташаббуси «Раванди
оби Душанбе» ба талошҳои худ дар самти таш-
кили платформаи байналмилалӣ фарогир ва
шаффоф идома медиҳем.

Зимни суҳанронӣ Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон тавачҷуҳи иштирокдорони кон-
фронсро ба мушкилҳое ҷалб намуданд, ки ба-
рои ноил шудан ба Ҳадафи шашуми рушди усту-
вор монеаҳо эҷод кардаанд.

Таъкид гардид, ки ҳоло миллиардҳо нафар ба
оби нӯшокии бехатар ва хизматрасониҳои беҳ-
дошти дастрасӣ надошта, наздик ба 4 миллиард
сокини сайёра ҳар сол ҳадди ақал як моҳ бо но-
расоии шадиди об дучор мешаванд. Ин тамо-
юлҳо гувоҳи медиҳанд, ки дар оянда дастрасӣ
пайдо накардани мардуми ба оби ошомиданӣ
ба таври назаррас зиёд хоҳад шуд.

Тибқи таҳқиқоти нави коршиносон, талаботи
чаҳон ба оби ошомиданӣ то соли 2050 ҳадди
ақал то 25 дарсад зиёд мешавад ва ин зарурати
истеҳсоли 50 фоиз бештари ғизоро барои аҳо-
лии рӯ ба афзоиш тақозо менамояд.

Ҳамзамон бо ин, ба таъкиди Роҳбари давлат аз
рӯи пешбиниҳо дар ин давра қариб нисфи аҳо-
лии шаҳрншини чаҳон метавонад бо норасоии
об рӯ ба рӯ гарданд ва соҳаҳои наву босуръат
рушдбанда, аз ҷумла саноати «сабз», шаҳрсозӣ,

истеҳсоли озуқаворӣ ва инфрасохтори рақамӣ
талабот ба обро боз ҳам зиёд хоҳанд кард.

Дар ин замина, гуфта шуд, ки ин раванд зарура-
ти гузариш ба технологияҳои сарфакоронаи об,
мудирияти муассири захираҳо ва ҳамохангсозии
беҳтари сиёсати об, энергетика ва озуқавориро
бештар месозад.

Президенти кишвар аз иқдомҳои Тоҷикистон
дар сатҳи милливу минтақавӣ ҷаҳати ҳаллу фас-
ли мушкилоти ҷойдошта ёдовар шуда, таъкид
доштанд, ки дар кишвари мо Стратегияи миллии
об то соли 2040 ва Барномаи давлатии таъмино-
ти оби нӯшоки ва беҳдошт барои солҳои 2025-
2029 ҷиҳати суръат бахшидан ба раванди ноил-
шавӣ ба Ҳадафи шашуми рушди устувор қабул
гардидаанд.

Тоҷикистон ният дорад то соли 2030 татбиқи
пурраи мудирияти ҳамохангшудаи захираҳои
обро дар сатҳи милли ва ҳавзавӣ таъмин намуда,
низоми муосири илман асоснок, устувор ва са-
маранокро таъсис диҳад. То соли 2040 дар нақша
аст, ки дастрасии аҳолиро ба оби мутамаркази
ошомиданӣ ба 90 дарсад расонад.

Ҳамчунин, Тоҷикистон азм дорад, ки миқёси
технологияҳои сарфакунандаи обро беш аз 40
баробар афзоиш дода, истифодаи самарано-
ки онро ба як абзори калидии мутобиқшавӣ ба
тағйирёбии иқлим табдил диҳад.

Дар идомаи суҳанронӣ Президенти кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид доштанд, ки мо ба рушди ҳамкориҳои фаромарзӣ дар соҳаи об аҳамияти хоса дода, ҷиҳати таҳкими минбаъдаи эътимод, шарикӣ ва муколамаи созанда дар Осиёи Марказӣ оид ба ҳалли масъалаҳои муҳими об ҳамеша кушиш менамоем. Дар ин раванд, Тоҷикистон ба Фонди байналмилалии наҷоти Арал ҳамчун платформаи мусоиди минтақавӣ барои баррасӣ ва ҳалли маҷмуи масъалаҳои об ба хоҳири рушди устувор нигариста, дар қорҷуби он таъсис додани Комиссияи байнидавллатии энергетикӣ барои Осиёи Марказиро зарур мешуморад.

Сарвари кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зикр намуданд, ки мо бояд аз ҳоло дар бораи рӯзномаи ҷаҳонии об баъди соли 2030 андеша намоем ва иқдомҳо бояд аз дастовардҳои Даҳсолаи байналмилалии амал «Об барои рушди устувор», Рӯзномаи амали об ва таҷрибаи Раванди оби Душанбе маншаъ гирифта, ба ҳал-

ли масъалаҳои рӯзафзуни марбут ба об равона карда шаванд.

Сарвари кишвари мо ёдовар шуданд, ки дар солҳои охир Даҳсолаи байналмилалии амали об ва Рӯзномаи амали об барои ҳаллу фасли мушкилоти марбут ба об заминаҳои мустаҳкам фароҳам оварданд. Бо вучуди ин, дар ҷодаи рафъи ин мушкилот ба нафъи имрӯзу ояндаи сайёра мо ҳанӯз дучори монеаҳои ҷиддӣ ҳастем.

Гуфта шуд, ки имрӯз зарурати гузариш ба марҳалаи нави ҳамкориҳои ҷаҳонӣ дар соҳаи об ба миён омадааст. Ба ин мақсад пешниҳод гардид, ки «Ҷаҳорҷуби Душанбе барои об» таъсис дода шавад. Ин ҷаҳорҷуб метавонад заминаи мусоидро барои ҳамкории ва ҳамгироии талошҳои муштарак ҷиҳати расидан ба натиҷаҳои амалӣ муҳайё созад.

Дар хотимаи суҳан Сарвари давлат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон эълон намуданд, ки мо ба мақсади пешбурд ва тақвияти дипломатияи об ва муттаҳид кардани талошҳои ҷомеаи ҷаҳонӣ барои ояндаи устувор ва бехатар Ҷоизаи байнал-

милалии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар соҳаи об таъсис додем.

Тавре таъкид гардид, ин ҷоиза барои эътирофи намудани саҳми барҷаста дар рушди ҳамкориҳои байналмилалӣ, таҳқиқоти илмӣ, сиёсати устувори об ва пешбурди роҳҳои ҳалли муассири мушкилоти ҷаҳонии об нигаронида шудааст.

Аз кафкӯбии пурмавҷи ҳозирин аён гардид, ки ин пайғом мавриди дастгирии аҳли толор қарор гирифт.

Баъд аз суҳанронии Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон роҳбарони ҳайатҳои ҳукуматҳои кишварҳо, созмонҳои байналмилалӣ минтақавӣ ва қоршиносони сатҳи баланд, аз ҷумла Сарвазирӣ Ҷумҳурии Бурунди Нестор Нтахонтуэ, раиси Девони вазирони Ҷумҳурии Қирғизистон, вазири кишоварзӣ ва саноати қоркард Эрлист Ақунбеков, муовини раиси Девони вазирони Туркменистон Тангригули Атахаллиев, фиристодаи махсуси Созмони Милали Муттаҳид хонум Ретно Марсуди, муовини Дабири кулли Созмони Милали Мут-

тахид, Ли Чунхуа, раиси Шурои иқтисодӣ ва иҷтимоии СММ Лок Баҳодур Тапа, Ноиби президенти Бонки Аврупои Таҷдид ва Рушд Марк Боуман, муовини Дабири кулли СММ, Котиби иҷроияи Комиссияи иқтисодӣ ва иҷтимоии СММ барои Осиё ва Уқёнуси Ором (ESCAP) Армида Салсия Алисҷабана ва Ректори Донишгоҳи Созмони Милали Муттаҳид, муовини Дабири кулли СММ, профессор Тшилидзи Марвала баромад карданд.

ЧАЛАСАҲОИ МАВЗУИИ РӯЗИ ДУЮМ

Баъд аз анҷоми ҷаласаи пленарӣ шаш ҷаласаи канории мавзӯӣ баргузор гардиданд, ки мутабиқи самтҳо, равиш ва сохтори Конфронси Созмони Милали Муттаҳид оид ба захираҳои оби соли 2026 ташақкул ёфта, ба баррасии масъалаҳои калидии идоракунии ва истифодаи устувори захираҳои об бахшида шуданд.

«ОБ БАРОИ ИНСОНҲО»

Дар доираи ин ҷаласа иштирокчиён масъалаҳои таъмини хизматрасониҳои обтаъминкунӣ ва бехдоштро дар шароити ноустуворӣ, буҳронҳои башардӯстона ва сатҳи баланди муҳоҷирати аҳоли баррасӣ намуданд. Диққати махсус ба масъалаи таъмини шароити арзандаи зиндагӣ, иштироки аҳоли дар қабули қарорҳо ва таъмини пайвастаи хизматрасониҳои ҳаётан муҳим равона гардид.

Иштирокчиён монеаҳои асосии сохторӣ ва амалиётӣ, ки дар чорроҳаи кумаки башардӯстона ва рушди дарозмуддат ба вучуд меоянд, инчунин

равишҳои самаранокеро баррасӣ карданд, ки имкон медиҳанд аз воқуниши фаврӣ ба ташаққули низомҳои устувори маҳаллии обтаъминкунӣ ва бехдошт гузариш таъмин гардад.

Ҳамчунин, ба нақши мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва пешниҳодкунандагони хизматрасонӣ дар таъмини дастрасии одилона, устувор ва фарогир ба об ва бехдошт барои гурӯҳҳои бештар осебпазир ва душвордастрас диққати махсус дода шуд. Илова бар ин, моделҳои маблағгузорӣ, механизмҳои институтсионалӣ ва шарикӣ, ки барои ба даст овардани натиҷаҳои устувор ва ба саломатӣ нигаронидашуда дар сатҳи маҳаллӣ заруранд, муҳокима гардиданд.

«ОБ БАРОИ ШУКУФОЙ»

Яке аз мавзӯҳои марказии Конфронс ҷаласаи «Об барои шукуфой» гардид, ки ба таҳкими идоракунии захираҳои об тавассути равиши маҷмӯӣ ва татбиқи робитаи мутақобилаи «об – озуқаворӣ – энергетика – муҳити зист» бахшида шуд.

Иштирокчиён роҳҳои бартараф намудани ҷудоии соҳавӣ, баланд бардоштани устувори захираҳои об ва истифодаи самаранокӣ иқтисодӣ онҳоро ҳамчун анғезандаи қоши камбизотӣ, таъмини амнияти озуқаворӣ ва рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ баррасӣ намуданд.

Натиҷаҳои муҳокимаҳо мустақиман дар омодагии муколамаи интерактивии «Об барои шукуфой» дар доираи Конфронси СММ оид ба захираҳои об дар соли 2026 истифода хоҳанд шуд. Онҳо барои мушаххас намудани ҳуҷҷати концеп-

туалӣ, муайян кардани ташаббусҳои афзалиятнок ва ташаққули такони сиёсӣ чиҳати баргузори муваффақонаи конфронс дар моҳи декабри соли 2026 мусоидат хоҳанд кард.

«ОБ БАРОИ САЙЁРА»

Ин ҷаласа ба масъалаҳои баланд бардоштани устувори экосистемаҳои обӣ дар тамоми давраи гардиши об – аз пирияхҳо ва сарчашмаҳои дарёҳо то баҳр – бахшида шуд.

Иштирокчиён равишҳои маҷмуӣ, аз ҷумла барқарорсозии экосистемаҳо, татбиқи роҳҳои ба табиат асосёфта, тақмили мониторинги гидрологӣ ва рушди механизмҳои фарогирӣ идоракунии захираҳои об баррасӣ намуданд.

Диққати махсус ба масъалаҳои афзоиши сармоягузорӣ ва рушди механизмҳои инноватсионии маблағгузорӣ дода шуд, ки метавонанд норасоии мавҷудаи маблағгузориҳои иқлимиро қошиш дода, тадбирҳои ҳифзи экосистемаҳо, таҳкими устувори иқлимӣ ва таъмини идоракунии оқилонаи захираҳои обро дастгирӣ намоянд.

Вазирӣ энергетика ва захираҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон Далер Чумъа зимни суҳбронӣ дар ин ҷаласа ҷомеаи байналмилалиро даъват намуд, ки ҳаҷми маблағгузориҳои иқлимиро барои кишварҳои қўхистон афзоиш диҳанд, зеро онҳо ҳамчун нигаҳдорандагони «маъбаҳои об»-и сайёра нақши калидӣ дар таъмини амнияти ҷаҳонӣ об доранд.

«ОБ БАРОИ ҲАМКОРӢ»

Ин ҷаласа ба масъалаҳои ҳамкорӣ дар сатҳи ҳава-заҳои дарёҳо, инчунин ҳамкориҳои фаромарзӣ ва байналмилалӣ дар соҳаи идоракунии захираҳои об бахшида шуд.

Иштирокчиён аҳамияти ҷаҳорчӯбаҳои самараноки ҳуқуқӣ ва механизмҳои институтсионалии ҳамкориро таъкид намуданд, аз ҷумла дар самти идоракунии маҷмуии обҳои рӯизаминӣ ва зеризаминӣ. Дар меҳвари муҳокимаҳо абзорҳои байналмилалӣ қарор доштанд, пеш аз ҳама, Конвенсияи Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳифз ва истифодаи маҷроҳои фаромарзӣ об ва кӯлҳои байналмилалӣ аз соли 1992, инчунин низоми мониторинги нишондиҳандаи 6.5.2 Ҳадафҳои рушди устувор.

Дар ҷараёни иҷлосия намунаҳои таҷрибаи пешқадам ва пешрафти бадастомада, аз ҷумла дар кишварҳои Осиё пешниҳод гардиданд. Тавачҷуҳи махсус ба аҳамияти идоракунии фарогири захираҳои об, иштироки гурӯҳҳои гуногуни манфиатдор, аз ҷумла бахши хусусӣ ва намоёндогони соҳаҳои калидии иқтисод равона карда шуд.

Иштирокчиён, инчунин, роҳҳои қобили тавсеаро, ки бар асоси ҳуқуқи инсон асос ёфтаанд ва ба ҳамкориҳои одилона, осоишта ва мутақобилан судманд миёни давлатҳое, ки захираҳои умумии обро истифода мебаранд, мусоидат мекунад, баррасӣ намуданд.

«ОБ ДАР РАВАНДҲОИ БИСЁРҶОНИБА»

Яке аз масъалаҳои калидии ҷаласа муҳокимаи дурнамои таҳмики идоракунии ҷаҳонии захираҳои об дар заминаи ислоҳоти низоми Созмони Милалӣ Муттаҳид («СММ-80») ва ташаккули рӯзнамаи байналмилалӣ рушд барои давраи баъд аз соли 2030 гардид.

Иштирокчиён зарурати баланд бардоштани нақши масъалаҳои обро дар равандҳои сиёсии ҷаҳонӣ ва ҷустуҷӯи механизмҳои нави ҳамоҳангсозии талошҳои байналмилалӣ барои ноил шудан ба Ҳадафҳои рушди устувор таъкид намуданд.

«САРМОЯГУЗОРӢ БА ЗАХИРАҲОИ ОБ»

Дар доираи ин иҷлосия намоёндогони Бонки ҷаҳонӣ, Бонки аврупоии таҷдид ва рушд ва Бон-

ки рушди Африқо механизмҳои мавҷудаи ҷалби сармоягузориҳои давлатӣ ва хусусиро ба бахши об муаррифӣ намуданд.

Қайд гардид, ки ҳаҷми сандуқи сармоягузориҳои Бонки ҷаҳонӣ дар соҳаи захираҳои об айни ҳол тақрибан 27 миллиард доллари ИМА-ро ташкил медиҳад. Ба андешаи иштирокчиён, барои ноил шудан ба Ҳадафи шашуми рушди устувор на он қадар уҳдадорӣ навад, балки абзорҳои муосирӣ молиявӣ ва механизмҳои ҷалби сармоя заруранд.

Диққати махсус ба масъалаҳои идоракунии буҷет, омодасозии лоиҳаҳои сармоягузорӣ, инчунин татбиқи ислоҳоти меъёрӣ ва институтсионалӣ дода шуд, ки метавонанд ҷолибияти бахши обро барои сармоягузoron баланд бардоранд ва устувории дарозмуддати маблағгузориҳо таъмин намоёнд.

Рӯзи ҷамъбастии конфронс ба ҷамъбасти роҳи тайшуда ва тарҳрезии оянда бахшида шуд. Саволи асосӣ ба таври мустақим матраҳ гардид: пас аз соли 2030 созишномаи нави ҷаҳонӣ дар соҳаи об чӣ гуна бояд бошад?

РЌЗИ СЕЈОМ:

НАТИЦАҲОИ ДАҲСОЛА ВА РЌЗНОМА БАРОИ ДАВРАИ БАЎД АЗ СОЛИ 2030

«ДАВРАИ БАЎД АЗ СОЛИ 2030»: МУҲОКИМАИ ПАНЕЛИ ОИД БА МЕЪМОРИИ НАВ

Чаласаи махсуси панели тахти унвони «Давраи баъд аз соли 2030: самтҳои минбаъдаи амал» ба яке аз бахшҳои муҳимтарини тамоми конфронс табдил ёфт. Намояндагони давлатҳо, сохторҳои Созмони Милали Муттаҳид, муассисаҳои байналмилалӣ молиявӣ, ҷомеаи илмӣ ва созмонҳои ҷавонон эътироф намуданд, ки сарфи назар аз пешрафти Даҳсолаи амал ва натиҷаҳои Конфронси СММ оид ба об дар соли 2023, ҷаҳон то ҳол аз иҷрои пурраи Ҳадафи шашуми рушди устувор ба таври назаррас ақиб мемонад. Тибқи арзёбиҳои охири, дар сурати нигоҳ доштани суръати кунунии пешрафт, то соли 2030 садҳо миллион нафар ҳамоно аз дастрасӣ ба низомӣ беҳатари обтаъминкунӣ маҳрум хоҳанд монд.

Иштирокчиён ба чунин хулоса омаданд: меъморӣ на бояд ба асоси эъломиҳо, балки бар механизмҳои ҳатмӣ мониторинг ва масъулияти молиявӣ бунёд карда шавад.

НАТИЦАҲОИ АСОСИИ ДАҲСОЛАИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ АМАЛ

Иҷлосияи махсус оид ба натиҷаҳои Даҳсола имконият фароҳам овард, ки дастовардҳо ҷамъбаст гарданд: дар давоми ҳашт сол масъалаҳои об ба қисми ҷудонашавандаи рӯзномаи байналмилалӣ табдил ёфта, дар сатҳи олии эътирофи сиёсӣ пайдо карданд ва платформаи нодири бисёрҷонибаро ба вуҷуд оварданд. Шумораи уҳдадорҳои ихтиёрӣ, ки дар рӯзномаи байналмилалӣ соҳаи об сабт шудаанд, аз ҳазор гузаштааст.

Вазири қорҳои хориҷии Тоҷикистон Сироҷиддин Мухриддин нуктаи калидиро таъкид намуд: имрӯз об на танҳо захираи табиӣ, балки омилӣ сулҳ, амният ва ҳамкории байналмилалӣ мебошад. Ҳар касе, ки рӯзномаи соҳаи обро идора мекунад, то андозае рӯзномаи амниятро низ муайян месозад. Иштирокчиён ба Конфронси СММ оид ба захираҳои об дар соли 2028 таваҷҷуҳи махсус зоҳир намуданд: он бояд ҷамъбасти ниҳонӣ тамоми Даҳсолаи амал ва нуктаи оғози марҳилаи нав гардад.

ЧАЛАСАИ ҶАМЪБАСТӢ

Чаласаи ҷамъбасти ва нишастӣ матбуотӣ тахти ҳамраисии Сарвазири Тоҷикистон Қоҳир Расулзода ва Муовини Дабири кулли СММ Ли Чунхуа баргузор гардид.

Сарвазир чамъбаст намуда, таъкид кард: конфронс пайванди муҳими муҳтавоиро миёни Конфронси СММ оид ба об дар соли 2023, конфронси дарпешистодаи соли 2026 ва конфронси чамъбастии соли 2028 таъмин намуда, ба доираи васеи ҷонибҳои манфиатдор – аз давлатҳо то ҳаракатҳои ҷавонон – имконияти воқеӣ барои таъсиргузори ба рӯзномаи ҷаҳонӣ фароҳам овард.

ЭЪЛОМИЯИ ДУШАНБЕ: РОҲНАМО БАРОИ ҚАДАМИ НАВБАТӢ

**«Эъломияи Душанбе, ки аз рӯи натиҷаҳои
конфронс қабул гардид, уҳдадориҳои асосӣ
ва даъватҳоро барои амал муайян намуд:**

1. Бо ҳамин мо бори дигар иродаи ҳудро ҷиҳати расидан ба ҳадафҳои Даҳсолаи амал дар соҳаи захираҳои об тасдиқ намуда, омодагии ҳудро барои анҷом додани амалҳои зерин мутобиқи имкониятҳои мавҷуда изҳор менамоем: Зарурати нигоҳ доштани масъалаҳои вобаста ба захираҳои обро дар қатори авлавиятҳои рӯзномаи байналмилалӣ бори дигар тасдиқ менамоем, аз ҷумла тавассути таъмини сатҳи баланди уҳдадорӣ ва ҳадафгузори дар Конфронси Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба захираҳои об дар соли 2026 ва Конфронси Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба захираҳои об дар соли 2028 мутобиқи ваколатҳое, ки дар қатъномаҳои 77/334 ва 78/327 Маҷмаи Умумии СММ пешбинӣ шудаанд;

2. Муҳимияти нигоҳ доштани суръати пешрафт ва таъмини амалҳои ҳамоҳанг ва пайдарпайро тавассути иҷрои уҳдадориҳои ихтиёрии дар Рӯзномаи амал оид ба захираҳои оби Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2023 сабтшуда, инчунин уҳдадориҳои дар конфронсҳои қаблии Душанбе оид ба Даҳсолаи байналмилалӣ амал дар соҳаи захираҳои об қабулшуда таъкид менамоем, инчунин ба рушди шароитҳои нав, инноватсионӣ ва суръат бахшидани амалҳо барои расидан ба ҳадафҳо ва вазифаҳои вобаста ба об дар доираи Рӯзномаи рушди устувор то соли 2030 мусоидат намуда, ҳамоҳангсозии онҳоро бо стратегияҳо ва нақшаҳои милли таъшиқ менамоем;

3. Аз Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон даъват ба амал оварда мешавад, ки натиҷаҳои Конфронси чоруми Душанбе оид ба Даҳсолаи байналмилалӣ амал дар соҳаи захираҳои обро ҳамчун саҳм ба Форуми сиёсии сатҳи баланд оид ба рушди устувори соли 2026, ки баррасии амиқи Ҳадафи 6-уми рушди устуворро анҷом медиҳад, инчунин ба дигар чорабиниҳо ва форумҳои дахлдор пешниҳод намояд;

КОНФРОНС ДАР РАҚАМҲО

- Зиёда аз **2 500** ишти-
рокчи аз тамоми ҷаҳон.
- **1 100** намоёнда аз **110**
давлат.
- **75** созмони байналми-
лалӣ ва минтақавӣ.
- **170** созмони ғайри-
давлатӣ ва муассисаҳои
академӣ.
- **9** иҷлосияи мавзӯӣ, ки
бо рӯзномаи Конфронси
СММ оид ба захираҳои
об дар соли 2026 ҳа-
моҳанг шудаанд.
- Зиёда аз **20** форум ва
чорабинӣҳои канорӣ.
- Намоишгоҳи махсуси
технологияҳо ва наво-
риҳо дар соҳаи об.
- Ҳуҷҷатҳои ҷамъбасти:
Эъломияи Душанбе, Ҳу-
лосаи ҳамраисон ва Саҳ-
ми расмӣ ба Конфронси
СММ оид ба захираҳои
об дар соли 2026.

4. Пешниҳод менамоям, ки натиҷаҳои Конфронси чоруми Душанбе оид ба Даҳсолаи байналмилалӣ амал дар соҳаи захираҳои об ҳамчун саҳм дар раванди омодагӣ ба Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2026 ва Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2028, инчунин дигар равандҳо ва ташаббусҳои марбут ба захираҳои об, аз ҷумла Форуми ёздаҳуми ҷаҳонии об истифода шаванд;

5. Умедвории худро нисбат ба расидан ба натиҷаҳои амалӣ, муассир ва дорои аҳамияти воқеӣ аз Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2026 ва Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2028 изҳор менамоям;

6. Мониторинг ва ҳисоботдиҳӣ оид ба иҷрои уҳдадорӣҳои ихтиёрии Рӯзномаи амал дар соҳаи захираҳои обро ташвиқ намуда, ба татбиқи онҳо мусоидат менамоям;

7. Дастгирии фаъолияти Фиристодаи махсуси Дабири кулли СММ оид ба масъалаҳои обро дар пешбурд, ҳамоҳангсозӣ ва суръат бахшидани талошҳо барои рушди Рӯзномаи ҷаҳонии об, аз ҷумла тавассути омодагӣ ба Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2026 ва Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2028 даъват менамоям;

8. Бо таваҷҷуҳ интизори гузориши Дабири кулли СММ оид ба арзёбии пешрафти татбиқи

Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор, 2018-2028» ҳастем, ки дар он амалҳо, ташаббусҳо, таҷрибаи пешқадам ва дарсҳои омӯхташуда, инчунин монеаҳо ва маҳдудиятҳои ошкоршуда инъикос гардида, барои баррасӣ ба иҷлосияи ҳаштуми якуми Маҷмаи Умумии СММ пешниҳод хоҳад шуд;

9. Мусоидат ба пешбурди масъалаҳои марбут ба захираҳои об, аз ҷумла устуворӣ ба тағйирёбии иқлим, дар доираи мулоқотҳо ва конфронсҳои сатҳи баланд, аз ҷумла Конфронси тарафҳои 31-уми Конвенсияи қолабии СММ оид ба тағйирёбии иқлим (COP31), Конфронси тарафҳои 17-уми Конвенсия оид ба гуногунии биологӣ (COP17), Конфронси тарафҳои 17-уми Конвенсияи СММ оид ба мубориза бар зидди биёбоншавӣ (COP17), ҷалаҳои махсуси мавзӯии СММ оид ба масъалаҳои об ва офатҳои табиӣ, Саммити Ҳадафҳои рушди устувори соли 2027, Платформаи нухуми глобалӣ оид ба коҳиши хатари офатҳои табиӣ, Баррасии сатҳи баланди Паймони оянда дар соли 2028, инчунин дигар мулоқотҳои, ки аз ҷониби давлатҳои аъзо ташкил карда мешаванд, аз ҷумла Форуми ёздаҳуми ҷаҳонии об дар соли 2027;

10. Пешниҳод менамоям, ки ҳамраисони Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2026 ва Конфронси СММ оид ба захираҳои оби соли 2028 натиҷаҳо ва уҳдадорӣҳои ихтиёрии ҳар як конфронсро ҳамчун саҳм ба Форумҳои сиёсии сатҳи баланд оид ба рушди устувор, ки баъдан баргузор мешаванд, пешниҳод намоёнд».

РЌЗИ ЧОРУМ: БОЗДИД АЗ ИНШООТИ ЭНЕРГЕТИКЌ ВА МАСИРЌОИ САЌЌЌИИ ТОЌИКИСТОН

Дар барномаи конфронс рўзи чорум аҳамияти махсус дошт, ки дар доираи он барои ҳайатҳои хориҷӣ, намоёндагони созмонҳои байналмилалӣ ва коршиносон сафарҳои шиносӣ ба иншооти муҳими обию энергетикӣ ва мавзёҳои сайёҳии кишвар ташкил карда шуданд.

Иштирокчиёни форум на танҳо имконият пайдо карданд, ки муколамаи касбиро идома диҳанд, балки ба таври амалӣ бо иқтидорҳои гидроэнергетикӣ кишвар, захираҳои табиӣ, мероси фарҳангӣ ва инфрасохтори сайёҳии Тоҷикистон шинос шаванд. Вобаста ба масири интиҳобшуда меҳмонон аз неругоҳҳои барқӣ оби «Роғун» ва «Норак», минтақаи Варзоб, дараи Сиёма, маҷмааи кӯҳию сайёҳии лижаронии «Сафед-дара», инчунин мавзёҳои таърихӣ шаҳри Душанбе ва Қалъаи Ҳисор боздид намуданд.

Яке аз нуқтаҳои марказии барнома боздид аз Неругоҳи барқӣ оби «Роғун» гардид – бузургтарин лоиҳаи стратегии энергетикӣ кишвар. Ба ҳайатҳо оид ба рафти сохтмон, роҳҳои

муҳандисии татбиқшаванда, иқтидорҳои истеҳсолӣ ва нақши неругоҳ дар таъмини истиқлоли энергетикӣ Тоҷикистон маълумот пешниҳод гардид. Иштирокчиён махсусан аҳамияти чунин лоиҳаҳои гидроэнергетикӣ барои қоғиши партовҳо, мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ва истифодаи устувори захираҳои об таъкид намуданд.

Ҳамчунин, боздид аз Неругоҳи барқӣ оби «Норак» – яке аз бузургтарин иншооти гидроэнергетикӣ Осиёи Марказӣ, таваҷҷуҳи зиёдро ба вучуд овард. Меҳмонон бо таърихи неругоҳ, иқтидорҳои истеҳсоли он ва нақши обанбори «Норак» дар танзими захираҳои об, таъмини баҳши кишоварзӣ ва устувори энергетикӣ минтақа шинос гардиданд. Сарбанди баланад ва манзараҳои нотақрори кӯҳӣ дар атрофи неругоҳ ба иштирокчиён таъсири махсус гузошт.

Дар доираи масири экологӣ ҳайатҳо аз минтақаи Варзоб ва дараи Сиёма боздид намуданд, ки дар он ҷо ба иштирокчиён дар бораи

Мо мутмаин ҳастем, ки натиҷаҳои конфронс ба татбиқи минбаъдаи Даҳсолаи амал, омодагӣ ба Конфронси СММ оид ба захираҳои об дар соли 2026 ва конфронси ҷамъбастии соли 2028 саҳми назаррас хоҳанд гузошт.

Қоҳир РАСУЛЗОДА,
Сарвазири Ҷумҳурии
Тоҷикистон

сарчашмаҳои табиӣи ташаккули дарёҳои кӯҳӣ, ғизогирии пиряхии захираҳои об ва иқтисоди Тоҷикистон дар самти рушди сайёҳии экологӣ ва кӯҳӣ маълумот дода шуд. Боздид аз маҷмааи «Сафед-дара» ба меҳмонон имкон фароҳам овард, ки бо имкониятҳои муносири рушди сайёҳии фароғатӣ дар минтақаҳои кӯҳии кишвар шинос шаванд.

Ҳамин тавр, рӯзи чоруми конфронс на танҳо идомаи муколамаи касбӣ гардид, балки намунаи амалии он буд, ки чӣ гуна Тоҷикистон рушди гидроэнергетика, ҳифзи захираҳои табиӣ ва пешбурди сайёҳиро ҳамчун унсурҳои стратегияи ягонаи рушди устувор муттаҳид месозад.

РАВАНДИ ДУШАНБЕ ҲАМЧУН ПАДИДАИ ДИПЛОМАТӢ

Дар тури ҳашт сол Раванди оби Душанбе роҳро аз як ташаббуси минтақавӣ то ба платформаи ҷаҳонӣ тай намуд. Се конфронси қаблӣ рӯзномаро ташаккул меоданд; конфронси чоруми имсола бошад, масъалаеро ба таври рушан матраҳ менамояд: пас аз анҷоми Даҳсолаи амал дар соли 2028 марҳилаи нави меъморӣи сиёсати ҷаҳонии об чӣ гуна хоҳад буд?

Посуҳе, ки моҳи майи соли 2026 дар Душанбе садо дод, дар ҷанд пешниҳоди мушаххас таҷассум ёфт: «Ҷаҳорҷӯи Душанбе барои об», Ҷоизаи байналмилалӣ дар соҳаи об, Маркази минтақавӣи криосфера ва Шабакаи байналмилалӣ «Занон ва об».

Инҳо танҳо иқдомҳои рамзӣ нестанд – ин кӯшишест барои ташаккули заминаи институционалии даҳсолаи нави дипломатияи об.

Маҳмуд МИРЗОЁН

Нестор НТАХОНТУЭ,
Сарвазири Бурунди

Об набояд ба омили ҷудоиандозӣ байни миллатҳо табдил ёбад, балки бояд ҳамчун мероси муштаракӣ ба-шарият барои сулҳ, ҳамкорӣ ва ҳам-бастагии инсонҳо хизмат намоёнд.

Татбиқи Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор, 2018-2028» ва Ҳадафҳои рушди усту-вори Созмони Милалӣ Муттаҳид, бахусус ҳадафи шашум вобаста ба таъмини дастрасӣ ба оби тозаӣ нӯшоқӣ ва беҳдошт барои ҷомеаи ҷаҳонӣ аҳамияти калидӣ дорад.

Оби тозаӣ нӯшоқӣ ва хизматрасониҳои санитарӣ аз муҳимтарин омилҳои ҳифзи саломати инсон ба шумор рафта, ҳуқуқ ба оби беҳатар ва беҳдошт ҳамчун ҷузъи ҷудона-шавандаи ҳуқуқҳои инсон эътироф шудааст.

Мушкилоти дастрасӣ ба об ва беҳ-дошт, пеш аз ҳама, ба кишварҳои рӯ ба рушд, бахусус давлатҳои Африқо таъсири ҷиддӣ мерасонад. Ҷумҳу-рии Бурунди барои беҳтар намудани дастрасии аҳоли ба оби нӯшоқӣ, таҳкими низомӣ беҳдошт ва идора-кунии самаранокӣ захираҳои обӣ тадбирҳои пайгирона амалӣ мена-мояд.

Ҳеч давлат наметавонад дар танҳои бо мушкилоти глобалии вобаста ба об ва иқлим мубориза барад. Танҳо тавассути ҳамбастагӣ, ҳамко-рии байналмилалӣ ва татбиқи иқ-домҳои муштарак метавон барои наслҳои баъдӣ ояндаи амну усту-ворро таъмин кард.

Нурлан СЕЙТИМОВ,
муовини Дабири кулли Иттиҳоди
Давлатҳои Мустақил

Бо ибтикори Президенти Ҷумҳу-рии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, аз ҷониби Маҷмаи Умумии Созмони Милалӣ Муттаҳид эълон гардидани Даҳсолаи байналмилла-лии амал «Об барои рушди устувор, 2018-2028» имкон фароҳам овард, ки талошҳои ҷомеаи ҷаҳонӣ дар самти идоракунии оқилонаи захи-раҳои об дар амал муттаҳид карда шаванд.

Дар Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил ба татбиқи амалии ҳадафҳои эълон-шуда таваҷҷуҳи махсус зоҳир карда мешавад, зеро мавҷудияти захи-раҳои об яке аз шартҳои асосии рушди иқтисодӣ ва шукуфоии дав-латҳои минтақаи Осиёи Марказӣ ва Ҷанубӣ ба шумор меравад.

Шавкат ҲАМРАЕВ,
вазири хоҷагии оби Ҷумҳурии
Ўзбекистон

Мутобикшавӣ ба тағйирё-бии иқлим дар Осиёи Марказӣ на танҳо стратегия, балки ҳа-моҳангӣ ва интизоми муштарак амалҳоро тақозо мекунад. Мо рушди равиши ҳавзавиро даст-гири намуда, ҷонибдори таҳкими нақши ташкилотҳои ҳавзавӣ, мо-делсозии муштарак, табодули маъ-лумоти гидрологӣ ва рушди низо-ми воқуниши барвақтӣ ба ҳушксолӣ ва даврҳои камобӣ мебошем.

Маҳз чунин равиши амалӣ имкон медиҳад, ки обҳои фаромарзӣ аз манбаи хавф ба манбаи устуворӣ табдил ёбанд. Ўзбекистон омода аст минбаъд низ дар таҳкими ин меъморӣ ҳамкорӣ – тавассути гурӯҳҳои корӣ, комиссияҳо, Фон-ди байналмилалӣ наҷоти Арал, Комиссияи байнидавлатӣ ҳа-моҳангсозии хоҷагии оби Осиёи Марказӣ ва дигар платформаҳо, ки ба мо имкон медиҳанд масъалаҳоро на ба таври яқдафъаина, балки дар асоси ҳамкории доимӣ ҳал намоем, саҳми худро гузорад.

Нуржан НУРЖИГИТОВ,
вазири захираҳои об ва обёрии
Ҷумҳурии Қазоқистон

Барои давлатҳои Осиёи Марказӣ масъалаҳои идоракунии устувори захираҳои фаромарзӣ об яке аз омилҳои асосии таъмини рушди дарозмуддати минтақа ба ҳисоб ме-раванд.

Имрӯз дар назди мо вазифаҳои қарор доранд, ки онҳоро дар сатҳи миллӣ ба таври ҷудогона самара-нок ҳал кардан ғайриимкон аст.

Тағйирёбии иқлим, коҳиши захи-раҳои пирияхӣ, афзоиши истеъмоли об ва зиёдшавии фишор ба низо-ми хоҷагии об зарурати истифодаи равишҳои нав ва ҳамоҳангсозии зичтари амалҳоро ба миён меорад.

Дар баробари ин, устувории за-хираҳои фаромарзӣ об на танҳо аз шароити гидрологӣ, балки аз сифати қарорҳои қабулшаванда, эътимоднокии маълумот, сатҳи рақамикунӣ ва самаранокӣ ме-ханизмҳои минтақавӣ ҳамкорӣ во-баста мебошад.

Радослав ДАРСКИЙ,
Сафири Иттиҳоди Аврупо дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Об танҳо як захира нест. Он асоси сулҳ, шукуфой ва бақои сайёраи мост. Тағйирёбии иқлим, афзоиши аҳоли, ифлосшавии муҳити зист ва рақобат барои истифодаи захираҳои обӣ устувории низомҳои обиро дар саросари ҷаҳон зерӣ фишор қарор додаанд.

Ҳеч як кишвар аз ин гуна таҳдидҳо дар амон нест. Дар Осиёи Марказӣ, ки дарёҳо аз марзҳои давлатӣ убуру мекунад ва экосистемаҳо халқҳо ба ҳам мепайванданд, об ҳамзамон ҳам як мушкилоти муштарак ва ҳам як имконияти умумӣ мебошад.

Стратегияи ИА оид ба устувории захираҳои обӣ се самти асосиро дар бар мегирад: барқарорсозӣ ва ҳифзи гардиши об; ташаққули иқтисоди истифодаи самараноку оқилонаи об; инчунин таъмини дастрасии ҳама ба оби тоза ва бехатар бар асоси он ки дастрасӣ ба об ҳуқуқи ҷудонашавандаи ҳар як инсон мебошад.

Ба рақамикунонӣ таваҷҷуҳи махсус зоҳир карда мешавад. Аммо танҳо технологияҳо кофӣ нестанд. Зарур аст, ки фарогирии рақамикунонӣ таъмин гардад, низоми идоракунии маълумот бозғитимод бошад ва сармоягузорӣ барои ҳамаи минтақаҳо дастрас гардад.

ИА омода аст таҷрибаи худро мубодила намуда, ин раванди ди-гаргунсозандаро дастгирӣ кунад, аз ҷумла дар доираи ҳамкориҳои фаромарзӣ. Дар Тоҷикистон мо аз навсозии низомҳои таъминоти об, баланд бардоштани самаранокии обёрӣ ва бехтар намудани хизматрасониҳои санитарӣ, пеш аз ҳама дар минтақаҳои деҳот ва осебпазир, пуштибонӣ менамоем. Дар доираи ташаббуси «Гурӯҳи Аврупо» («Team Europe») оид ба масъалаҳои об, энергетика ва тағйирёбии иқлим мо ҳамонро ба рушди устувор ва мутобиксозии бахши кишоварзӣ ба тағйирёбии иқлим дар саросари Тоҷикистон мусоидат менамоем.

Дима АЛ-ХАТИБ,
директори Дафтари Созмони
Милали Муттаҳид оид ба
ҳамкориҳои Ҷануб-Ҷануб
(UNOSSC)

Имрӯз, тибқи арзёбиҳои гуногун, қисми зиёди аҳолии ҷаҳон то ҳол ба оби бехатару тоза дастрасии кофӣ надоранд ё бо идоракунии ғайри-самараноки захираҳои об рӯ ба рӯ мебошанд. Ин мушкилот махсусан дар кишварҳои рӯ ба рушд ва давлатҳои дорои сатҳи пасти даромад хеле шадид эҳсос мегардад.

Масъалаҳои об бевосита бо кишоварзӣ, амнияти озуқаворӣ, шуғли аҳоли ва рушди иқтисодӣ алоқаманд мебошанд. Идоракунии самараноки захираҳои об барои обёрӣ, истеҳсоли устувори маҳсулоти кишоварзӣ ва таъмини шароити арзандаи зиндагӣ аҳамияти калидӣ дорад.

Мо, инчунин, пешбинӣ мекунем, ки ҳам дар Африқо ва ҳам дар Осиё мушкилоти амният дар соҳаи об ҳарчи бештар на танҳо ба аҳолии деҳот, балки ба аҳолии шаҳрҳо низ таъсир мерасонанд, бахусус бо дарназардошти суръати баланди шаҳр-нишинӣ ва афзоиши фишор ба захираҳои об. Маҳз аз ҳамин сабаб имрӯз таҳкими ҳамкориҳои байналмилалӣ, тақмили харитаҳои муштаракӣ роҳ ва густариши дастгирии техники аз ҷониби низоми СММ аҳамияти махсус дорад.

Тшилидзи МАРВАЛА,
ректори Донишгоҳи СММ,
муовини Дабири кулли Созмони
Милали Муттаҳид

Пешсафии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар самти истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ ва рушди энергияи «сабз» барои тамоми ҷаҳон намунаи илҳомбахш мебошад.

Тоҷикистон манбаи захираҳои об дар Осиёи Марказӣ мебошад. Истифодаи ин иқтидор барои рушди бо-суръати энергияи «сабз» таассуроти нек ба бор меорад.

Истеҳсоли 98 фоизи неруи барқ дар Тоҷикистон аз ҳисоби манбаъҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза на танҳо барои давлатҳои минтақа, балки барои тамоми ҷомеаи байналмилалӣ намуна мебошад.

Норио САЙТО,
директори калони Раёсати
захираҳои об ва рушди шаҳрии
Банки Осиёи Рушд

Имрӯз амният дар соҳаи об ба яке аз мушкилоти асосӣ барои кишварҳои Осиё ва минтақаи Уқёнуси Ором табдил ёфтааст. Бо вучуди пешрафти бадастомада, миллиардҳо нафар то ҳол аз камбудӣ об, обхезиҳо, хушксолӣ ва паёмдарҳои тағйирёбии иқлим осебпазир боқӣ мемонанд.

Тибқи гузориши асосии Банки Осиёи Рушд «Пешгӯии рушди захираҳои оби Осиё-2025» (AWDO 2025), дар даҳсолаи охир тақрибан 2,7 миллиард нафар аз ҳолати норасоии шадиди об берун шудаанд. Бо вучуди ин, тақрибан 4 миллиард нафар то ҳол бо дастрасии ноустувор ба хизматрасониҳои обтаъминкунӣ ва беҳдошт рӯ ба рӯ мебошанд.

Мо бояд диққатро аз сохтмони инфрасохтор ба пешниҳоди хизматрасониҳои устувор, таъмини истифода ва нигоҳдории дурусти низомҳо бе зарар ба экосистемаҳо равона намоем.

Мо роҳбарии ҷаҳонии Ҳукумати Тоҷикистонро дар бахши об хеле қадр мекунем. Дар гузориши AWDO 2025 зикр мешавад, ки Тоҷикистон на танҳо ба беҳбудии назаррас дохил мешавад, балки яке аз суръатноктарин беҳбудихоро дар самти амният аз офатҳои табиӣ нишон медиҳад.

Банки Осиёи Рушд дар назди худ ҳадаф гузоштааст, ки то соли 2030 барои 100 миллион нафар дастрасӣ ба обтаъминкунӣ, беҳдошт, обёрӣ ва баланд бардоштани муқовимат ба обхезиҳо, хушксолӣ ва тӯфонҳоро бехтар намояд. Ҳадафи умумии ҳамаи бонкҳои бисёрҷонибаи рушд аз 1 миллиард нафар бештар мебошад.

«CASA-1000»:

ПУЛИ НАВИ ЭНЕРГЕТИКӢ МИЁНИ ОСИЁИ МАРКАЗӢ ВА ОСИЁИ ҶАНУБӢ

Лоиҳаи «CASA-1000» марҳилаи сифатан нави ҳамкориҳои энергетикӣ миёни Осиёи Марказӣ ва Осиёи Ҷанубӣ оғоз намуда, иқтисоди бузург гидроэнергетикии Тоҷикистон ва Қирғизистонро ба омили муҳими рушди устувори иқтисодӣ ва пешрафти минтақа табдил медиҳад. Ба анҷом расидани сохтмони қисми Осиёи Марказии лоиҳа ва ба истифода додани хатти интиқоли барқӣ «Датка – Суғд-500» рӯйдоди муҳим ва таърихӣ гардида, барои таъшиқи нахустин долони байниминтақавии энергетикӣ дар таърихи муосир замина гузошт.

Ин лоиҳаи бузург манфиатҳои иқтисодии кишварҳоро ба ҳам оварда, ба рушди савдои неруи барқӣ аз ҷиҳати экологӣ тоза мусоидат менамояд ва шарикӣ стратегиро таҳким бахшида, имкониятҳои навро барои ҳамгирӣ, таъмини амнияти энергетикӣ ва шукуфоии дарозмуддати минтақа фароҳам месозад.

ОҶОЗИ ТАТБИҚИ ЛОИҲА

Оғози татбиқи Лоиҳаи минтақавии интиқоли неруи барқӣ «CASA-1000» 12-уми майи соли 2016 дар шаҳри Турсунзода бо иштироки Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, Роҳбари вақти иҷроияи Ҳукумати ваҳдати миллии Ҷумҳурии Ислонии Афғонистон Абдулло Абдулло, Сарвазир вақти Ҷумҳурии Ислонии Покистон Навоз Шариф ва Сарвазир вақти Ҷумҳурии Қирғизистон Сооронбой Жээнбеков баргузор гардид.

Дар вазъияти тантанавӣ роҳбарони кишварҳо ба назди таъягоҳи оҳании рамзи ифтитоҳи Лоиҳаи минтақавии интиқоли неруи барқӣ «CASA-1000» омада, бо калидҳо мурватҳоро ба таъягоҳ тоб доданд. Сипас, бо паҳши тугмаи рамзӣ татбиқи Лоиҳаи минтақавии интиқоли неруи барқӣ «CASA-1000» расман оғоз гардид.

Моҳи сентябри соли 2018 дар шаҳри Алматои Ҷумҳурии Қазоқистон пас аз ба имзо расидани як қатор созишномаҳо миёни ширкатҳои энергетикӣ ва пудратчиён ва мутобиқ ба талаботи қонунгузории амалкунанда, лоиҳа пурра ба марҳилаи сохтмон гузашт.

МИҚЁС ВА АҲМИЯТИ ИНФРАСОХТОРИИ ЛОИҲА

Арзиши умумии инфрасохтори лоиҳаи «CASA-1000» зиёда аз 1,2 миллиард доллари ИМА-ро ташкил медиҳад. Аз ин маблағ тақрибан 343 миллион доллар ё қариб 28,5 фоиз ба Ҷумҳурии Тоҷикистон рост меояд.

Дар доираи лоиҳа бунёди иншоотҳои зерин пешбини гардида буд:

- сохтмони 1387 километр хатҳои интиқоли неруи барқ;
- бунёди 598 километр хатҳои қараёни тағйирёбанда;
- сохтмони 789 километр хатҳои қараёни доимӣ;
- бунёди ду зеристгоҳи пуриқтидори конверторӣ бо иқтидори 1300 МВт ҳар кадом;
- интиқоли то 1300 МВт неруи барқ.

То имрӯз қорҳои сохтмонӣ дар Тоҷикистон, Қирғизистон ва Покистон пурра анҷом ёфтаанд. Дар Афғонистон татбиқи лоиҳа идора дорад. Пас аз эҳёи маблағгузорӣ аз ҷониби Бонки Умумиҷаҳонӣ дар соли 2024 қорҳои сохтмонӣ дубора ғайл гардиданд: зиёда аз 95 фоизи маводи зарурӣ, аллакай, дастрас карда шуда, бештар аз 70 фоизи қорҳои сохтмонӣ ба анҷом расонида шудаанд.

Анҷоми пурраи лоиҳа ва оғози истифодаи тичорати он дар соли 2027 дар назар аст.

Ба анҷом расидани сохтмони инфрасохтор дар Тоҷикистон, Қирғизистон ва Покистон амалан барои ташаккули бозори нави фароимтақавии энергетикӣ замина фароҳам овард.

ҲАМГИРОИИ ЭНЕРГЕТИКИИ НАСЛИ НАВ

Лоиҳаи «CASA-1000» яке аз бузургтарин лоиҳаҳои байналмилалӣ энергетикӣ дар фазои АвруОсиё ба ҳисоб меравад. Ҳадафи асосии он ташкили интиқоли неруи барқӣ изофавӣ аз ҷиҳати экологӣ тоза аз кишварҳои Осиёи Марказӣ – Тоҷикистон ва Қирғизистон ба давлатҳои

Осиёи Ҷанубӣ, пеш аз ҳама, Афғонистон ва Покистон мебошад.

Дар асл, «CASA-1000» нахустин долони устувори энергетикиро дар таърихи муосир миёни ду минтақаи бузур – Осиёи Марказӣ ва Осиёи Ҷанубӣ ташаккул медиҳад.

Лоиҳа таъсиси инфрасохтори муосири интиқоли неруи барқ, рушди механизмҳои савдои байналмилалӣ захираҳои энергетикӣ ва фароҳамсозии шароитро барои ҳамгироии минбаъдаи бозорҳои минтақавӣ энергетикӣ пешбинӣ менамояд.

Ба истифода додани ҳатти интиқоли барқи 500 кВ «Датка – Суғд-500» аҳамияти стратегияи муҳим дорад, зеро он пайвастигии устувори низомҳои энергетикӣ кишварҳои Осиёи Марказиро таъмин намуда, эътимоднокии тамоми низоми минтақавӣ энергетикиро ба таври назаррас баланд мебардорад.

Ба шарофати ин, Тоҷикистон, аллакай, имрӯз имконияти техникӣ воридот ва содироти неруи барқро бо Қазоқистон ва Қирғизистон ба даст овардааст, ки ин дурнамои ҳамкории энергетикиро дар минтақа ба таври назаррас густариш медиҳад.

ТОҶИКИСТОН – МАРКАЗИ МУҲИМИ ЭНЕРГЕТИКИИ МИНТАҚА

Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шарофати иқтисодии азими гидроэнергетикӣ худ, ки яке аз бузургтаринҳо дар ҷаҳон ба ҳисоб меравад, дар татбиқи лоиҳаи «CASA-1000» мавқеи марказӣ ва калидиро ишғол менамояд. Истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия ин лоиҳаро дар шароити гузариши ҷаҳонӣ ба иқтисодиёти «сабз» ва коҳиши партовҳои карбон дар соҳаи энергетика махсусан муҳим мегардонад.

Дар доираи татбиқи лоиҳа дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор иншооти бузурги инфрасохторӣ амалӣ карда шуданд:

- ҳатти интиқоли барқи 500 кВ аз зеристгоҳи «Датка» то зеристгоҳи «Суғд-500» бо дарозии умумии тақрибан 480 километр сохта шуд;
- ҳатти интиқоли барқи «Регар-500» – «Сангтӯда» бо дарозии 115 километр мавриди истифода қарор гирифт;

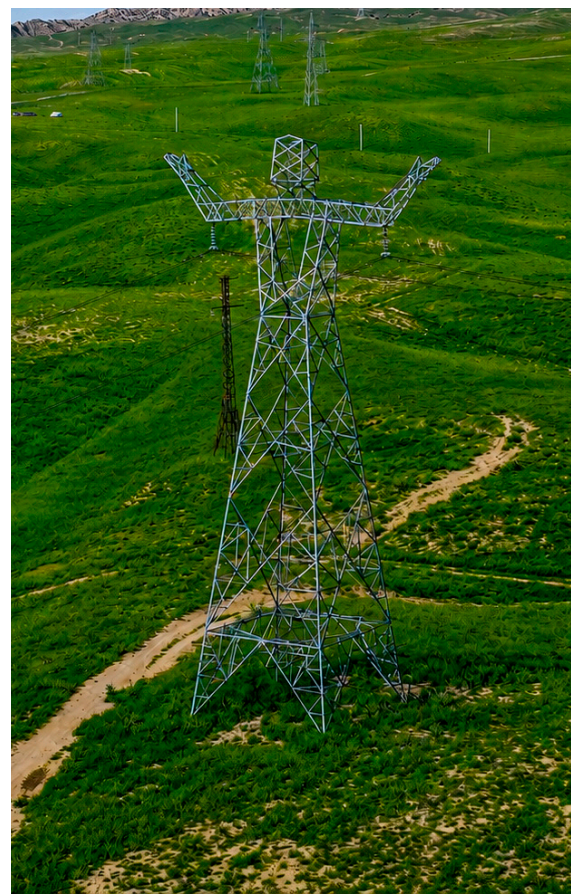
• зеристгоҳи нодирӣ конвертории «Сангтӯда» бунёд ёфт, ки нахустин зеристгоҳи конверторӣ дар Осиёи Марказӣ ва бузургтарин дар қаламрави Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил ба ҳисоб меравад.

Маҳз зеристгоҳи конвертории «Сангтӯда» ба муҳимтарин унсурҳои технологияи лоиҳа табдил ёфта, интиқоли неруи барқро тавассути қараёни доимӣ ба самти Осиёи Ҷанубӣ таъмин менамояд. Дар асл, Тоҷикистон ба пули энергетикӣ миёни ду минтақаи бузурги қора табдил меёбад.

Тибқи нишондиҳандаҳои лоиҳа, инфрасохтори «CASA-1000» имкон медиҳад ҳамасола то 11 миллиард кВт-соат неруи барқ интиқол дода шавад. Ин нишондиҳанда пурра ба ҳадафҳои Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 мутобиқат мебошад, ки дар он афзоиши ҳаҷми содироти неруи барқ то 10 миллиард кВт-соат дар як сол пешбинӣ мекунад.

МАНФИАТҲОИ ИҚТИСОДӢ ВА ИМКОНИЯТҲОИ НАВ

Махсусан муҳим аст, ки содироти неруи барқ аз ҳисоби истеҳсоли зиёдагии мавсимии неруи барқ дар давраи тобистон амалӣ хоҳад шуд, ки қаблан қисман бидуни истифода боқӣ мемонд.

Маблағгузориҳои лоиҳаи «CASA-1000»-ро Консорсиуми ташкилотҳои байналмилалӣ рушд амалӣ менамояд, ки ба ҳайати он Бонки Умумиҷаҳонӣ, Бонки исломии рушд, Бонки сармоягузориҳои Аврупо, Бонки аврупоии таҷдид ва рушд, Вазорати қорҳои хориҷӣ ва рушди байналмилалӣ Британияи Кабир, инчунин Агентии Иёлоти Муттаҳидаи Амрико оид ба рушди байналмилалӣ шомил мебошанд.

Манучеҳр САФАРЗОДА,
муовини вазири энергетика ва захираҳои оби
Ҷумҳурии Тоҷикистон

- рушди таъминоти барқ;
- рушди соҳаи тандурустӣ;
- рушди соҳаи маориф;
- рушди инфрасохтори нақлиётӣ;
- рушди соҳибкорӣ.

Зиёда аз 100 ҳазор нафар аз ин ташаббусҳо баҳраманд шуданд.

Қолиби таваҷҷуҳ аст, ки интиҳоби лоиҳаҳо бевосита бо иштироки аҳолии маҳаллӣ тавассути шуруҳи махсуси фарогири гендерӣ назди ҷамоатҳо амалӣ гардидааст.

Чунин равиш намунаи муосири рушди устуворро инъикос намуда, ба иштироки ғаёли ҷомеа дар қабули қарорҳо асос меёбад.

«CASA-1000» ВА КОНСПЕСИЯИ ЭНЕРГЕТИКАИ «САБЗ»

Дар ҷаҳони муосир масъалаи устувории экологӣ дар татбиқи лоиҳаҳои энергетикӣ аҳамияти махсус пайдо кардааст. Лоиҳаи «CASA-1000» ба консепсияи ҷаҳонии энергияи «тоза» пурра мутобик буда, танҳо ба истифодаи захираҳои барқароршавандаи гидроэнергетикӣ асос ёфтааст.

Тоҷикистон ва Қирғизистон дорои иқтидори назарраси истеҳсоли неруи барқӣ аз ҷиҳати экологӣ тоза мебошанд, дар ҳоле ки Покистон бо норасоии ҷиддии захираҳои энергетикӣ рӯ ба рӯ мебошад. Аз ин рӯ, татбиқи лоиҳа ба қошиш додани истифодаи сӯзишвории карбогидридӣ ва паст намудани ҳаҷми партовҳои газҳои гулхонаӣ мусоидат менамояд.

Интиқоли тақрибан 3 миллиард кВт-соат неруи барқӣ Тоҷикистон ба Покистон имкон медиҳад, ки эҳтиёҷоти миллионҳо истифодабаранда қисман қоне гардида, ҳамзамон сарбории экологӣ ба минтақа қошиш дода шавад.

ҲУЛОСА

Лоиҳаи «CASA-1000» намунаи равшани он мебошад, ки ҷӣ гуна соҳаи энергетика метавонад ба неруи пешбарандаи рушди иқтисодӣ, ҳамгироии минтақавӣ ва густариши ҳамкории байналмилалӣ табдил ёбад.

Барои Ҷумҳурии Тоҷикистон ин лоиҳа марҳилаи сифатан нави рушди соҳаи энергетикаро боз намуда, мавқеи кишварро ҳамчун яке аз марказҳои калидии энергетикӣ Осиеи Марказӣ таҳким мебахшад.

Ташкили пули энергетикӣ миёни Осиеи Марказӣ ва Осиеи Ҷанубӣ на танҳо имкониятҳои содиротии Тоҷикистонро густариш медиҳад, балки дар оянда ба таҳкими субот, эътимоди мутақобила ва рушди устувори тамоми минтақа мусоидат хоҳад кард.

Лоиҳаи «CASA-1000» танҳо як лоиҳаи инфрасохторӣ нест. Ин рамзи давраи нави ҳамкории минтақавӣ мебошад, ки бар манфиатҳои мутақобила, устувории экологӣ ва шарикӣ стратегӣ асос ёфтааст.

Ин имкон медиҳад иқтидорҳои мавҷудаи истеҳсоли самаранок истифода гардида, партови беҳудаи об қошиш ёбад ва сатҳи даромаднокии низоми миллии энергетикӣ баланд бардошта шавад.

Илова бар ин, лоиҳа «CASA-1000» барои сохтмони неругоҳҳои нави барқӣ обӣ ва ҷалби сармоягузориҳои иловагӣ ба баҳши энергетикӣ кишвар замина фароҳам меорад. Ба вучуд омадани бозори қаролатноки хориҷии фуруш қолибияти сармоягузориҳои соҳаи энергетикаи Тоҷикистонро ба таври назаррас афзоиш медиҳад.

Ҳамчунин, таъсири мултипликативии лоиҳа аҳамияти махсус дорад. Рушди инфрасохтори энергетикӣ ба рушди инфрасохтори нақлиётӣ, саноатӣ ва иҷтимоӣ мусоидат намуда, ҳамзамон ба таъсиси қойҳои нави қорӣ тақон мебахшад.

АҲАМИЯТИ ГЕОПОЛИТИКӢ ВА МИНТАҚАВИИ ЛОИҲА

Лоиҳаи «CASA-1000» аз доираи як лоиҳаи одии энергетикӣ хеле фаротар рафта, ба воситаи муҳими дипломатияи минтақавӣ ва таҳкими эътимоди миёни давлатҳо табдил ёфтааст.

Дар шароити қолишҳои муосири ҷаҳонӣ, татбиқи

муштаракӣ лоиҳаҳои инфрасохторӣ дар таъмини субот ва рушди устувор нақши қалидӣ дорад. Ҳамкории энергетикӣ ба ташаккули вобастагии мутақобила миёни кишварҳо мусоидат намуда, дар навбати худ муносибатҳои неки ҳамсоягиро таҳким баҳшида, ҳавфи ташаннуҷи минтақавиро қошиш медиҳад.

Лоиҳа барои Афғонистон аҳамияти махсус дорад, зеро ин кишвар ба ҳалқаи муҳими транзитӣ миёни Осиеи Марказӣ ва Осиеи Ҷанубӣ табдил меёбад.

ҶАНБАИ ИҶТИМОИИ ЛОИҲАИ «CASA-1000»

Яке аз хусусиятҳои нодири лоиҳа самти равшани иҷтимоӣ он мебошад. Лоиҳаи «CASA-1000» на танҳо интиқоли тиҷоратии неруи барқро пешбинӣ мекунад, балки дастгирии мустақими ҷомеаҳои маҳаллиро низ фаро мегирад.

Ҳанӯз дар марҳилаи сохтмон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои татбиқи лоиҳаҳои иҷтимоӣ дар 76 маҳалли аҳолинишин зиёда аз 35 миллион доллари маблағҳои грантӣ ҷалб карда шуданд.

Ин маблағҳо ба самтҳои зерин равона гардидаанд:

НБО «ВАРЗОБ-1»: 90 СОЛ ПЕШОҲАНГИ ЭНЕРГЕТИКАИ ТОҶИКИСТОН

Имсол аз мавриди баҳрабардорӣ қарор гирифтани Неругоҳи барқии «Варзоб-1» – аввалин неругоҳи барқии Тоҷикистон 90 сол пур мегардад. Неругоҳ, ки дар солҳои 30-юми асри гузашта дар шароити нӣҳоят душвори кӯҳистон сохта шуда буд, моҳи декабри соли 1936 ба шаҳри Сталинобод (Душанбе) рӯшноӣ бахшид ва ҳамин тавр саҳифаи нави таърихи кишварро оғоз намуд. Имрӯз неругоҳи фаъолияти худро идома дода, пойтахтро ҳам бо нури барқ ва ҳам бо оби нӯшокӣ таъмин мекунад. Дар бораи гузашта, имрӯз ва ояндаи неругоҳи суҳбате доштем бо директори филиали «Силсилаи неругоҳҳои Варзоб»-и ҶСК «Барқи Тоҷик» Абдулҳақзода Ҳабибулло Абдулло.

«БЕ НЕРУИ БАРҚ ПЕШ РАФТАН ҒАЙРИИМКОН БУД»

– Мухтарам Ҳабибулло Абдулло, 90 сол барои як неругоҳи барқии обӣ солгарди хеле назаррас аст. Шумо нақши ин неругоҳро дар ташаккули энергетикаи Тоҷикистон чӣ гуна арзёбӣ мекунад?

– Ин танҳо ҷашни як неругоҳ набуда, балки ҷашни тамоми энергетикаи Тоҷикистон мебошад.

То ба истифода додани неругоҳи мо, ягона манбаи нури барқ дар Душанбе – он замон Сталинобод, як неругоҳи хурди дизелӣ бо иқтидори 75-78 кВт ба ҳисоб мерафт, ки соли 1926 ба қор даромада буд. Он танҳо эҳтиёҷоти чанд бинои маъмуриро таъмин мекард.

Ҷумҳурии ҷавони шуравӣ босуръат рушд мекард: корхонаҳо, фабрикаҳо, мактабҳо, беморхонаҳо ва театрҳо пайдо мешуданд. Ҳамаи ин ба нури барқ нӣз дошт. Бе нури барқ пеш рафтан ғайриимкон буд.

Вақте ки 31-уми декабри соли 1936 агрегати аввал бо муваффақият ба қор даромад ва баъди ду ҳафта неругоҳ ба речаи доимӣ гузашт, ин воқеа як гардиши таърихӣ гардид.

Иқтидори умумии 7440 кВт – ду генератор бо иқтидори ҳар кадом 3720 кВт – имрӯз рақами хурд менамояд, аммо он замон дастоварди азим буд.

Ҳамзамон, бо оғози фаъолияти неругоҳи фабрикаҳои пойафзол ва дӯзандагӣ, заводҳои пӯст, хишт, алебастр, таъмири автомобил, қоркарди ҷӯб, комбинати гӯшт ва заводи пиво фаъл гардиданд.

Шаҳр эҳе шуд. Кӯчаҳо равшан гардиданд. Дастгоҳҳо ба гардиш даромаданд.

Танҳо дар давоми 11 моҳи аввал неругоҳ зиёда аз 10 миллион кВт-соат нури барқ истеҳсол намуд.

ЗАМИНАҲОИ ТАЪРИХӢ: АЗ ИДЕЯ TO СОХТМОНИ САРБАНД

– Дар бораи заминаҳои таърихӣ сохтмон нақл кунед. Чӣ гуна идеяи сохтмони неругоҳ дар дарёи Варзоб пайдо шуд?

– Барои дарки ин масъала бояд ба ёд оварем, ки

Аз суханронии котиби якуми КМ ҲК(6)-и Тоҷикистон Дмитрий Протопопов дар маҷлиси коргарону хизматчиён ва мутахассисони НБО «Варзоб» ба муносибати мавриди баҳрабардорӣ қарор гирифтани неругоҳ (рӯзномаи «Тоҷикистони Сурх», 31 декабри соли 1937):

«...Неругоҳи барқии оби «Варзоб» аввалин сохтмони бузурги барқтаъминкунонии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

...Нақши инқилобии неруи барқ бузург аст.

Ҳам дар саноат, ҳам дар кишоварзӣ, ҳам дар нақлиёт ва ҳатто, дар зиндагии рӯзмарра – махсусан дар шароити хоҷагидорӣ нақшавӣ – истифодаи неруи барқ имкониятҳои бесобиқа фароҳам меорад.

Аз ҳамин сабаб ба қатори корхонаҳои саноатии Иттиҳоди Шуравӣ ва ҶШС Тоҷикистон дохил гардидани НБО «Варзоб» барои ҳамаи мо чашни бузург аст.

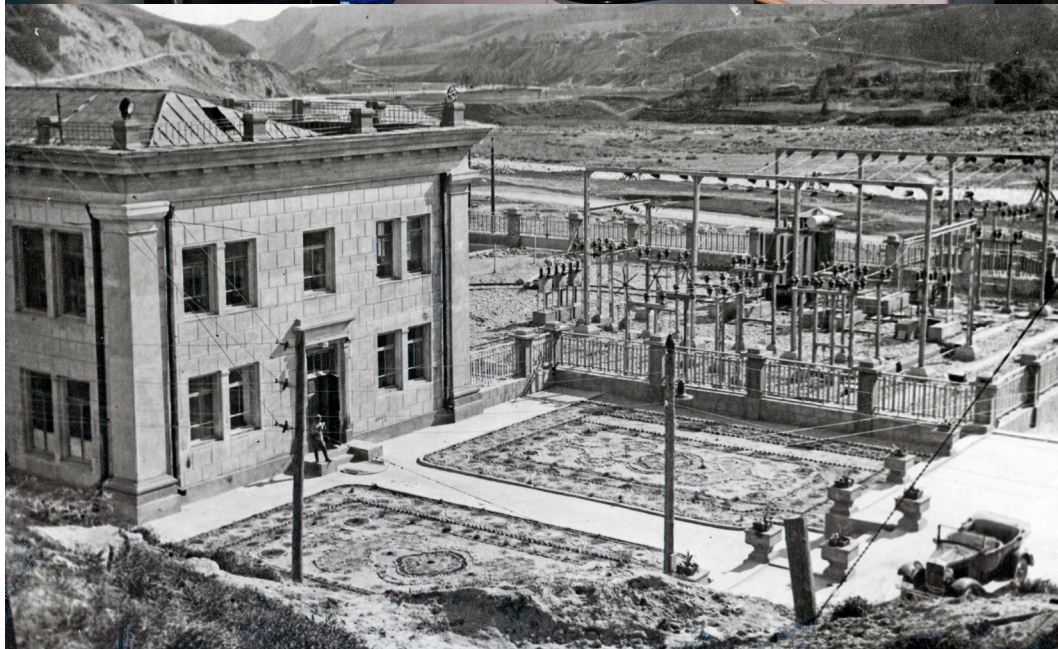
Тоҷикистон дар охири солҳои 1920 чӣ гуна буд. Пас аз таъсиси Ҷумҳурии Шуравии Сотсиалистии Тоҷикистон соли 1929, дар назди ҷумҳурӣ масъалаи саноатикунӣ босуръат ба миён гузашта шуд. Ҳамон сол роҳи оҳане сохта шуд, ки Душанберо бо Тошканд ва Маскав пайваст кард ва кишварро аз бунбасти таърихӣ берун овард.

Ҳамзамон, конҳо ва захираҳои мавҷуда аз худ карда шуда, корхонаҳо бунёд меёфтанд ва нахустин нақшаи генералии шаҳр таҳия мегардид. Барои ҳамаи ин неруи барқ зарур буд.

Ҳанӯз солҳои 1927-1930 дар дараи Варзоб гурӯҳи махсуси гидроэнергетикҳо аз Москва фаъолият мекард, онҳо ҳавзаи дарёи Варзобро таҳқиқ намуда, ҷойи мувофиқ барои неругоҳи ояндаро интихоб мекарданд. Барои таҳияи лоиҳа аз буҷети умумииттифоқӣ 500 ҳазор рубл ҷудо гардида буд. Пас аз омӯзиши захираҳои гидроэнергетикӣ, лоиҳакашони институтҳои «Гипрогор»-и Ҷумҳурии Шуравии Федеративии Сотсиалистии Русия (РСФСР) НБО «Варзоб»-ро бо иқтидори 7 500 киловатт ба «Тавсифи техники-иқтисодӣ оид ба банақшагирии шаҳри Сталинобод» ворид намуданд.

Ҳамин тавр, неругоҳ аз ибтидо ҳамчун қисми муҳими пойтахт пешбинӣ гардида буд.

Ҳамчунин, набояд «Вахшстрой»-ро фаромӯш кард – ин сохтмони бузурги ҳамон давра буд, ки ба ҳайси ҷузъи нақшаи ягонаи саноатикунӣ Тоҷикистон амалӣ мешуд. 15-уми сентябри соли 1931 «Вахшстрой» сохтмони зарбазани умумииттифоқӣ эълон гардида, ба қатори 150 иншооти махсусан муҳими Иттиҳоди Шуравӣ, дар баробари Днепрогэс, Турксиб ва Уралмаш шомил карда шуд. Ташаббускори ин иқдом Нусратулло Махсум, раиси Кумитаи Иҷроияи Марказии ҶШС Тоҷикистон, буд, ки зарурати азхудкунии водии Вахшро бо исроф назди Сталин асоснок менамуд.

СОХТМОН ДАР КЌХИСТОН: ОДАМОНЕ, КИ ТАСЛИМ НАМЕШУДАНД

– Нависандаи фаронсаӣ Пол Вайян-Кутюрёе соли 1930 ҳангоми сафар ба Душанбе, аз он дар ҳайрат монда буд, ки чӣ гуна сохтмончиён дар чунин шароит фаъолият мекарданд. Дар бораи ҳуди сохтмони НБО «Варзоб» чӣ метавон гуфт?

– Вайян-Кутюрёе суҳаноне ба ёдгор гузоштааст, ки руҳияи ҳамаи давраро хеле дақиқ инъикос мекунанд: «Ба ин мардум ҳама чиз монеа мешуд – обхезиҳо, селҳо, гуруснагӣ, босмачигарӣ, набудани нақлиёт. Бо вучуди ин, онҳо барои НБО «Варзоб» замина гузоштанд».

10-уми январӣ соли 1931 корҳои омодабозии ҳудуд оғоз гардиданд: корҳои роҳсозӣ, ташкили майдони сохтмон ва таъмини интиқоли мавод. Дар назди сохтмончиён вазифаи муҳим меистод – дур аз шаҳр, дар макони ҳамаҷун ободнашуда, иншооти гидротехникии дараҷаи олии мутобиқ ба меъёрҳои ҳамаи давраро бунёд намоянд.

Ба сохтмон муҳандисон ва коргарони соҳибхитос аз Москва ва Ленинград омаданд. Ҳукумати Иттиҳоди Шуравӣ таъмини ҳамаи маводи сохтмониро таҳти назорат қарор дод. Аксарияти заминканон, бетонрезон ва пармакунандагон сокинони деҳаҳои ноҳияи Варзоб буданд.

Дар неруғоҳ ду турбина бо меҳвари амудӣ насб гардиданд, ки дар корхонаи металли Ленинград истеҳсол шуда буданд. Инчунин генераторҳои иқтидори ҳар кадомашон 3 720 кВт, ки маҳсули корхонаи ленинградии «Электросила» буданд.

Агрегати аввал 31-уми декабри соли 1936 бо иштироки мутахассисон аз Москва ва Ленинград ба кор дароварда шуд. Озмоишҳо бомуваффақият анҷом ёфтанд ва аллакай, моҳи январӣ соли 1937 неруғоҳ ба фаъолияти доимӣ оғоз намуд. Агрегати дуюм соли 1937 мавриди истифода қарор гирифта, корҳои сохтмонӣ соли 1938 пурра ба анҷом расиданд.

Сифати иншооти бетонӣ сазовори таваҷҷуҳи махсус мебошад. Вақте ки соли 2012 мутахассисони ширкати Ҳиндустонии «Bharat Heavy Electricals Limited» («BHEL») ба корҳои навосозӣ оғоз карданд, онҳо талаб намуданд, ки устувории таҳкурсии бо ҳуҷҷатҳо тасдиқ карда шавад, дар акси ҳол ният доштанд онро пурра иваз намоянд.

Натиҷаҳои санҷиш ҳайратовар буданд: устувории таҳкурсии аз меъёрҳои муқарраршуда хеле баланд баромад. Сохтмончиёни солҳои 1930 санҷишҳои дарёии ҳамвор ва ношикастаро махсус интихоб намуда, пеш аз бетонрезӣ онҳоро шуста ва хушк мекарданд. Ин барои ҳамаи давра сатҳи

баланди фарҳанги муҳандисӣ ба ҳисоб мерафт ва то имрӯз ба мо хизмат мекунад.

ПАДИДАИ НОДИРИ МУҲАНДИСӢ: 90 СОЛ БЕ САДАМАҲОИ ҚИДӢ

– НБО «Варзоб-1» ҳамчун иншооти муҳандисӣ дар чӣ беназир аст? Неруғоҳ заминларзаҳои қуввашон то 7 баллро паси сар кардааст – ин чӣ гуна имконпазир гардид?

– Ин воқеа як падидаи нодир аст. Дар тӯли 90 соли истифода неруғоҳ заминларзаҳои то дараҷаи 7 баллро паси сар кардааст ва ҳеҷ яке аз онҳо боиси садама, қатъи кори гидроагрегатҳо, кандашавии кубурҳо ё расиши кӯтоҳ нагардид. Инро натиҷаҳои таҳқиқоти бисёрсолаи сейсмологӣ тасдиқ мекунанд.

Сирри он дар ҳамоҳангии қарорҳои дурусти лоиҳавӣ ва сифати истисноии корҳои сохтмонӣ мебошад. Неруғоҳ тибқи нави дериватсионӣ бо дериватсияи обрасони бефишор сохта шудааст, ки худ аз худ ҳангоми таъсири заминларза сарбориро коҳиш медиҳад. Сарбанд дар дарёи Варзоб ва канали дериватсионӣ бо дарназардошти хусусиятҳои геологӣ маҳаллӣ тарҳрезӣ гардидаанд.

ҲАЁТИ НАВИ НЕРУҒОҲИ КУҲАН: ТАҚДИД МУҲЛАТИ ИСТИФОДАРО 50 СОЛИ ДИГАР ДАРОЗ КАРД

– Дар даҳсолаҳои охир неруғоҳ чӣ гуна тағйир ёфт? Кадом навосозиҳо муҳимтарин буданд?

– То давраи соҳибистиклолӣ таҷҳизоти неруғоҳ хеле фарсуда ва аз ҷиҳати техникӣ қуҳна гардида буд. Дар натиҷа иқтидори агрегатҳо нисбат ба нишондиҳандаҳои лоиҳавӣ коҳиш ёфт.

Соли 2012 бо қувваи ширкати Ҳиндустонии «BHEL» ва бо дастгирии молиявии Ҳиндустон, ки барои ин мақсад грант ба маблағи 17 миллион доллар ҷудо намуд, корҳои васеи тақдиду навосозӣ анҷом дода шуданд.

Аввалин директори НБО «Варзоб-1» И.Д. Гриднев буд – муҳандис аз зумраи мутахассисоне буд, ки аз қисми аврупоии ИҶШС барои таъмини ба истифода додан ва фаъолияти ибтидоии неруғоҳ ба Тоҷикистон омада буданд. Номҳои ӯ бо муҳимтарин марҳила – аз ҳудудҳои агрегатҳо ва танзими низоми кори неруғоҳ дар шароити кӯҳӣ алоқаманд аст. Маҳз дар давраи роҳбарии ӯ неруғоҳ ба иқтидори лоиҳавӣ расида, фаъолияти мунтазам ва бефосиларо оғоз намуд. Сохтмони НБО «Варзоб-1» нахустин мактаби муҳандисӣ барои омода намудани кадрҳои гидроэнергетикаи Тоҷикистон гардид. Маҳз дар ҳамаи ҷо мутахассисони маҳаллӣ таҷрибае ба даст оварданд, ки баъдан ҳангоми сохтмони НБО «Варзоб-2» ва НБО «Варзоб-3» истифода гардид.

Иқтидори ҳар яке аз ду агрегат аз 3 720 кВт то 4 750 кВт зиёд карда шуда, иқтидори умумии неругоҳ нисбат ба иқтидори ибтидоии 7 440 кВт ба 9 500 кВт расонида шуд. Навсозӣ муҳлати фаъолияти гидроузелро боз 50 соли дигар зиёд кард.

Меҳоҳам ба нақши дигари неругоҳ низ махсус таъкид намоям. Имрӯз НБО «Варзоб-1» зиёда аз 60 ғоизи оби Корхонаи воҳиди давлатии «Обу корези шаҳри Душанбе»-ро таъмин менамояд, инчунин ба Маркази барқу гармидиҳии 1 ва Маркази барқу гармидиҳии 2-и пойтахт об мерасонад.

Яъне, неругоҳи мо ҳам объекти энергетикӣ ва ҳамзамон, ҳам унсuri калидии низоми таъминоти об ба ҳисоб меравад.

АЗ ЯК НЕРУГОҲ – ТО СИЛСИЛАИ НЕРУГОҲҲО ВА «РОҒУН»

– Таъсиси силсилаи неругоҳҳои «Варзоб» ба рушди энергетикаи кишвар, дар маҷмӯъ, чӣ гуна таъсир расонд?

– НБО «Варзоб-1» ба таҳкурсии асосие табдил ёфт, ки тамоми гидроэнергетикаи Тоҷикистон бар он бунёд гардид. Аллакай, соли 1939 лоиҳаи неругоҳи навбатӣ – НБО «Варзоб-2» таҳия карда шуд. Сохтмони он соли 1943 оғоз гардида, агрегати аввал бо иқтидори 14,4 МВт соли 1949 ба истифода дода шуд.

Соли 1952 НБО «Варзоб-3» ба фаъолият оғоз карда, силсилаи неругоҳҳоро бо иқтидори умумии насбшудаи тақрибан 25 МВт пурра намуд.

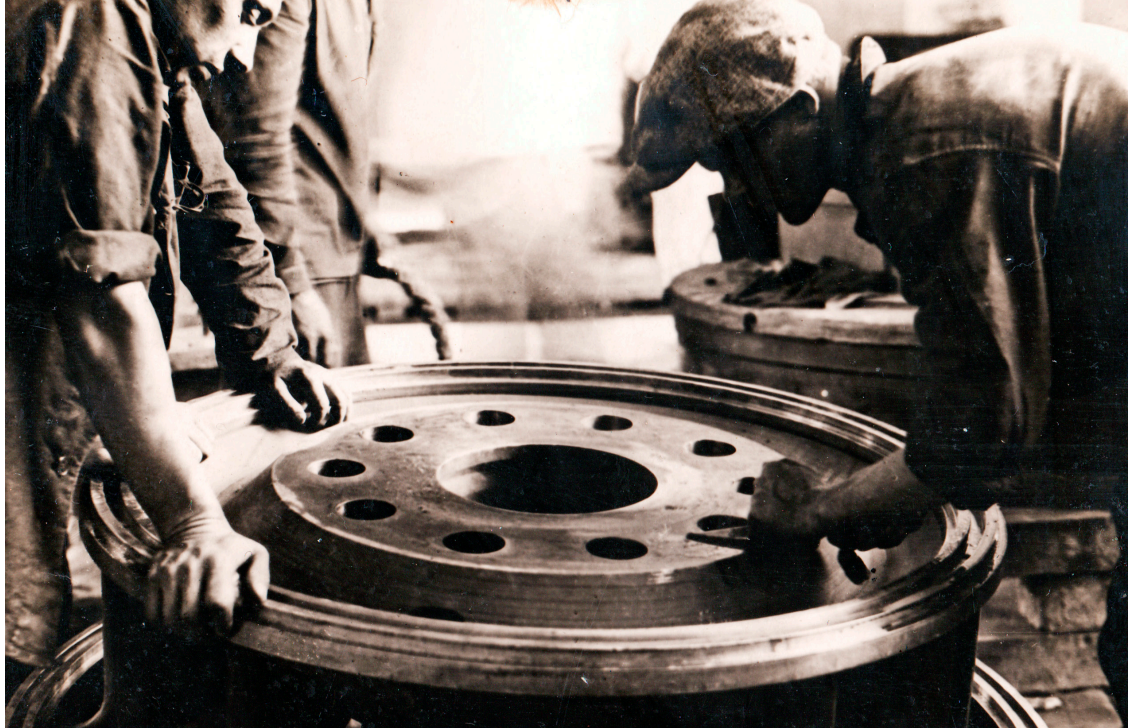
Силсилаи НБО-ҳои «Варзоб» нахустин силсилаи неругоҳҳо дар собиқ Иттиҳоди Шуравии гардид, ки дар он идоракунии автоматии агрегатҳо ҷорӣ карда шуд – ин барои ҳамон давра як роҳи ҳалли навоварона ба ҳисоб мерафт.

НБО «Варзоб-1» ҳамчун мактаби амалии аввалин наслҳои гидроэнергетикони Тоҷикистон хизмат кард: маҳз дар ҳамин ҷо онҳо таҷрибае андӯхтанд, ки баъдан ҳангоми сохтмони НБО «Норак» истифода гардид.

Имрӯз гидроэнергетикаи Тоҷикистон ба сатҳи сифатан нави рушд расидааст: дар кишвар зиёда аз 10 неругоҳи бузург ва тақрибан 300 неругоҳи хурди барқӣ обӣ фаъолият доранд.

Айни замон сохтмони НБО «Роғун» дар дарёи Вахш бо иқтидори лоиҳавии 3 780 МВт идома дорад, ки он ба бузургтарин неругоҳи барқӣ обӣ дар Осиёи Марказӣ табдил хоҳад ёфт.

Ин идомаи мустақими ҳамон мантиқ ва дидгоҳест, ки 90 сол пеш дар дараи Варзоб асос гузошта шуда буд.

«ИН ОСОРХОНАИ ЗИНДАИ МОСТ ВА ҲИФЗИ ОН МАСЪУЛИЯТИ МОСТ»

– Барои Шумо шахсан НБО «Варзоб-1» чӣ маъно дорад?

– Ин танҳо як иншооти истехсолӣ нест. Ин осорхонаи зиндаи энергетика дар фазои кушод аст. Ин рамзи меҳнати фидокоронаи наслҳои аввалини энергетикҳои Тоҷикистон мебошад – ҳамон заминканони деҳаҳои Варзоб, ҳамон муҳандисони Москва ва Ленинград, ки ин неругоҳро дар шароити кӯҳи, бидуни роҳ ва таъминоти муқаррарӣ бунёд карданд. Онҳо бовар доштанд, ки кори муҳим анҷом медиҳанд. Ва онҳо ҳақ буданд.

Имрӯз ба неругоҳи мо ҳайати хурд, вале дорои сатҳи баланди тахассус хизмат мерасонад. Дар байни кормандони мо сулолаҳои меҳнатӣ низ ҳастанд – ворисони онҳое, ки ҳанӯз дар давраи шуравӣ дар НБО фаъолият мекарданд. Ин як идомаи махсуси таҷриба ва аънаи мебошад.

Муҳандисони ҷавон ба ин ҷо меоянд ва руҳи таърихи кишварро, ки то имрӯз ҳифз шудааст, эҳсос мекунанд. Ин эҳсос масъулиятро бештар мегардонад.

Ба шарофати ҷасорат ва саҳми ҳазорон нафар одамон неругоҳи мо, аллакай 90 сол боз хизмат мекунад. Ин бехтарин далели он аст, ки ҳар гуна қарорҳои техники танҳо дар ҳамкорӣ бо инсон метавонанд самаранок фаъолият намоянд.

ХРОНОЛОГИЯИ НБО «ВАРЗОБ»

1926 – Дар Душанбе (Сталинобод) аввалин неругоҳи дизелии барқӣ бо иқтидори 75-78 кВт ба истифода дода шуд.

1927-1930 – Гуруҳи гидроэнергетикҳои Москва ҳавзаи дарёи Варзобро таҳқиқ намуда, ҷойи сохтмони неругоҳи барқӣ обиро интихоб карданд.

10-уми январи соли 1931 – Оғози сохтмони НБО «Варзоб-1», корҳои роҳсозӣ ва ташкили майдони сохтмон.

31-уми декабри соли 1936 – Ба истифода додани агрегати аввал. Иқтидори умумии ду агрегат – 7 440 кВт.

1938 – Анҷоми пурраи сохтмони неругоҳ.

1943 – Оғози сохтмони НБО «Варзоб-2» (дар солҳои Ҷанги Бузургӣ Ватанӣ).

1949 – Ба истифода додани НБО «Варзоб-2» (14,4 МВт).

1952 – Ба истифода додани НБО «Варзоб-3» (3,52 МВт). Анҷоми ташаккули силсилаи неругоҳҳои Варзоб.

2012 – Таҷдид ва наवсозии НБО «Варзоб-1» аз тарафи ширкати ВНЕЛ-и Ҳиндустон амалӣ гардид, ки иқтидори он ба 9500 кВт баробар шуд.

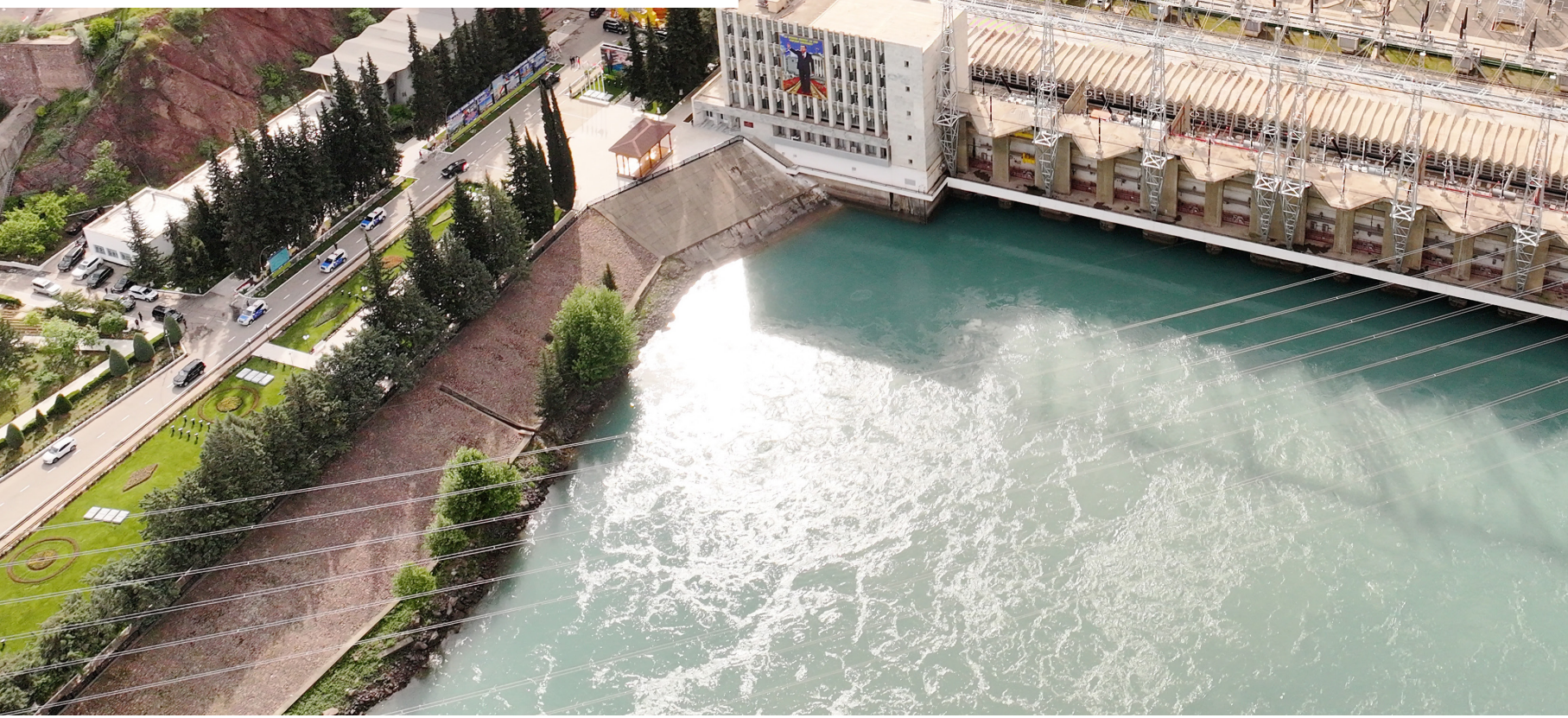
2026 – таҷлили 90-солагии НБО «Варзоб-1» мебошад. Ҳаҷми умумии истехсоли нури барқӣ НБО «Варзоб-1» аз соли 2012 то соли 2026, 848,7 миллион кВт-соат буда, ҳамзамон зиёда аз 60 ғоизи оби нушокии шаҳри Душанберо таъмин менамояд.

ЕЩЁ ОДИН ШАГ К ОБНОВЛЕНИЮ КРУПНЕЙШЕЙ ГИДРОЭЛЕКТРОСТАНЦИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

24 апреля 2026 года при участии Президента Республики Таджикистан, Лидера нации уважаемого Эмомали Рахмон, в промышленную эксплуатацию был введён модернизированный гидроагрегат №7 Нурекской ГЭС – модернизированный гидроагрегат станции, прошедший полную модернизацию в рамках масштабной программы реабилитации, реализуемой с 2019 года. Ранее модернизацию прошли гидроагрегат №1 (2022 год) и гидроагрегат №4 (2024 год).

Выступая на церемонии запуска модернизированного гидроагрегата, Президент Республики Таджикистан уважаемый Эмомали Рахмон подчеркнул стратегическую важность дальнейшего развития гидроэнергетического потенциала страны и отметил, что модернизация Нурекской ГЭС является важной составляющей государственной политики по обеспечению энергетической независимости и устойчивого развития Республики Таджикистан.

После завершения модернизации всех девяти гидроагрегатов ожидается увеличение среднегодовой выработки станции более чем на 1 млрд кВт·ч электроэнергии.

Генеральным подрядчиком проекта выступила компания «ANDRITZ Hydro», а выполнение субподрядных работ было возложено на Открытое акционерное общество «ТаджикСГЭМ».

В рамках проекта полностью заменено основное и вспомогательное оборудование гидроагрегата, внедрены современные системы автоматизированного управления и мониторинга. Это позволяет обеспечить надёжную и эффективную работу агрегата и значительно продлить срок его эксплуатации. По оценкам специалистов, срок службы модернизированного агрегата составит не менее 40 лет.

Модернизация гидроагрегата №7 осуществлена при участии международных партнёров. Для реализации проекта привлечено 34 млн евро в виде кредитного финансирования, а также 9,5 млн сомони из государственного бюджета Республики Таджикистан. Такая модель финансирования позволила выполнить работы с применением современных технологий и в соответствии с международными требованиями к безопасности и эффективности

гидроэнергетического оборудования.

Кроме того, на модернизацию всех действующих электростанций Таджикистана направляется более 1 миллиарда долларов США, что позволит продлить срок их эксплуатации ещё на 70–80 лет; трёх гидроагрегатов.

После модернизации трёх гидроагрегатов мощность электростанции увеличилась на 260 МВт, что превышает полную установленную мощность ГЭС «Сангтуда-2» (220 МВт).

Согласно плану, в настоящее время продолжается модернизация четвёртого агрегата станции вместе с комплексом его вспомогательного оборудования.

В соответствии с проектом модернизации электростанции все её агрегаты будут обновлены до 2032 года при общих затратах в размере 750 миллионов долларов США.

После завершения программы станция получит не только дополнительную мощность, но и существенно более высокий уровень надёжности, безопасности и эффективности эксплуатации.

Нурекская ГЭС обеспечивает значительную часть производства электроэнергии в Таджикистане и играет ключевую роль в работе Единой энергетической системы страны.

Реализация подобных крупных проектов способствует постепенному укреплению позиций Таджикистана как страны с широкими возможностями производства «зелёной» энергии и содействует укреплению основ энергетической независимости государства.

ДУШАНБЕ – СТОЛИЦА МИРОВОЙ ВОДНОЙ ДИПЛОМАТИИ:

ИТОГИ И ПОСЛАНИЯ ЧЕТВЁРТОЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ ВОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

Таджикистан – страна, в высокогорьях которой формируется свыше 60% водных ресурсов всей Центральной Азии, – вновь доказал статус главного центра мировой водной дипломатии. С 25 по 28 мая 2026 года в Душанбе прошла Четвёртая международная конференция высокого уровня по Международному десятилетию действий «Вода для устойчивого развития, 2018-2028». Форум собрал более 2 500 участников из 110 стран.

ВОДНЫЙ КРИЗИС: ЦИФРЫ И ФАКТЫ

- **2,4** млрд человек живут в странах с хронической нехваткой воды (ООН, 2025 г.).
- **771** млн человек не имеют доступа к базовым источникам питьевой воды (ВОЗ/ЮНИСЕФ).
- **4,2** млрд человек лишены безопасных санитарно-гигиенических услуг.
- **90%** всех стихийных бедствий на планете связаны с водой.
- К **2050** году дефицит воды затронет более 5 млрд человек (ВМО).
- Ежегодный дефицит финансирования водного сектора в развивающихся странах – до \$350 млрд (ЮНЕП).
- До **2030** года для обеспечения глобальной водной безопасности требуется около \$7 трлн инвестиций.
- Центральная Азия нуждается в дополнительных \$12 млрд до 2030 года для обеспечения населения безопасной питьевой водой (ЕБР).

Вопрос доступа к пресной воде стремительно выдвигается в число главных глобальных вызовов XXI века. Сегодня около 2,4 млрд человек в мире живут в условиях хронического дефицита воды. Ещё 771 миллион лишены доступа к безопасным источникам питьевой воды. По прогнозам Всемирной метеорологической организации, к 2050 году дефицит воды в той или иной форме затронет более 5 миллиардов жителей планеты – и именно поэтому Душанбинская конференция собрала в этом году беспрецедентное количество участников.

Мероприятие стало логическим продолжением глобальных водных инициатив Республики Таджикистан, последовательно продвигаемых на международной арене с начала 2000-х годов.

По инициативе Президента страны, уважаемого Эмомали Рахмона Генеральная Ассамблея ООН приняла свыше десяти резолюций по водным вопросам: от провозглашения Международного года пресной воды в 2003 году до учреждения нынешнего Десятилетия действий. В 2023 году Таджикистан стал сопредседателем первой за полвека Конференции ООН по водным ресурсам в Нью-Йорке.

В ходе конференции состоялись пленарные заседания, девять тематических сессий, более двадцати форумов и параллельных мероприятий. По их итогам приняты Душанбинская декларация, Резюме сопредседателей и официальный вклад Душанбинского водного процесса в Конференцию ООН по водным ресурсам 2026 года.

ТАДЖИКИСТАН: ЧЕТВЕРТЬ ВЕКА ВОДНОЙ ДИПЛОМАТИИ

Республика Таджикистан – одна из немногих стран, последовательно формирующей глобальную водную повестку на протяжении более 20 лет:

- 2003 г. – по инициативе Президента Республики Таджикистана уважаемого Эмомали Рахмона ГА ООН провозгласила 2003 год Международным годом пресной воды.
- 2005–2015 гг. – принятие Международного десятилетия действий «Вода для жизни».
- 2013 г. – провозглашение Международного года водного сотрудничества.
- 2018–2028 гг. – Международное десятилетие действий «Вода для устойчивого развития» (инициатива Таджикистана, поддержана ГА ООН).
- 2023 г. – Таджикистан стал сопредседателем первой за 50 лет Конференции ООН по водным ресурсам в Нью-Йорке.
- 2025 г. – Международный год сохранения ледников (инициатива Таджикистана).

За период с 2000 по 2025 год по инициативе Таджикистана ГА ООН приняла более десяти резолюций по водным вопросам.

ДЕНЬ ПЕРВЫЙ: ФОРУМЫ, ДИАЛОГИ, КУЛЬТУРА

25 мая, ещё до официального открытия конференции, Душанбе превратился в плотно расписанную площадку профессиональных дискуссий: в течение одного дня прошло более десяти форумов и тематических встреч.

АЗИАТСКО-ТИХООКЕАНСКИЙ РЕГИОН: ПОДГОТОВКА К КОНФЕРЕНЦИИ ООН 2026 ГОДА

В Национальной библиотеке Таджикистана Правительство республики совместно с Экономической и социальной комиссией ООН для Азии и Тихого океана (ЭСКАТО) провело региональное подготовительное совещание к Конференции ООН по водным ресурсам 2026 года. Более 100 участников из 29 государств и 30 международных организаций обсудили ход реализации ЦУР № 6 в регионе.

Министр энергетики и водных ресурсов Республики Таджикистан Далер Джумъа, выступая перед делегатами, назвал Азиатско-Тихоокеанский регион одним из наиболее уязвимых перед климатическими изменениями. По его словам, таяние ледников, нехватка воды и растущий потребительский спрос создают угрозу, которую невозможно преодолеть без ускоренных коллективных действий. Конференция ООН 2026 года должна дать этим действиям мощный импульс.

ТРАНСГРАНИЧНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО: ЦИФРОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ И ОПЫТ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Международный форум «Перспективы трансграничного сотрудничества: инновации и действия в области водных ресурсов для устойчивого развития» объединил руководителей водохозяйственных органов стран Центральной Азии, представителей ЕС, Всемирного банка и ООН. Центральноазиатский опыт – один из немногих примеров устойчивого межгосударственного управления трансграничными реками – был представлен как модель для других регионов.

Посол ЕС в Таджикистане Радослав Дарски подчеркнул, что Стратегия ЕС по водной устойчивости ставит во главу угла эффективность и инновации. По его словам, цифровые инструменты – от спутниковых программ наблюдения Земли (Copernicus) до систем искусственного интеллекта – открывают принципиально новые возможности для управления транс-

граничными бассейнами. Интеллектуальные счётчики фиксируют утечки, цифровые двойники моделируют сценарии при различных климатических условиях, а автономные дроны обследуют инфраструктуру там, куда человек добираться с трудом. Европейский союз выразил готовность делиться этим опытом с центральноазиатскими партнёрами и в дальнейшем.

ЛЕДНИКИ И КЛИМАТИЧЕСКИЕ РИСКИ

Международный форум «Вода и климатические риски: наука, мониторинг и управление» был посвящён 115-летию озера Сарез – природной плотины, образовавшейся в результате сейсмической катастрофы 1911 года. Заместитель Премьер-министра Таджикистана Сулаймон Зиёзода назвал защиту ледников и систем раннего предупреждения стратегическим приоритетом для страны.

Цифры, которые привели участники форума, говорят красноречивее любых слов: из 14 000 ледников Таджикистана уже более 1 000 полностью исчезли. Среднегодовая температура в стране выросла на 1,2°C – вдвое быстрее, чем в среднем по планете. По прогнозам ЮНЕП, площадь ледников в бассейне реки Пяндж сократится к концу века на три четверти. Это означает прямую угрозу для водоснабжения, гидроэнергетики и продовольственной безопасности десятков миллионов человек – не только в Таджикистане, но и во всём регионе.

НАУЧНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО: ЦЕНТР КРИОСФЕРЫ В ДУШАНБЕ

На Центральноазиатском координационном форуме по мониторингу ледников и криосферы участники рассмотрели проект создания Регионального координационного центра по криосфере в Душанбе – совместно со Всемирной метеорологической организацией. Центр призван систематизировать накопленные данные о ледниках, обеспечить непрерывный мониторинг и предоставить учёным из пяти стран Центральной Азии единую платформу для обмена информацией.

АФРИКА И ГЛОБАЛЬНАЯ ВОДНАЯ ПОВЕСТКА

На Водном форуме «От договорённостей к действиям: продвижение реализации

ЛЕДНИКИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: ТАЮЩИЕ КЛАДОВЫЕ ВОДЫ

Таджикистан обладает крупнейшим ледниковым потенциалом в Центральной Азии:

- На территории страны насчитывается около **14 000** ледников общей площадью свыше **9 000 км²** (почти 6% территории республики).
- Ледники Таджикистана формируют до **60%** водных ресурсов всего Центральноазиатского региона.
- Крупнейший ледник – ледник «Таджикистан»: длина **77** км, объём с притоками около **100 км³**.
- Среднегодовая температура в стране с 1960-х годов темп повышения температуры вдвое превышает среднемировую (ЮНЕП).
- Более **1 000** ледников уже полностью исчезли; многие малые ледники, по прогнозам, растают в течение 30–40 лет.
- Площадь ледников в бассейнах рек Пяндж и Вахш к концу века может сократиться на **75%** и **53%** соответственно.
- Озеро Сарез – природная плотина, образовавшаяся в 1911 году в результате землетрясения. Уровень воды в нём продолжает повышаться; в случае прорыва зоны риска могут охватить несколько государств региона.

Африканского видения водной отрасли до 2063 года» была высоко оценена роль Африки в формировании глобальной водной повестки. На форуме обсуждались переход от политических обязательств к конкретным действиям, укрепление партнёрства, улучшение водных и санитарных услуг, а также реализация ЦУР № 6.

ЖЕНЩИНЫ И ВОДА

Одним из ключевых событий дня стал Форум «Женщины и вода – 2026».

Участники уделили особое внимание роли женщин в управлении водными ресурсами, противодействии изменению климата и обеспечении водной безопасности. Обсуждались вопросы развития женского предпринимательства, доступа к финансированию, применения цифровых технологий и искусственного интеллекта в водном секторе, а также участия женщин в принятии решений.

Важным итогом форума стали принятие Душанбинской декларации «Женщины и вода» и официальное учреждение Международной партнёрской сети «Женщины и вода».

ВОДА И ПРОДОВОЛЬСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ

На Международном форуме по обеспечению устойчивости продовольственных систем в условиях глобальной нехватки воды обсуждались актуальные вопросы продовольственной безопасности и управления водными ресурсами.

По данным, приведенным участниками, более 70% мировых запасов пресной воды используется в сельском хозяйстве, а сокращение водных ресурсов может угрожать продовольственной безопасности миллионов людей.

Участники обратили внимание на применение современных технологий, развитие «зелёной» экономики и укрепление международного сотрудничества как способы решения проблемы.

ВОДА И ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ

В Агентстве по инновациям и цифровым технологиям при Президенте Республики Таджикистан прошёл Форум «Вода и искусственный интеллект – двусторонняя связь».

Форум был посвящён вопросам применения технологий искусственного интеллекта в мониторинге и

управлении водными ресурсами, развитию устойчивой цифровой инфраструктуры и прогнозированию рисков, связанных с изменением климата.

Эксперты подчеркнули, что интеграция науки, технологий и государственной политики способна обеспечить эффективное решение водных и климатических проблем.

ПОДХОД NEXUS И КОМПЛЕКСНОЕ УПРАВЛЕНИЕ РЕСУРСАМИ

В Институте водных проблем, гидроэнергетики и экологии Национальной академии наук Таджикистана состоялся Форум «Подход NEXUS в Центральной Азии: наука, политика и практика». Участники обсудили концепцию комплексного управления взаимосвязанной системой «вода – энергетика – продовольствие – окружающая среда» как основу устойчивого регионального развития.

ФИНАНСИРОВАНИЕ ВОДНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ И МЕЖДУНАРОДНОЕ ПАРТНЁРСТВО

В рамках конференции состоялся также Форум «Мобилизация частных инвестиций и инновацион-

ного финансирования для водной инфраструктуры в развивающихся странах без выхода к морю».

Участники рассмотрели вопросы расширения государственно-частного партнёрства, использования механизмов смешанного финансирования, климатического инвестирования и привлечения капитала для развития устойчивой водной инфраструктуры.

УКРЕПЛЕНИЕ ВОДНЫХ ИНИЦИАТИВ ЧЕРЕЗ СОТРУДНИЧЕСТВО ЮГ-ЮГ И ТРЁХСТОРОННЕЕ ПАРТНЁРСТВО

В Министерстве экономического развития и торговли Республики Таджикистан прошёл форум высокого уровня «Сотрудничество Юг-Юг и трёхстороннее партнёрство».

На форуме была подчеркнута важность сотрудничества Юг-Юг и трёхстороннего партнёрства как эффективных механизмов обмена знаниями, опытом и инновационными решениями для продвижения глобальной водной повестки.

МОЛОДЁЖЬ И ВОДА

На Форуме «Молодёжь и вода» поднимались вопросы, связанные с водой и климатом, повышением роли молодёжи в сохранении водных ресурсов и развитии экологического просвещения.

Заместитель Премьер-министра Республики Таджикистан Сулаймон Зиёзода в своём выступлении отметил, что именно молодое поколение несёт наибольшую ответственность за будущее водных ресурсов планеты. Молодёжные делега-

ты представили инициативы в сфере экологического образования и цифрового мониторинга.

ВОДНЫЙ ФЕСТИВАЛЬ

Вечером 25 мая в парке «Наврузгоҳ» состоялся Водный фестиваль «Вода – источник жизни человечества» – масштабная культурная программа с участием народных мастеров, производителей сельскохозяйственной продукции и известных деятелей искусства. Для иностранных гостей фестиваль стал знакомством с богатой традиционной культурой Таджикистана – страны, где отношение к воде всегда было частью национальной идентичности.

Мы предлагаем создать «Душанбинскую рамочную программу по водным вопросам». Данная рамочная программа может укрепить текущие процессы в водной сфере и создать благоприятную основу для координации и объединения совместных усилий по достижению практических результатов.

Эмомали РАХМОН,
Президент Республики
Таджикистан

ДЕНЬ ВТОРОЙ: ОФИЦИАЛЬНОЕ ОТКРЫТИЕ И КЛЮЧЕВЫЕ ПОСЛАНИЯ

ЭМОМАЛИ РАХМОН: «ПРЕДЛАГАЕМ УЧРЕДИТЬ ДУШАНБИНСКУЮ РАМОЧНУЮ ПРОГРАММУ ПО ВОДЕ»

26 мая состоялась торжественная церемония открытия конференции. С главным докладом выступил Президент Республики Таджикистан, Лидер нации уважаемый Эмомали Рахмон.

Президент назвал нынешнюю конференцию важным шагом на пути к решению одной из острейших проблем современности – обеспечению доступа к воде. Он напомнил, что именно Таджикистан на протяжении более двадцати лет последовательно добивается выдвигания водной проблематики в центр глобальной повестки развития: все ключевые водные инициативы, принятые ГА ООН за этот период, были инициированы Душанбе.

По словам Лидера нации, уважаемого Эмомали Рахмона, усилия Таджикистана направлены на повышение значения и ценности воды – бесценного источника жизни, при этом страна выступает за сбалансированный и всеобъемлющий подход в данном направлении. Провозглашение Международного десятилетия действий «Вода для устойчивого развития» является ярким свидетельством наших совместных усилий в этом направлении.

Президент страны уважаемый Эмомали Рахмон подчеркнул, что в рамках Душанбинского водного процесса Таджикистан продолжает усилия по созданию инклюзивной и прозрачной международной платформы.

В ходе выступления Президент Республики Таджикистан обратил внимание участников конференции на проблемы, препятствующие достижению шестой Цели устойчивого развития.

Было подчеркнуто, что в настоящее время миллиарды людей не имеют доступа к безопасной питьевой воде и санитарным услугам, а около 4 миллиардов человек ежегодно сталкиваются как минимум с месячным периодом острого дефицита воды. Эти тенденции свидетельствуют о том, что проблемы в будущем будут значительно усиливаться.

Согласно новым экспертным оценкам, мировой спрос на питьевую воду к 2050 году увеличится как минимум на 25 процентов, что, в свою очередь, потребует производства на 50 процентов больше продовольствия для растущего населения.

Вместе с тем, как подчеркнул Глава государства, по прогнозам, почти половина городского населения мира может столкнуться с нехваткой воды. Новые и быстро развивающиеся отрасли, включая «зеленую» промышленность, градо-

строительство, производство продовольствия и цифровую инфраструктуру, будут ещё больше увеличивать спрос на водные ресурсы.

В этой связи было отмечено, что данная тенденция делает ещё более актуальным переход к водосберегающим технологиям, эффективному управлению ресурсами и лучшей координации политики в сферах воды, энергетики и продовольствия.

Президент страны напомнил об инициативах Таджикистана на национальном и региональном уровнях по решению существующих проблем и подчеркнул, что в стране приняты Национальная водная стратегия до 2040 года и Государственная программа обеспечения питьевой водой и санитарии на 2025–2029 годы, направленные на ускорение достижения шестой Цели устойчивого развития.

Таджикистан намерен к 2030 году обеспечить полное внедрение интегрированного управления водными ресурсами на национальном и бассейновом уровнях, создав современную, научно обоснованную, устойчивую и эффективную систему. Также Таджикистан намерен более чем в 40 раз расширить применение водосберегающих технологий и превратить эффективное использование воды в один из ключевых инструментов адаптации к изменению климата.

В продолжение выступления Президент страны, уважаемый Эмомали Рахмон подчеркнул, что Таджикистан придаёт особое значение развитию трансграничного сотрудничества в водной сфере и постоянно прилагает усилия для дальнейшего укрепления доверия, партнёрства и конструктивного диалога в Центральной Азии по вопросам решения важных водных проблем.

В этом контексте Таджикистан рассматривает Международный фонд спасения Арала как важную региональную платформу для обсуждения и решения комплекса водных проблем в интересах устойчивого развития и считает необходимым создание в его рамках Межгосударственной энергетической комиссии Центральной Азии.

Глава государства уважаемый Эмомали Рахмон отметил, что уже сегодня необходимо задуматься о глобальной водной повестке после 2030 года, а наши дальнейшие шаги в этом направ-

лении должны опираться на достижения Десятилетия, Водной повестки действий и опыт Душанбинского водного процесса, а также быть направлены на решение всё более актуальных водных проблем.

Глава нашего государства напомнил, что в последние годы Международное десятилетие действий «Вода для устойчивого развития» и Водная повестка действий создали прочную основу для решения водных проблем. Однако, несмотря на это, в интересах настоящего и будущего планеты мы по-прежнему сталкиваемся с серьёзными препятствиями на пути их преодоления.

Было отмечено, что сегодня назрела необходимость перехода к новому этапу глобального сотрудничества в водной сфере. С этой целью было предложено создать «Душанбинскую рамочную программу по водным вопросам». Данная рамочная программа может укрепить текущие процессы в водной сфере и создать благоприятную основу для координации и объединения со-

вместных усилий по достижению практических результатов.

В завершение выступления Глава государства уважаемый Эмомали Рахмон объявил, что в целях продвижения и укрепления водной дипломатии, а также объединения усилий мирового сообщества ради устойчивого и безопасного будущего учреждена Международная премия Президента Республики Таджикистан в области водных ресурсов.

Как было подчёркнуто, данная премия направлена на признание выдающегося вклада в развитие международного сотрудничества, научных исследований, устойчивой водной политики и продвижение эффективных решений глобальных водных проблем.

Продолжительные рукоплескания присутствующих показали, что эта новость была встречена одобрением участников форума.

После выступления Лидера нации уважаемого

Эмомали Рахмона с речами выступили руководители правительственных делегаций различных стран, представители международных и региональных организаций, а также эксперты высокого уровня, в том числе Премьер-министр Республики Бурунди Нестор Нтахонтюз, председатель Кабинета министров Кыргызской Республики, Министр сельского хозяйства и перерабатывающей промышленности Эрлист Акунбеков, заместитель председателя Кабинета министров Туркменистана Тангрыгулы Атахаллиев, специальный посланник Организации Объединённых Наций госпожа Ретно Марсуди, заместитель Генерального секретаря ООН Ли Цзюньхуа, председатель Экономического и Социального Совета ООН Лок Бахадур Тапа, вице-президент Европейского банка реконструкции и развития Марк Боуман, заместитель Генерального секретаря ООН и исполнительный секретарь Экономической и социальной комиссии ООН для Азии и Тихого океана (ESCAP) Армида Салсиах Алисджабана, а также ректор Университета Организации Объединённых Наций, заместитель Генерального секретаря ООН профессор Тшилидзи Марвала.

ТЕМАТИЧЕСКИЕ ЗАСЕДАНИЯ ВТОРОГО ДНЯ

После пленарного заседания состоялись 6 параллельных тематических сессий, сформированных в логике Конференции ООН по водным ресурсам 2026 года:

«ВОДА ДЛЯ ЛЮДЕЙ»

В рамках данной сессии участники обсудили вопросы обеспечения услуг водоснабжения и санитарии в условиях нестабильности, гуманитарных кризисов и высокой мобильности населения. Особое внимание было уделено тому, как гарантировать достойные условия жизни, участие населения в принятии решений и непрерывность предоставления жизненно важных услуг.

Участники рассмотрели ключевые структурные и операционные барьеры, возникающие на стыке гуманитарной помощи и долгосрочного развития, а также эффективные подходы, позволяющие обеспечить переход от экстренного реагирования к устойчивым локальным системам водоснабжения и санитарии.

Отдельное внимание было уделено роли местных органов власти и поставщиков услуг в обеспечении справедливого, устойчивого и инклюзивного доступа к воде и санитарии для наиболее уязвимых и труднодоступных групп населения. Также обсуждались модели финансирования, институциональные механизмы и партнёрства, необходимые для достижения устойчивых и ориентированных на здоровье результатов на местном уровне.

«ВОДА ДЛЯ ПРОЦВЕТАНИЯ»

Одной из центральных тем Конференции стала сессия «Вода для процветания», посвящённая

укреплению управления водными ресурсами посредством комплексного подхода и применения взаимосвязи «вода – продовольствие – энергетика – окружающая среда».

Участники обсудили пути преодоления секторальной разобщённости, повышения устойчивости водных ресурсов и более эффективного использования их потенциала в качестве катализатора сокращения бедности, обеспечения продовольственной безопасности и социально-экономического развития.

Результаты обсуждений будут напрямую использованы в подготовке интерактивного диалога «Вода для процветания» в рамках Конференции ООН по водным ресурсам 2026 года. Они помогут уточнить концептуальный документ, определить приоритетные инициативы и сформировать политический импульс для успешного проведения конференции в декабре 2026 года.

«ВОДА ДЛЯ ПЛАНЕТЫ»

Сессия была посвящена вопросам повышения устойчивости водных экосистем на всём протяжении водного цикла – от ледников и истоков рек до моря.

Участники рассмотрели комплексные подходы, включая восстановление экосистем, внедрение природоориентированных решений, совершенствование гидрологического мониторинга и развитие инклюзивных механизмов управления водными ресурсами.

Особое внимание было уделено вопросам увеличения инвестиций и развитию инновационных механизмов финансирования, способных сократить существующий дефицит климатического финансирования и поддержать меры по защите экосистем, укреплению климатической устойчивости и обеспечению рационального управления водными ресурсами.

Выступая на сессии, министр энергетики и водных ресурсов Республики Таджикистан Далер Джумъа призвал международное сообщество увеличить объёмы климатического финансирования для горных стран, которые являются хранителями важнейших источников пресной воды и играют ключевую роль в обеспечении глобальной водной безопасности.

«ВОДА ДЛЯ СОТРУДНИЧЕСТВА»

Сессия была посвящена вопросам сотрудничества на уровне речных бассейнов, а также трансграничного и международного взаимодействия в сфере управления водными ресурсами.

Участники подчеркнули важность эффективных правовых рамок и институциональных механизмов сотрудничества, включая комплексное управление поверхностными и под-

земными водами. В центре обсуждений находились международные инструменты, прежде всего Конвенция ООН по охране и использованию трансграничных водотоков и международных озёр 1992 года, а также система мониторинга показателя 6.5.2 Целей устойчивого развития.

В ходе сессии были представлены примеры передовой практики и достигнутого прогресса, в том числе в странах Азии. Особый акцент был сделан на значении инклюзивного управления водными ресурсами, участии различных заинтересованных сторон, включая частный сектор и представителей ключевых отраслей экономики. Участники также рассмотрели масштабируемые решения, основанные на принципах прав человека, которые способствуют справедливому, мирному и взаимовыгодному сотрудничеству между государствами, разделяющими общие водные ресурсы.

«ВОДА В МНОГОСТОРОННИХ ПРОЦЕССАХ»

Одним из ключевых вопросов сессии стало обсуждение перспектив укрепления глобального управления водными ресурсами в контексте реформирования системы ООН («ООН-80») и фор-

мирования международной повестки развития после 2030 года.

Участники отметили необходимость повышения роли водной тематики в глобальных политических процессах и поиска новых механизмов координации международных усилий для достижения целей устойчивого развития.

«ИНВЕСТИЦИИ В ВОДНЫЕ РЕСУРСЫ»

В рамках данной сессии представители Всемирного банка, Европейского банка реконструкции и развития и Африканского банка развития представили существующие механизмы привлечения государственных и частных инвестиций в водный сектор.

Было отмечено, что инвестиционный портфель Всемирного банка в сфере водных ресурсов в настоящее время составляет около 27 млрд долларов США. По мнению участников, для достижения Цели устойчивого развития № 6 необходимы не столько новые обязательства, сколько современные финансовые инструменты и механизмы мобилизации капитала.

Особое внимание было уделено вопросам бюджетного управления, подготовке инвестиционных проектов, а также проведению нормативных и институциональных реформ, способных

повысить привлекательность водного сектора для инвесторов и обеспечить долгосрочную устойчивость финансирования.

Заключительный день конференции был посвящён осмыслению пройденного пути и проектированию будущего. Главный вопрос звучал прямо: каким должен быть следующий глобальный водный договор после 2030 года?

ДЕНЬ ТРЕТИЙ: **ИТОГИ ДЕСЯТИЛЕТИЯ** **И ПОВЕСТКА ПОСЛЕ** **2030 ГОДА**

«ПЕРИОД ПОСЛЕ 2030 ГОДА»: ПАНЕЛЬНАЯ ДИСКУССИЯ О НОВОЙ АРХИТЕКТУРЕ

Специальное панельное заседание «Период после 2030 года: дальнейшие направления действий» стало наиболее острой дискуссией всей конференции. Представители государств, структур ООН, международных финансовых институтов (МФИ), научного сообщества и молодёжных организаций признали: несмотря на прогресс Десятилетия действий и итоги Конференции ООН по воде 2023 года, мир по-прежнему значительно отстает от полного выполнения ЦУР № 6. По последним оценкам, при нынешних темпах прогресса к 2030 году без безопасного водоснабжения останутся сотни миллионов человек.

Участники сошлись во мнении: новая архитектура должна строиться не на декларациях, а на обязывающих механизмах мониторинга и финансовой ответственности.

КЛЮЧЕВЫЕ ИТОГИ МЕЖДУНАРОДНОГО ДЕСЯТИЛЕТИЯ ДЕЙСТВИЙ

Специальная сессия по итогам Десятилетия позволила зафиксировать достижения: за восемь лет водная проблематика заняла важное место в международной повестке, получила политическое признание на высшем уровне и создала уникальную многостороннюю платформу. Число добровольных обязательств, зафиксированных в Повестке дня в области воды, превысило тысячу.

Министр иностранных дел Таджикистана Сироджиддин Мухриддин подчеркнул ключевой тезис: сегодня вода – не просто природный ресурс, но фактор мира, безопасности и международного сотрудничества. Тот, кто контролирует повестку в сфере воды, во многом определяет повестку в сфере безопасности. Участники обратили особое внимание на Конференцию ООН по воде 2028 года: она должна стать итоговым обзором всего Десятилетия и отправной точкой нового цикла.

ИТОГОВОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Итоговое заседание и пресс-конференция прошли под сопредседательством Премьер-министра Таджикистана Кохира Расулзода и заместителя Генерального секретаря ООН Ли Цзюньхуа.

Премьер-министр подвёл черту: конференция обеспечила содержательную преемственность между Конференцией ООН по водным ресурсам 2023 года, предстоящей в 2026-м и итоговой в 2028 году, предоставив широкому кругу заинтересованных сторон – от государств до молодёжных движений – реальную возможность влиять на глобальную повестку.

ДУШАНБИНСКАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ: ОРИЕНТИРЫ ДЛЯ СЛЕДУЮЩЕГО ШАГА

Принятая по итогам конференции Душанбинская декларация зафиксировала ключевые обязательства и призывы к действию.

«Настоящим вновь подтверждаем нашу решимость достичь целей Десятилетия действий в области водных ресурсов и заявляем о нашей приверженности следующим действиям в соответствии с нашими соответствующими возможностями:

1. Вновь подтверждаем необходимость сохранения водной тематики в числе приоритетов международной повестки дня, включая посредством обеспечения высокого уровня амбиций на Конференции ООН по водным ресурсам 2026 года, а также на Конференции ООН по водным ресурсам 2028 года в соответствии с мандатами, предусмотренными резолюциями 77/334 и 78/327 Генеральной Ассамблеи ООН;

2. Подчеркиваем важность сохранения динамики прогресса и обеспечения согласованных и последовательных действий посредством реализации добровольных обязательств, зарегистрированных в Повестке действий в области водных ресурсов Конференции ООН по водным ресурсам 2023 года, а также обязательств, принятых на предыдущих Душанбинских конференциях по Международному десятилетию действий в области водных ресурсов, стимулирования новых и инновационных партнёрств и ускорения действий по достижению связанных с водными ресурсами целей и задач Повестки дня в области устойчивого развития на период до 2030 года, а также поощрения их согласования с национальными стратегиями и планами;

3. Предлагаем Правительству Республики Таджикистан представить итоги 4-й Душанбинской конференции по Международному десятилетию действий в области водных ресурсов в качестве вклада в предстоящий Политический форум высокого уровня по устойчивому развитию 2026 года, который проведёт углублённый обзор ЦУР 6, а также в другие соответствующие мероприятия и форумы;

КОНФЕРЕНЦИЯ В ЦИФРАХ

- Более **2 500** участников со всего мира.
- **1 100** представителей из **110** государств.
- **75** международных и региональных организаций.
- **170** НКО и академических учреждений.
- **9** тематических сессий, согласованных с повесткой Конференции ООН по воде 2026 года.
- Более **20** форумов и параллельных мероприятий.
- Специализированная выставка водных технологий и инноваций.
- Итоговые документы: Душанбинская декларация, Резюме сопредседателей, официальный вклад в Конференцию ООН по воде 2026 года.

4. Предлагаем использовать итоги 4-й Душанбинской конференции по Международному десятилетию действий в области водных ресурсов в качестве вклада в подготовительный процесс Конференции ООН по водным ресурсам 2026 года и Конференции ООН по водным ресурсам 2028 года, а также в другие процессы и инициативы, связанные с водными ресурсами, такие как 11-й Всемирный водный форум;

5. Выражаем надежду на достижение ориентированных на практические действия и значимых результатов по итогам Конференции ООН по водным ресурсам 2026 года и Конференции ООН по водным ресурсам 2028 года;

6. Поощряем мониторинг и отчётность по добровольным обязательствам Повестки действий в области водных ресурсов, а также содействуем их выполнению;

7. Призываем поддержать работу Специального посланника Генерального секретаря ООН по водным ресурсам в продвижении, согласовании и ускорении усилий по развитию повестки дня в области водных ресурсов, в том числе посредством подготовки Конференции ООН по водным ресурсам 2026 года и Конференции ООН по водным ресурсам 2028 года;

8. С интересом ожидаем доклад Генерального секретаря ООН по оценке прогресса в реали-

зации Международного десятилетия действий «Вода для устойчивого развития», 2018–2028 годы, с учётом осуществлённых действий, инициатив, передовой практики и извлечённых уроков, а также выявленных препятствий и ограничений, который будет представлен на рассмотрение Генеральной Ассамблеи ООН на её семьдесят первой сессии;

9. Содействуем продвижению вопросов, связанных с водными ресурсами, включая климатическую устойчивость, в рамках предстоящих встреч и конференций высокого уровня, включая КС-31 Рамочной конвенции ООН об изменении климата, КС-17 Конвенции о биологическом разнообразии, КС-17 Конвенции ООН по борьбе с опустыниванием, специальные тематические сессии ООН по вопросам воды и бедствий, Саммит по Целям устойчивого развития 2027 года, Девятую Глобальную платформу по снижению риска бедствий, Обзор высокого уровня Пакта во имя будущего 2028 года, а также другие встречи, организуемые государствами-членами, включая 11-й Всемирный водный форум, который состоится в 2027 году;

10. Предлагаем совместно принимающим сторонам Конференции ООН по водным ресурсам 2026 года и Конференции ООН по водным ресурсам 2028 года представить результаты и добровольные обязательства каждой конференции в качестве вклада в предстоящие Политические форумы высокого уровня по устойчивому развитию».

ДЕНЬ ЧЕТВЕРТЫЙ: ПОСЕЩЕНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ И ТУРИСТИЧЕСКИХ МАРШРУТОВ ТАДЖИКИСТАНА

Особое значение в программе конференции имел четвёртый день, в рамках которого для иностранных делегаций, представителей международных организаций и экспертов были организованы ознакомительные поездки по ключевым водно-энергетическим объектам и туристическим достопримечательностям страны.

Участники форума получили возможность не только продолжить профессиональный диалог, но и на практике ознакомиться с гидроэнергетическим потенциалом страны, природными ресурсами, культурным наследием и туристической инфраструктурой Таджикистана. В зависимости от выбранного маршрута гости посетили гидроэлектростанции «Рогун» и «Нурек», Варзобскую зону, ущелье Сиёма, горнолыжно-туристический комплекс «Сафед-дара», а также исторические объекты Душанбе и Гиссарскую крепость.

Одним из центральных пунктов программы стало посещение Рогунской ГЭС – крупнейшего

стратегического энергетического проекта страны. Делегациям представили информацию о ходе строительства, применяемых инженерных решениях, производственных мощностях и роли станции в обеспечении энергетической независимости Таджикистана. Участники особо отметили значение подобных гидроэнергетических проектов для сокращения выбросов, адаптации к климатическим изменениям и устойчивого использования водных ресурсов.

Большой интерес вызвало и посещение Нурекской ГЭС – одного из крупнейших гидроэнергетических объектов Центральной Азии. Гости ознакомились с историей станции, её производственными мощностями и ролью Нурекского водохранилища в регулировании водных ресурсов, обеспечении сельского хозяйства и энергетической стабильности региона. Особое впечатление на участников произвели масштаб плотины и уникальный горный ландшафт вокруг станции.

*Мы убеждены, что
итоги конференции
внесут существенный
вклад в дальнейшую
реализацию
Десятилетия
действий, подготовку
к Конференции ООН
по воде 2026 года и
итоговой конференции
2028 года.*

**Кохир РАСУЛЗОДА,
Премьер-министр
Республики Таджикистан**

В рамках экологического маршрута делегации посетили Варзобский регион и ущелье Сиёма, где участникам рассказали о природных источниках формирования горных рек, ледниковом питании водных ресурсов и потенциале Таджикистана в сфере экологического и горного туризма. Посещение комплекса «Сафед-Дара» позволило гостям ознакомиться с современными возможностями развития рекреационного туризма в горных районах страны.

Таким образом, четвёртый день конференции стал не только продолжением профессионального диалога, но и практической демонстрацией того, как Таджикистан сочетает развитие гидроэнергетики, сохранение природных ресурсов и продвижение устойчивого туризма как элементов единой стратегии устойчивого развития.

ДУШАНБИНСКИЙ ПРОЦЕСС КАК ДИПЛОМАТИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН

За восемь лет Душанбинский водный процесс прошёл путь от региональной инициативы до глобальной платформы. Три предыдущие конференции формировали повестку; нынешняя, четвёртая, ставит ключевой вопрос: каким будет следующий этап формирования мировой водной политики, когда в 2028 году завершится Десятилетие действий?

Ответ, прозвучавший в Душанбе в мае 2026 года, выкристаллизовался в нескольких конкретных предложениях: «Душанбинская рамочная программа по воде», Международная премия в области воды, Региональный центр криосферы, Международная сеть «Женщины и вода». Это не просто символические жесты – это попытка создать институциональный каркас для нового десятилетия водной дипломатии.

Махмуд МИРЗОЁН

Нестор НТАХОНТЮЭ,
Премьер-министр Бурунди

Вода не должна становиться фактором разобщения между народами, а должна служить общим наследием человечества во имя мира, сотрудничества и солидарности людей.

Реализация Международного десятилетия действий «Вода для устойчивого развития, 2018–2028» и Целей устойчивого развития Организации Объединённых Наций, особенно шестой цели, связанной с обеспечением доступа к чистой питьевой воде и санитарии, имеет ключевое значение для мирового сообщества.

Чистая питьевая вода и санитарные услуги являются одними из важнейших факторов охраны здоровья человека, а право на безопасную воду и санитарные условия признано неотъемлемой частью прав человека.

Проблемы доступа к воде и санитарии прежде всего серьёзно затрагивают развивающиеся страны, особенно государства Африки. Республика Бурунди последовательно реализует меры по улучшению доступа населения к питьевой воде, укреплению санитарной системы и эффективному управлению водными ресурсами.

Ни одно государство не может в одиночку бороться с глобальными проблемами, связанными с водой и климатом. Только посредством солидарности, международного сотрудничества и реализации совместных инициатив можно обеспечить безопасное и устойчивое будущее для будущих поколений.

Нурлан СЕЙТИМОВ,
заместитель генерального секретаря Содружества Независимых Государств

Провозглашение Международного десятилетия действий «Вода для устойчивого развития, 2018–2028» Генеральной Ассамблеей ООН по инициативе Президента Республики Таджикистан уважаемого Эмомали Рахмона позволило объединить усилия мирового сообщества в направлении рационального управления водными ресурсами.

Содружество Независимых Государств с большим вниманием следит за практической реализацией заявленных целей, поскольку наличие водных ресурсов является основным условием экономического развития и процветания государств Центральной и Южной Азии.

Шавкат ХАМРАЕВ,
министр водного хозяйства Республики Узбекистан

Адаптация к изменению климата в Центральной Азии требует не только стратегии, но и совместной дисциплины действий.

Мы поддерживаем развитие бассейнового подхода, усиление роли бассейновых организаций, совместное моделирование, обмен гидрологической информацией и работу по раннему реагированию на засухи и маловодные периоды.

Именно такой практический подход помогает превращать трансграничную воду из источника риска в источник устойчивости. Узбекистан готов и далее вносить вклад в укрепление этой архитектуры – через рабочие группы, комиссии, МФСА, МКВК и другие площадки, которые помогают нам решать вопросы не разово, а на постоянной основе.

Нуржан НУРЖИГИТОВ,
министр водных ресурсов и ирригации Республики Казахстан

Для государств Центральной Азии вопросы устойчивого управления трансграничными водными ресурсами является одним из ключевых факторов обеспечения долгосрочного развития региона.

Сегодня перед нами стоят задачи, которые невозможно эффективно решить отдельно на национальном уровне.

Изменение климата, сокращение ледниковых ресурсов, рост потребления воды и усиление нагрузки на водохозяйственную систему требуют применения новых подходов и более тесной координации действий.

Вместе с тем устойчивость трансграничных водных ресурсов зависит не только от гидрологических условий, но и от качества принимаемых решений, надёжности данных, уровня цифровизации и эффективности региональных механизмов сотрудничества.

Радослав ДАРСКИЙ,
*Посол Европейского Союза в
Республике Таджикистан*

Вода – это не просто ресурс. Это основа мира, процветания и выживания нашей планеты. Изменение климата, демографическое давление, загрязнение и конкурирующие потребности испытывают устойчивость водных систем по всему миру. Ни одна страна не застрахована от этих вызовов.

В Центральной Азии, где реки пересекают границы, а экосистемы объединяют народы, вода является одновременно общей проблемой и общей возможностью.

Стратегия ЕС по водной устойчивости охватывает три ключевых направления: восстановление и защита водного цикла; создание «водно-умной» экономики; обеспечение чистой и доступной воды для всех – исходя из принципа, что доступ к воде является неотъемлемым правом человека.

Особое внимание уделяется цифровизации. Однако технологии сами по себе недостаточны. Необходимо обеспечить инклюзивность цифровизации, надёжность систем управления данными и доступность инвестиций для всех регионов.

Европейский союз готов делиться своим опытом и поддерживать этот преобразовательный процесс – в том числе в трансграничном контексте. В Таджикистане мы поддерживаем модернизацию систем водоснабжения, повышение эффективности ирригации и улучшение санитарных услуг, прежде всего в сельских и уязвимых районах. В рамках Инициативы «Команда Европы» по вопросам воды, энергетики и изменения климата мы продолжаем содействовать устойчивому развитию и сельскохозяйственной адаптации по всему Таджикистану.

Дима АЛЬ-ХАТИБ,
*директор Управления
Организации Объединённых
Наций по сотрудничеству Юг-Юг
(UNOSSC)*

Сегодня, согласно различным оценкам, значительная часть населения мира всё ещё не имеет достаточного доступа к безопасной и чистой воде либо сталкивается с неэффективным управлением водными ресурсами. Эта проблема особенно остро ощущается в развивающихся странах и государствах с низким уровнем доходов.

Вопросы воды напрямую связаны с сельским хозяйством, продовольственной безопасностью, занятостью населения и экономическим развитием. Эффективное управление водными ресурсами имеет ключевое значение для орошения, устойчивого сельскохозяйственного производства и обеспечения достойных условий жизни.

Мы также прогнозируем, что как в Африке, так и в Азии проблемы водной безопасности будут всё больше затрагивать не только сельское, но и городское население, особенно с учётом высоких темпов урбанизации и роста нагрузки на водные ресурсы. Именно поэтому сегодня особое значение приобретают укрепление международного сотрудничества, совершенствование совместных дорожных карт и расширение технической поддержки со стороны системы ООН.

Тшилидзи МАРВАЛА,
*ректор Университета ООН,
заместитель Генерального
секретаря Организации
Объединённых Наций*

Лидерство Президента Республики Таджикистан уважаемого Эмомали Рахмона в направлении рационального использования водных ресурсов и развития «зелёной» энергетики является вдохновляющим примером для всего мира. Таджикистан является источником водных ресурсов в Центральной Азии. Использование этого потенциала для ускоренного развития «зелёной» энергетики производит положительное впечатление. Производство 98 процентов электроэнергии в Таджикистане за счёт экологически чистых источников служит примером не только для стран региона, но и для всего международного сообщества.

Норио САЙТО,
*старший директор Управления
водных ресурсов и городского
развития Азиатского банка
развития*

Сегодня водная безопасность стала одной из основных проблем для стран Азии и Тихоокеанского региона. Несмотря на достигнутый прогресс, миллиарды людей по-прежнему остаются уязвимыми перед нехваткой воды, наводнениями, засухами и последствиями изменения климата.

Согласно основному докладу Азиатского банка развития «Прогноз развития водных ресурсов Азии — 2025» (AWDO 2025), за последнее десятилетие около 2,7 миллиарда человек вышли из состояния острого дефицита воды. Тем не менее около 4 миллиардов человек всё ещё сталкиваются с нестабильным доступом к услугам водоснабжения и санитарии.

Мы должны сместить внимание со строительства инфраструктуры на предоставление устойчивых услуг, обеспечение правильной эксплуатации и обслуживания систем без ущерба для экосистем.

Мы высоко ценим мировое лидерство Правительства Таджикистана в водной сфере. В докладе AWDO 2025 отмечается, что Таджикистан не только входит в десятку стран региона с наиболее заметным прогрессом, но и демонстрирует один из самых быстрых темпов улучшения в области защиты от природных катастроф.

Азиатский банк развития поставил перед собой цель к 2030 году улучшить доступ к водоснабжению, санитарии, ирригации и повысить устойчивость к наводнениям, засухам и штормам для 100 миллионов человек. Общая цель всех многосторонних банков развития превышает 1 миллиард человек.

«CASA-1000»:

НОВЫЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ МОСТ МЕЖДУ ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ЮЖНОЙ АЗИЕЙ

Проект «CASA-1000» открывает качественно новый этап в истории энергетического взаимодействия Центральной и Южной Азии, превращая богатый гидроэнергетический потенциал Таджикистана и Кыргызстана в мощный фактор устойчивого экономического роста и регионального развития. Завершение строительства центральноазиатской части проекта и ввод в эксплуатацию линии электропередачи «Датка – Сугд-500» стали знаковым событием, заложившим основу для формирования первого в современной истории межрегионального энергетического коридора. Этот масштабный проект объединяет экономические интересы государств, способствует развитию торговли экологически чистой электроэнергией и укрепляет стратегическое партнёрство, создавая новые возможности для интеграции, энергетической безопасности и долгосрочного процветания региона.

НАЧАЛО РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА

Начало реализации Регионального проекта по передаче электроэнергии «CASA-1000» состоялось 12 мая 2016 года в городе Турсунзаде при участии Президента Республики Таджикистан, Лидера нации уважаемого Эмомали Рахмон, Главы исполнительной власти Правительства национального единства Исламской Республики Афганистан Абдулло Абдулло, Премьер-министра Исламской Республики Пакистан Наваз Шариф и Премьер-министра Кыргызской Республики Сооронбай Жээнбеков.

В торжественной обстановке руководители государств символически закрутили болты на металлической опоре и тем самым зафиксировали начало регионального проекта по передаче электроэнергии «CASA-1000».

В сентябре 2018 года в городе Алматы Республики Казахстан после подписания ряда соглашений между энергетическими компаниями и подрядчиками, в соответствии с требованиями действующего законодательства, проект полностью перешёл на этап строительства.

МАСШТАБЫ И ИНФРАСТРУКТУРНОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПРОЕКТА

Общая стоимость инфраструктуры «CASA-1000» превышает 1,2 миллиарда долларов США. Из этой суммы около 343 миллионов долларов, или почти 28,5%, приходится на Таджикистан.

Проект предусматривает:

- строительство 1387 км линий электропередачи;
- сооружение 598 км линий переменного тока;
- строительство 789 км линий постоянного тока;
- создание двух мощных конверторных подстанций мощностью 1300 МВт каждая;
- передачу до 1300 МВт электроэнергии.

На сегодняшний день строительные работы в Таджикистане, Кыргызстане и Пакистане полностью завершены. В Афганистане реализация проекта продолжается. После возобновления финансирования со стороны Всемирного банка в 2024 году строительство было возобновлено: более 95% необходимых материалов уже поставлены, свыше 70% строительных работ выполнены. Полное завершение проекта и начало коммерческой эксплуатации ожидается в 2027 году.

Завершение строительства инфраструктуры в Таджикистане, Кыргызстане и Пакистане фактически создало основу нового трансрегионального энергетического рынка.

ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ НОВОГО ПОКОЛЕНИЯ

Проект «CASA-1000» представляет собой один из крупнейших международных энергетических проектов на пространстве Евразии. Его основная цель заключается в организации передачи избыточной экологически чистой электроэнергии из стран Центральной Азии — Таджикистана и Кыргызстана — в государства Южной Азии, прежде всего в Афганистан и Пакистан.

Фактически «CASA-1000» формирует первый в современной истории устойчивый энергетический коридор между двумя макрорегионами – Центральной и Южной Азией. Проект предусматривает создание современной инфраструктуры передачи электроэнергии, развитие механизмов международной торговли энергоресурсами и формирование условий для дальнейшей интеграции региональных энергетических рынков.

Запуск линии «Датка–Сугд-500» имеет стратегическое значение, поскольку обеспечивает устойчивое соединение энергосистем стран Центральной Азии и значительно повышает надёжность всей региональной энергосистемы. Благодаря этому Таджикистан уже сегодня получил техническую возможность импортировать и экспортировать электроэнергию в Казахстан и Кыргызстан, что существенно расширяет перспективы энергетического сотрудничества в регионе.

ТАДЖИКИСТАН – КЛЮЧЕВОЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР РЕГИОНА

Республика Таджикистан занимает центральное место в реализации «CASA-1000» благодаря своему колоссальному гидроэнергетическому потенциалу, который считается одним из крупнейших в мире. Использование возобновляемых источников энергии делает проект особенно актуальным в условиях глобального перехода к «зелёной» экономике и декарбонизации мировой энергетики.

В рамках проекта на территории Таджикистана были реализованы масштабные инфраструктурные объекты:

- построена линия электропередачи 500 кВ от подстанции «Датка» до подстанции «Сугд-500» общей протяжённостью около 480 км;
- введена в эксплуатацию линия «Регар-500» – «Сангтуда» протяжённостью 115 км;

создана уникальная Сангтудинская конверторная станция – первая конверторная станция в Центральной Азии и крупнейшая на территории СНГ. Именно Сангтудинская конверторная станция стала важнейшим технологическим элементом проекта, обеспечивающим передачу электроэнергии постоянного тока в направлении Южной Азии. По сути, Таджикистан превращается в энергетический мост между двумя крупнейшими регионами континента.

Согласно параметрам проекта, инфраструктура «CASA-1000» позволит ежегодно передавать до 11 миллиардов кВт·ч электроэнергии. Это полностью соответствует целям Национальной стратегии развития Республики Таджикистан на период до 2030 года, предусматривающей увеличение объёмов экспорта электроэнергии до 10 миллиардов кВт·ч ежегодно.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ВЫГОДЫ И НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ

Особенно важно, что экспорт будет осуществляться за счёт летнего профицита электроэнергии, который ранее частично оставался невостребованным. Это позволит эффективно использовать существующие генерирующие мощности, минимизировать холостые сбросы воды и повысить

Финансирование Проекта «CASA-1000» осуществляет Консорциум международных организаций в области развития – Всемирный банк, Исламский банк развития, Европейский инвестиционный банк, Европейский банк реконструкции и развития, Министерство иностранных дел и международного развития Великобритании, а также Агентство США по международному развитию.

Манучех САФАРЗОДА,
заместитель министра энергетики и водных ресурсов

рентабельность национальной энергетической системы.

Кроме того, «CASA-1000» создаёт предпосылки для строительства новых гидроэлектростанций и привлечения дополнительных инвестиций в энергетический сектор страны. Появление гарантированного внешнего рынка сбыта значительно повышает инвестиционную привлекательность таджикской энергетики.

Не менее важным является мультипликативный эффект проекта. Развитие энергетической инфраструктуры способствует росту транспортной, промышленной и социальной инфраструктуры, а также стимулирует создание новых рабочих мест.

ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЕ И РЕГИОНАЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПРОЕКТА

«CASA-1000» выходит далеко за рамки обычного энергетического проекта. Он становится важным инструментом региональной дипломатии и укрепления доверия между государствами.

В условиях современных глобальных вызовов совместные инфраструктурные проекты играют ключевую роль в обеспечении стабильности и устойчивого развития. Энергетическое сотрудничество способствует формированию взаимо-

зависимости между странами, что, в свою очередь, укрепляет добрососедские отношения и снижает риски региональной напряжённости.

Особое значение проект имеет для Афганистана, который становится важным транзитным звеном между Центральной и Южной Азией.

СОЦИАЛЬНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ «CASA-1000»

Одной из уникальных особенностей проекта является его выраженная социальная направленность. «CASA-1000» предусматривает не только коммерческую передачу электроэнергии, но и непосредственную поддержку местных сообществ.

Уже на этапе строительства в Таджикистане было привлечено более 35 миллионов долларов грантовых средств на реализацию социальных проектов в 76 населённых пунктах. Средства были направлены на развитие:

- электроснабжения;
- здравоохранения;
- образования;
- транспортной инфраструктуры;
- предпринимательства.

Более 100 тысяч человек стали бенефициарами данных инициатив. Примечательно, что проекты определялись непосредственно местным населением через специальные гендерно-инклюзивные советы при джамоатах. Такой подход демонстрирует современную модель устойчивого развития, основанную на участии общества в принятии решений.

«CASA-1000» И КОНЦЕПЦИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ»

В современном мире особое значение приобретает экологическая устойчивость энергетических проектов. «CASA-1000» полностью соответствует глобальной концепции «чистой энергии», поскольку основан исключительно на использовании возобновляемых гидроэнергетических ресурсов.

Таджикистан и Кыргызстан обладают значительным потенциалом экологически чистой электроэнергии, тогда как Пакистан испытывает серьёзный дефицит энергоресурсов. Таким образом, проект способствует сокращению использования углеводородного топлива и снижению выбросов парниковых газов.

Поставки около 3 миллиардов кВт·ч таджикской электроэнергии в Пакистан позволят частично покрыть потребности миллионов потребителей, одновременно снижая экологическую нагрузку на регион.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проект «CASA-1000» является примером того, как энергетика может стать движущей силой экономического развития, региональной интеграции и международного сотрудничества. Для Таджикистана данный проект открывает качественно новый этап развития энергетической отрасли и укрепляет позиции страны как одного из ключевых энергетических центров Центральной Азии.

Создание энергетического моста между Центральной и Южной Азией не только расширит экспортные возможности Таджикистана, но и в дальнейшем будет способствовать укреплению стабильности, взаимного доверия и устойчивого развития всего региона.

«CASA-1000» – это не просто инфраструктурный проект. Это символ новой эпохи регионального сотрудничества, основанной на взаимной выгоде, экологической устойчивости и стратегическом партнёрстве.

ВАРЗОБСКАЯ ГЭС-1: 90 ЛЕТ В АВАНГАРДЕ ТАДЖИКСКОЙ ЭНЕРГЕТИКИ

В этом году Варзобская ГЭС-1 отмечает 90-летие. Первая гидроэлектростанция Таджикистана, построенная в немыслимо трудных условиях горного ущелья, дала свет городу Сталинабаду в декабре 1936 года – и тем самым открыла новую страницу в истории страны. Сегодня станция продолжает работать, снабжая столицу электроэнергией и питьевой водой. О прошлом, настоящем и будущем легендарного объекта – в беседе с директором филиала «Каскад Варзобских гидроэлектростанций» ОАО «Барки Точик» Абдулхакзодой Хабибулло Абдулло.

**«БЕЗ ЭЛЕКТРИЧЕСТВА НЕВОЗМОЖНО
БЫЛО ДВИГАТЬСЯ ВПЕРЁД»**

– Уважаемый Хабибулло Абдулло, 90 лет для гидроэлектростанции – солидный возраст. Как Вы оцениваете роль станции в становлении энергетики Таджикистана?

– Это не просто юбилей станции. Это юбилей всей таджикской энергетики. До пуска нашей ГЭС единственным источником электричества в Душанбе – тогда Сталинабаде – была маленькая дизельная электростанция мощностью 75–78 кВт, запущенная в 1926 году. Она едва справлялась с нуждами нескольких административных зданий. Молодая советская республика стремительно росла: появлялись заводы, фабрики, школы, больницы, театры. Всему этому требовалась энергия. Без электричества невозможно было двигаться вперёд.

Из речи первого секретаря ЦК КП(б) Таджикистана Дмитрия Протопопова на собрании рабочих и служащих-стахановцев, инженерно-технических работников строительства Варзобской ГЭС совместно со стахановцами предприятий города Сталинабада, организованном по случаю торжественного ввода в эксплуатацию и включения Варзобской гидроэлектростанции в число «...промышленных предприятий» (газета ...). «Таджикистан Сурх», 31 декабря 1937 года, № 303)

«...Варзобская гидроэлектростанция является первой крупной стройкой электрификации в Республике Таджикистан.

...Революционная роль электричества огромна.

И в промышленности, и в сельском хозяйстве, и на транспорте, и, наконец, в быту – особенно в условиях планового хозяйства – необходимо отметить, что в нашей стране социализма созданы величайшие возможности для использования электроэнергии.

...Именно поэтому ввод Варзобской гидроэлектростанции в число промышленных предприятий Советского Союза и Таджикской ССР является для нас большим праздником».

Когда 31 декабря 1936 года был успешно запущен первый агрегат станции, а спустя две недели она вышла на постоянный режим работы, это стало подлинным переломом. Мощность 7 440 кВт – два генератора по 3 720 кВт каждый – сегодня кажется скромной цифрой, но тогда это было огромным достижением. С нашим пуском одновременно заработали обувная и швейная фабрики, кожевенный, кирпичный, алебастровый, авторемонтный и «деревообделочный» заводы, мясокомбинат, пивзавод. Город ожил. Зажглись улицы. Закрутились станки.

Только в течение первых 11 месяцев станция выработала более 10 млн кВт·ч.

ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ: ОТ ЗАМЫСЛА К ПЛОТИНЕ

– Расскажите об исторических предпосылках строительства. Как родилась идея гидростанции на реке Варзоб?

– Чтобы понять это, нужно вспомнить, каким был Таджикистан в конце 1920-х годов. После образования Таджикской ССР в 1929 году перед республикой стояла задача форсированной индустриализации. В том же году была проложена железная дорога, соединившая Душанбе с Ташкентом и Москвой, – это разорвало вековую изоляцию региона. Параллельно разрабатывались рудники, месторождения, строились заводы, создавался первый генплан города. Всему этому нужна была энергия.

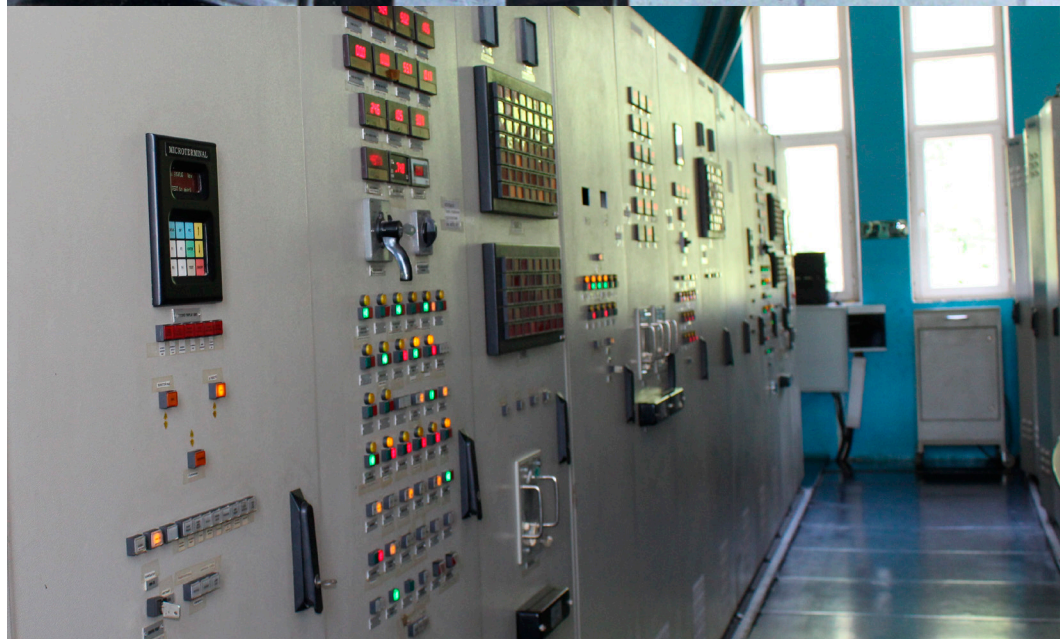
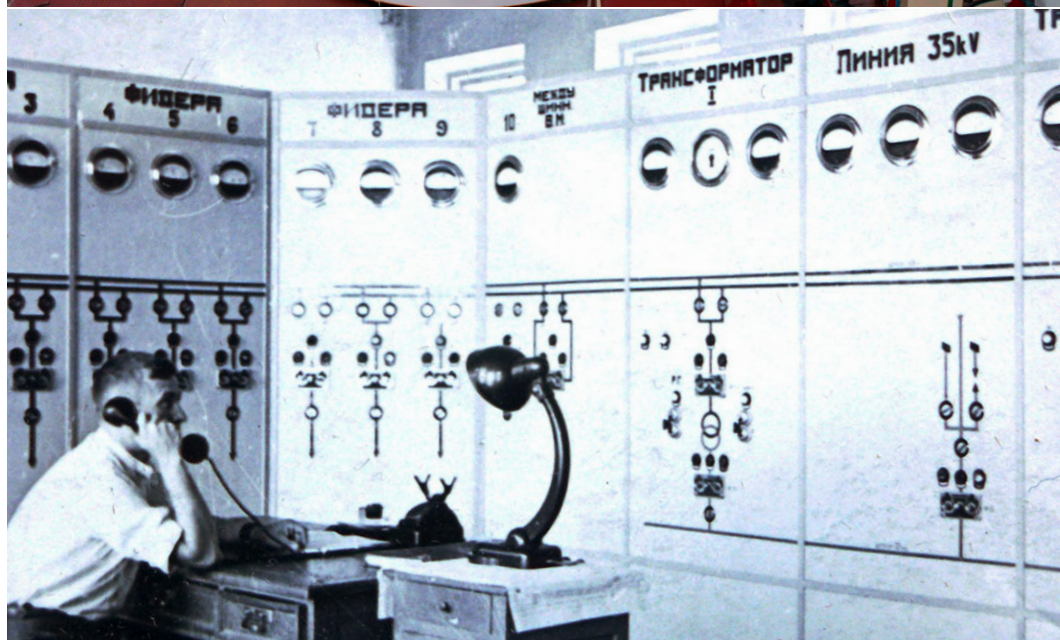
Ещё в 1927–1930 годах в Варзобском ущелье работал специальный отряд гидроэнергетиков из Москвы – они исследовали бассейн реки Варзоб и выбирали место для будущей станции. На составление проекта из союзного бюджета было выделено 500 000 рублей. После исследования гидро-ресурсов проектировщики института Гипрогор РСФСР включили Варзобскую ГЭС мощностью 7 500 кВт в «Технико-экономический очерк к планировке города Сталинабад». Таким образом, станция изначально была вписана в судьбу столицы.

Нельзя не вспомнить и о Вахшстрое – грандиозной параллельной стройке, ставшей частью единого замысла индустриализации Таджикистана. 15 сентября 1931 года Вахшстрой был объявлен Всесоюзной ударной стройкой и включён в число 150 особо важных объектов СССР – наряду с Днепрогэсом, Турксибом, Уралмашем. Инициатором этого был Нусратулло Махсум, председатель ЦИК Таджикской ССР, который настойчиво доказывал Сталину необходимость освоения Вахшской долины.

СТРОЙКА В ГОРАХ: ЛЮДИ, КОТОРЫЕ НЕ СДАВАЛИСЬ

– Французский писатель Поль Вайян-Кутюрье, побывавший в Душанбе в 1930 году, поражался, как строителям удавалось работать в таких условиях. Что можно рассказать о самом строительстве Варзобской ГЭС?

– Вайян-Кутюрье оставил слова, точно передающие дух той эпохи: «Этому народу мешало всё – наводнения, селевые потоки, голод, басмачество,

отсутствие транспорта. Несмотря на это, они заложили основу Варзобской ГЭС». Строители на Вахше боролись с раскалёнными песками и изнуряющим зноем, а нашим людям приходилось вгрызаться в скалы и укрощать ледяную горную реку. Разные условия – но абсолютно одинаковый героизм.

10 января 1931 года началась подготовка территории: прокладка дорог, организация строительной площадки, обеспечение поставок материалов. Перед строителями стояла задача – вдали от города, на необжитом месте, возвести первоклассное по меркам того времени гидротехническое сооружение. На стройку прибыли инженеры и высококвалифицированные рабочие из Москвы и Ленинграда. Правительство СССР установило контроль над поставкой всех материалов. Большинство землекопов, бетонщиков и бурильщиков были жителями кишлаков Варзобского района.

На станции были установлены две турбины с вертикальной осью, изготовленные Ленинградским металлическим заводом, и генераторы мощностью 3 720 кВт каждый – продукция ленинградского завода «Электросила». Первый агрегат запустили 31 декабря 1936 года в присутствии специалистов из Москвы и Ленинграда. Испытания прошли успешно, и уже в январе 1937 года станция начала постоянную работу. Второй агрегат пущен в 1937-м, строительство полностью завершено в 1938 году.

Особого внимания заслуживает качество бетонных конструкций. Когда в 2012 году специалисты индийской компании BHEL приступили к модернизации, они потребовали документального подтверждения прочности фундаментов – иначе планировали их полностью заменить. Результаты проверки оказались поразительными: прочность основания значительно превышала нормативы.

Строители 1930-х специально отбирали окатанные речные камни без трещин, тщательно промывали и просушивали их перед заливкой. Это был высокий уровень инженерной культуры для своего времени – и он служит нам до сих пор.

ИНЖЕНЕРНЫЙ ФЕНОМЕН: 90 ЛЕТ БЕЗ СЕРЬЁЗНЫХ АВАРИЙ

– В чём уникальность Варзобской ГЭС-1 как инженерного объекта? Станция пережила землетрясения до 7 баллов – как это возможно?

– Это действительно феномен. За 90 лет эксплуатации станция выдержала немало подземных ударов вплоть до семибалльных, и ни один из них не привёл к аварии, остановке гидроагрегатов, разрыву труб или замыканию. Это подтверждают многолетние сейсмологические исследования.

Секрет – в сочетании грамотных проектных решений и исключительного качества строительства. Станция построена по деривационному типу с безнапорной подводящей деривацией, что само по себе снижает нагрузки при сейсмических воздействиях. Плотина на реке Варзоб и деривационный канал спроектированы с учётом местной геологии.

НОВАЯ ЖИЗНЬ СТАРОЙ СТАНЦИИ: МОДЕРНИЗАЦИЯ ПРОДЛИЛА СРОК ЭКСПЛУАТАЦИИ ЕЩЁ НА 50 ЛЕТ

– Как изменилась станция за последние десятилетия? Какие модернизации были ключевыми?

– К периоду независимости оборудование значительно износилось и морально устарело. Из-за этого мощность агрегатов снизилась по сравнению с проектной. В 2012 году была проведена масштабная реконструкция силами индийской компании «Bharat Heavy Electricals Limited» (BHEL) при финансовой поддержке Индии, выделившей на эти цели грант в размере 17 миллионов долларов. Мощность каждого из двух агрегатов увеличена с 3 720 до 4 750 кВт, общая мощность станции достигла 9 500 кВт в сравнении с первоначальной 7 440 кВт. Реконструкция продлила работоспособность гидроузла ещё на 50 лет.

Хочу особо подчеркнуть и другую роль станции. Сегодня ГЭС-1 обеспечивает более 60% воды для ГУП «Водоканал города Душанбе», а также снабжа-

Первым директором Варзобской ГЭС-1 был **И.Д. Гриднев** – инженер из числа специалистов, прибывших из европейской части СССР для обеспечения пуска и первоначальной эксплуатации станции. Его имя связано с самым ответственным периодом – освоением агрегатов и отладкой режимов работы в условиях горного ущелья. Именно при нём станция вышла на проектную мощность и начала бесперебойную работу. Сооружение Варзобской ГЭС стало первой инженерной школой для кадров таджикской гидроэнергетики. Именно здесь местные специалисты получили опыт, применённый затем при строительстве ГЭС-2 и ГЭС-3.

ет водой ТЭЦ-1 и ТЭЦ-2 столицы. То есть наша станция – это одновременно и энергетический объект, и ключевой элемент системы водоснабжения.

ОТ ОДНОЙ СТАНЦИИ – К КАСКАДУ И РОГУНУ

– Как создание Варзобского каскада повлияло на развитие энергетики страны в целом?

– Варзобская ГЭС-1 стала фундаментом, на котором выросла вся таджикская гидроэнергетика. Уже в 1939 году был разработан проект следующей станции – ГЭС-2. Её строительство началось в 1943 году, первый агрегат мощностью 14,4 МВт пущен в 1949 году. В 1952 году заработала Варзобская ГЭС-3, замкнув каскад с общей установленной мощностью около 25 МВт. Каскад Варзобских ГЭС стал первым в бывшем СССР, где внедрили автоматическое управление агрегатами — это было новаторским решением для своей эпохи.

Варзобская ГЭС-1 послужила практической школой для первых поколений гидроэнергетиков Таджикистана: именно здесь они получили опыт, который затем был применён при строительстве Нурекской ГЭС. Сегодня таджикская гидроэнергетика вышла на качественно иной уровень: в стране работают более 10 крупных и около 300 малых ГЭС. Завершается строительство Рогунской ГЭС на реке Вахш – с проектной мощностью 3 780 МВт она станет крупнейшей в Центральной Азии. Это прямое продолжение той логики, которая была заложена 90 лет назад в Варзобском ущелье.

«ЭТО НАШ ЖИВОЙ МУЗЕЙ – И НАША ЖИВАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ»

– Что для Вас лично означает Варзобская ГЭС-1?

– Это больше, чем производственный объект. Это живой музей энергетики под открытым небом.

Это символ самоотверженного труда первых поколений энергетиков Таджикистана – тех землекопов из варзобских кишлаков, тех инженеров из Москвы и Ленинграда, кто строил эту станцию в условиях горного ущелья без дорог и нормального снабжения. Они верили, что делают что-то важное. И они были правы.

Сегодня нашу станцию обслуживает небольшой, но высококвалифицированный коллектив. Среди наших сотрудников есть трудовые династии – потомки тех, кто работал на ГЭС ещё в советское время. Это особая преемственность. Молодые инженеры приходят сюда и чувствуют сохранившийся дух истории страны. Это обязывает.

Благодаря мужеству и вкладу многих тысяч людей наша станция служит уже 90 лет. Это лучшее доказательство того, что любые технические решения будут эффективно работать только во взаимодействии с людьми.

ХРОНОЛОГИЯ ВАРЗОБСКОЙ ГЭС

1926 г. – В Душанбе (Сталинабаде) запущена первая дизельная электростанция мощностью 75–78 кВт.

1927–1930 гг. – Московский отряд гидроэнергетиков исследует бассейн реки Варзоб, выбирает место для ГЭС.

10 января 1931 г. – Начало строительства Варзобской ГЭС. Прокладка дорог, организация площадки.

31 декабря 1936 г. – Пуск первого агрегата. Суммарная мощность двух агрегатов – 7 440 кВт.

1938 г. – Завершение строительства станции.

1943 г. – Начало строительства Варзобской ГЭС-2 (в годы Великой Отечественной войны).

1949 г. – Пуск Варзобской ГЭС-2 (14,4 МВт).

1952 г. – Пуск Варзобской ГЭС-3 (3,52 МВт). Завершение формирования каскада.

2012 г. – Модернизация при поддержке Индии. Мощность увеличена до 9 500 кВт.

2026 г. – 90-летие станции. Суммарная выработка с 2012 до 2026 г. – 848,7 млн кВт·ч. Обеспечивает более 60% водоснабжения Душанбе.

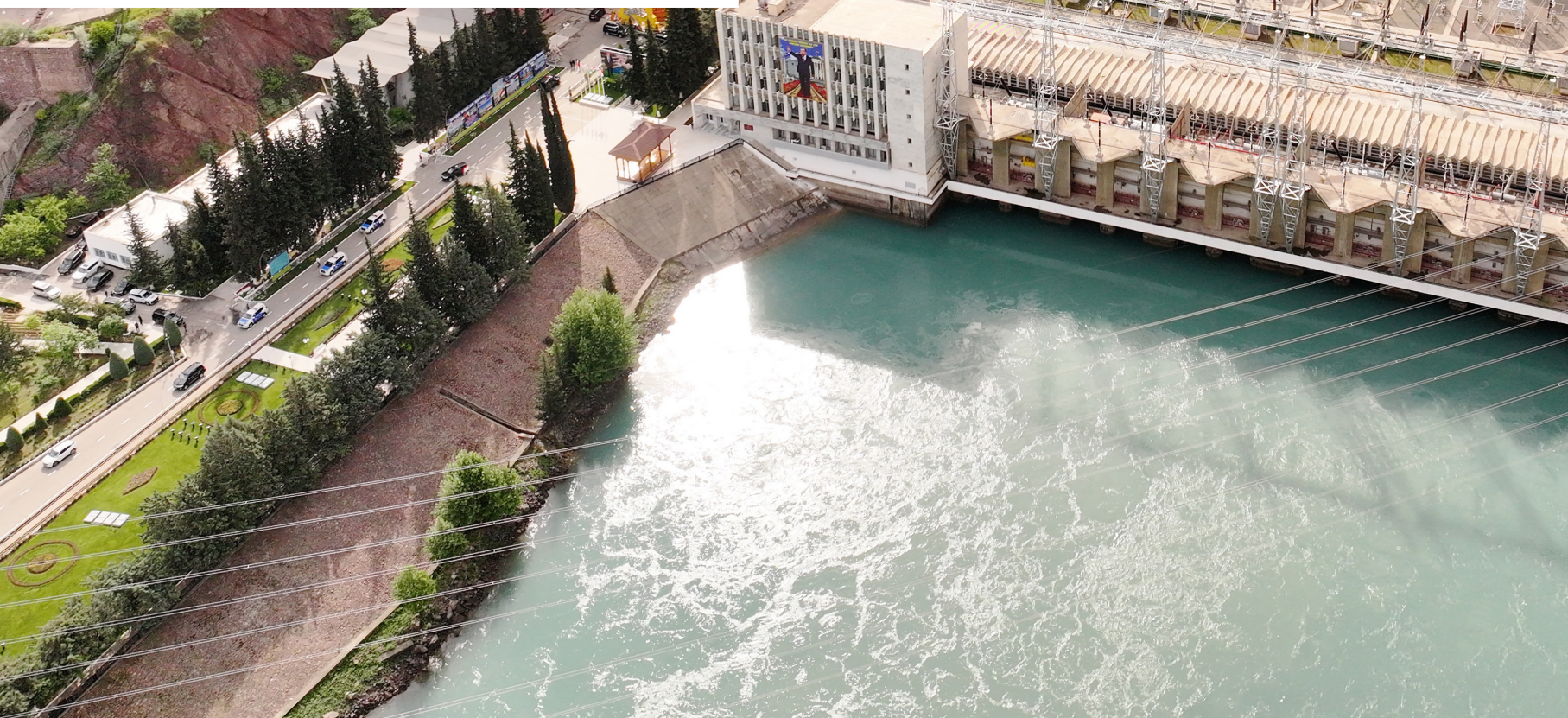
Материал подготовила Ольга РУСЕЦКАЯ

ANOTHER STEP TOWARDS MODERNIZING THE LARGEST HYDROELECTRIC POWER PLANT IN CENTRAL ASIA

On April 24, 2026, with the participation of the President of the Republic of Tajikistan, Leader of the Nation, Honorable Emomali Rahmon, the modernized hydro unit No. 7 of the Nurek HPP was put into industrial operation. This is the third modernized hydro unit at the plant of the station to undergo complete modernization under a large-scale rehabilitation program implemented since 2019.

Previously, modernization was completed for hydro unit No. 1 (2022) and hydro unit No. 4 (2024).

Speaking at the launch ceremony of the modernized hydro unit, the President of the Republic of Tajikistan, Honorable Emomali Rahmon, emphasized the strategic importance of further developing the country's hydropower potential and noted that the modernization of the Nurek HPP is an important component of state policy to ensure energy independence and sustainable development of the Republic of Tajikistan.

After the completion of the modernization of all nine hydro units, an increase in the station's average annual generation by more than 1 billion kWh of electricity is expected.

The general contractor of the project was the company "ANDRITZ Hydro", and the execution of subcontracting works was entrusted to the Open Joint-Stock Company "TajikSGEM". Within the framework of the project, the main and auxiliary equipment of the hydro unit was completely replaced, and modern automated control and monitoring systems were introduced. This allows for ensuring reliable and efficient operation of the unit and significantly extending its service life. According to experts estimates, the service life of the modernized unit will be at least 40 years.

The modernization of hydro unit No. 7 was carried out with the participation of international partners. To implement the project, EUR 34 million was secured in the form of credit financing, as well as 9.5 million somoni from the state budget of the Republic of Tajikistan. Such a financing model made it possible to perform work using modern technologies and in accordance with international requirements for the safety and

efficiency of hydropower equipment.

In addition, more than 1 billion US dollars are being directed to the modernization of all operating power plants in Tajikistan, which will allow extending their service life by another 70–80 years. After the modernization of three hydro units, the capacity of the power plant increased by 260 MW, which exceeds the installed capacity of the "Sangtuda-2" HPP (220 MW).

According to the plan, the modernization of the fourth unit of the station along with its complex of auxiliary equipment is currently continuing. In accordance with the modernization project of the power plant, all its units will be updated by 2032 at a total cost of 750 million US dollars. Upon completion of the program, the station will receive not only additional capacity, but also a significantly higher level of reliability, safety, and operational efficiency.

Nurek HPP provides a significant part of electricity production in Tajikistan and plays a key role in the operation of the country's Unified Energy System. The implementation of such large projects contributes to the gradual strengthening of Tajikistan's position as a country with broad opportunities for the production of "green" energy and helps strengthen the foundations of the state's energy independence.

DUSHANBE – THE CAPITAL OF WORLD WATER DIPLOMACY:

RESULTS AND MESSAGES OF THE FOURTH INTERNATIONAL WATER CONFERENCE

Tajikistan – a country in whose highlands more than 60% of the water resources of Central Asia are formed – has once again proven its status as the main center of world water diplomacy. From May 25 to 28, 2026, the Fourth International High-Level Conference on the International Decade for Action "Water for Sustainable Development, 2018-2028" was held in Dushanbe. The forum gathered more than 2,500 participants from 110 countries and became the most representative in the entire history of the Dushanbe Water Process.

WATER CRISIS: FIGURES AND FACTS

- **2.4 billion** people live in countries with chronic water scarcity (UN, 2025).
- **771 million** people lack access to basic sources of drinking water (WHO/UNICEF).
- **4.2 billion** people are deprived of safe sanitation services.
- **90%** of all natural disasters on the planet are related to water.
- By 2050, water scarcity will affect more than 5 billion people (WMO).
- The annual financing gap in the water sector in developing countries is up to \$350 billion (UNEP).
- By 2030, about \$7 trillion in investment is required to ensure global water security.
- Central Asia needs an additional \$12 billion until 2030 to provide the population with safe drinking water (EBRD).

The issue of access to fresh water is rapidly emerging as one of the main global challenges of the 21st century. Today, about 2.4 billion people worldwide live in countries affected by chronic water scarcity live with chronic water scarcity. Another 771 million lack access to safe drinking water sources. According to forecasts by the World Meteorological Organization, by 2050, water scarcity in one form or another will affect more than 5 billion inhabitants of the planet – and that is why the Dushanbe conference gathered an unprecedented number of participants this year.

The event became a logical continuation of the global water initiatives of the Republic of Tajikistan, consistently promoted on the international stage since the early 2000s. At the initiative of the President of the country,

Honorable Emomali Rahmon, the UN General Assembly adopted over ten resolutions on water issues: from the proclamation of the International Year of Fresh Water in 2003 to the establishment of the current Decade for Action. In 2023, Tajikistan became a co-chair of the first UN Water Conference in half a century in New York. In May 2026, the relay returned to Dushanbe.

During the conference, plenary sessions, nine thematic sessions, more than twenty forums and side events, and a specialized exhibition of water technologies took place. Based on their results, the Dushanbe Declaration, the Co-Chairs' Summary, and the official contribution of the Dushanbe Water Process to the 2026 UN Water Conference were adopted.

TAJIKISTAN: A QUARTER CENTURY OF WATER DIPLOMACY

The Republic of Tajikistan is one of the few examples of a country consistently shaping the global water agenda for more than 20 years:

- 2003 – at the initiative of the President of the Republic of Tajikistan, Honorable Emomali Rahmon, the UN GA proclaimed 2003 as the International Year of Fresh Water.
- 2005–2015 – adoption of the International Decade for Action 'Water for Life'.
- 2013 – proclamation of the International Year of Water Cooperation.
- 2018–2028 – International Decade for Action 'Water for Sustainable Development' (initiative of Tajikistan, supported by the UN GA).
- 2023 – Tajikistan became a co-chair of the first UN Water Conference in 50 years in New York.
- 2025 – International Year of Glaciers' Preservation (initiative of Tajikistan).
- Over the period from 2000 to 2025, at the initiative of Tajikistan, the UN GA adopted more than ten resolutions on water issues.

DAY ONE: FORUMS, DIALOGUES, CULTURE

On May 25, even before the official opening of the conference, Dushanbe turned into a tightly scheduled platform for professional discussions: more than ten forums and thematic meetings took place within one day.

ASIA-PACIFIC REGION: PREPARING FOR THE 2026 UN CONFERENCE

In the National Library of Tajikistan, the Government of the Republic, together with the UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP), held a regional preparatory meeting for the 2026 UN Water Conference. More than 100 participants from 29 states and 30 international organizations discussed the progress of SDG 6 implementation in the region. The Minister of Energy and Water Resources of the Republic of Tajikistan, Daler Juma, speaking to the delegates, called the Asia-Pacific region one of the most vulnerable to climate change. According to him, melting glaciers, water scarcity, and growing consumer demand create a threat that cannot be overcome without accelerated collective actions. The 2026 UN Conference should give these actions a powerful impetus.

TRANSBOUNDARY COOPERATION: DIGITAL TOOLS AND THE EXPERIENCE OF CENTRAL ASIA

The international forum "Perspectives of Transboundary Cooperation: Innovations and Actions in the Field of Water Resources for Sustainable Development" brought together heads of water management bodies of Central Asian countries, representatives of the EU, the World Bank, and the UN. The Central Asian experience – one of the few examples of sustainable inter-state management of transboundary rivers – was presented as a model for other regions. The EU Ambassador to Tajikistan, Radoslaw Darski, emphasized that the EU Strategy for Water Sustainability prioritizes efficiency and innovation. According to him, digital tools – from satellite Earth observation programs (Copernicus) to artificial intelligence systems – open up fundamentally new opportunities for managing

transboundary basins. Smart meters record leaks, digital twins model scenarios under various climatic conditions, and autonomous drones inspect infrastructure where it is difficult for humans to reach. The European Union expressed readiness to share this experience with Central Asian partners in the future.

GLACIERS AND CLIMATE RISKS

The international forum "Water and Climate Risks: Science, Monitoring, and Management" was dedicated to the 115th anniversary of Lake Sarez – a natural dam formed as a result of a seismic catastrophe in 1911. The Deputy Prime Minister of Tajikistan, Sulaymon Ziyozoda, called glacier protection and early warning systems a strategic priority for the country. The figures cited by the forum participants speak louder than words: out of 14,000 glaciers in Tajikistan, more than 1,000 have already completely disappeared. The average annual temperature in the country has risen by 1.2°C – twice as fast as the planet's average. According to UNEP forecasts, the area of glaciers in the Panj River basin will decrease by three quarters by the end of the century. This means a direct threat to water supply, hydropower, and food security for tens of millions of people – not only in Tajikistan, but throughout the region.

SCIENTIFIC COOPERATION: CRYOSPHERE CENTER IN DUSHANBE

At the Central Asian Coordination Forum on Glacier and Cryosphere Monitoring, participants reviewed a project to establish a Regional Coordination Center for the Cryosphere in Dushanbe – jointly with the World Meteorological Organization. The center is intended to systematize accumulated data on glaciers, ensure continuous monitoring, and provide scientists from five Central Asian countries with a single platform for information exchange.

AFRICA AND THE GLOBAL WATER AGENDA

At the Water Forum "From Agreements to Actions: Advancing the Implementation of the African Water

GLACIERS OF CENTRAL ASIA: MELTING STOREHOUSES OF WATER

Tajikistan possesses the largest glacier potential in Central Asia:

- There are about **14,000** glaciers on the country's territory with a total area of over **9,000** km² (almost 6% of the republic's territory).

- Tajikistan's glaciers form up to **60%** of the water resources of Central Asia region.

- The largest glacier is the Tajikistan Glacier: length **77** km, volume with tributaries about 100 km³.

- The average annual temperature in the country since the 1960s has risen by **1.2°C** – twice as fast as the global average (UNEP).

- More than **1,000** glaciers have already completely disappeared; many small glaciers are projected to melt within 30–40 years.

- The area of glaciers in the Pyanj and Vakhsh river basins may decrease by **75%** and **53%** respectively by the end of the century.

- Lake Sarez was formed behind the Usoi landslide dam formed in 1911 as a result of an earthquake.

The water level in it continues to rise; in case of a breach, risk zones could cover several states in the region.

Vision to 2063", Africa's role in shaping the global water agenda was highly praised. The forum discussed the transition from political commitments to concrete actions, strengthening partnerships, improving water and sanitation services, and implementing SDG 6.

WOMEN AND WATER

One of the key events of the day was the Forum "Women and Water – 2026". Participants paid special attention to the role of women in water resource management, countering climate change, and ensuring water security. Issues related to women's entrepreneurship, access to finance, application of digital technologies and artificial intelligence in the water sector, and women's participation in decision-making were discussed. An important outcome of the forum was the adoption of the Dushanbe Declaration "Women and Water" and the official establishment of the International Partnership Network "Women and Water."

WATER AND FOOD SECURITY

At the International Forum on Ensuring the Sustainability of Food Systems under Global Water Scarcity, topical issues of food security and water resource management were discussed. According to the data presented by the participants, more than 70% of the world's freshwater resources are used in agriculture, and a reduction in water resources could threaten the food security of millions of people. Participants drew attention to the application of modern technologies, the development of a "green" economy, and the strengthening of international cooperation as ways to solve the problem.

WATER AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE

In the Agency for Innovation and Digital Technologies under the President of the Republic of Tajikistan, the Forum "Water and Artificial Intelligence – a Two-Way Connection" was held. The forum was dedicated to the application of artificial intelligence technologies in water resources monitoring and management, the development of sustainable digital

infrastructure, and forecasting climate-related risks. Experts emphasized that the integration of science, technology, and public policy can provide an effective solution to water and climate problems.

NEXUS APPROACH AND INTEGRATED RESOURCE MANAGEMENT

At the Institute of Water Problems, Hydropower, and Ecology of the National Academy of Sciences of Tajikistan, the Forum "NEXUS Approach in Central Asia: Science, Policy, and Practice" took place. Participants discussed the concept of integrated management of the interconnected "water – energy – food – environment" system as the basis for sustainable regional development.

WATER INFRASTRUCTURE FINANCING AND INTERNATIONAL PARTNERSHIP

Within the framework of the conference, the Forum "Mobilization of Private Investment and Innovative Financing for Water Infrastructure in Landlocked

Developing Countries" was also held. Participants considered issues of expanding public-private partnerships, using blended financing mechanisms, climate investment, and attracting capital for the development of sustainable water infrastructure.

STRENGTHENING WATER INITIATIVES THROUGH SOUTH-SOUTH COOPERATION AND TRIANGULAR PARTNERSHIP

At the Ministry of Economic Development and Trade of the Republic of Tajikistan, a high-level forum "South-South Cooperation and Triangular Partnership" was held. The forum emphasized the importance of South-South cooperation and triangular partnership as effective mechanisms for exchanging knowledge, experience, and innovative solutions to advance the global water agenda.

YOUTH AND WATER

At the Forum "Youth and Water", issues related to water and climate, increasing the role of youth in water conservation, and developing environmental education were raised. The Deputy Prime Minister of the Republic of Tajikistan, Sulaymon Ziyozoda, in his speech noted that it is the younger generation that bears the greatest responsibility for the future of the planet's water resources. Youth delegates presented initiatives in environmental education and digital monitoring.

WATER FESTIVAL

On the evening of May 25, in the "Navruzgoh" park, the Water Festival "Water – the Source of Human Life" took place – a large-scale cultural program featuring folk masters, agricultural producers, and famous artists. For foreign guests, the festival became an introduction to the rich traditional culture of Tajikistan – a country where the attitude towards water has always been part of the national identity.

We propose that the "Dushanbe Framework for Water Issues" create a favorable basis for coordinating and integrating joint efforts in order to achieve practical results.

*— Emomali RAHMON,
President of the Republic
of Tajikistan*

DAY TWO: OFFICIAL OPENING AND KEY MESSAGES

EMOMALI RAHMON: "WE PROPOSE TO ESTABLISH THE "DUSHANBE FRAMEWORK FOR WATER ISSUES"

On May 26, the solemn opening ceremony of the conference took place. The keynote speech was delivered by the President of the Republic of Tajikistan, Leader of the Nation, Honorable Emomali Rahmon.

The President called the conference an important milestone in addressing one of the most pressing issues facing the world today – expanding access to water.

It was noted that in recent years, Tajikistan has taken a series of practical measures to place water at the center of the international development agenda. In this regard, our country has made continuous efforts through its initiatives in the field of water, which have always been supported by the United Nations General Assembly.

According to the Leader of the Nation, His Excellency Emomali Rahmon, Tajikistan's efforts are aimed at improving the status and value of water, the invaluable resource of life, and the country continues to advocate for a balanced and inclusive approach in this field. The proclamation of the International Decade for Action, "Water for Sustainable Development," stands as a clear testament to our collective efforts in this direction. President Emomali Rahmon emphasized that, within the framework of the Dushanbe Water Process, Tajikistan continues its efforts to create an inclusive and transparent international platform. In his address, the President of the Republic of Tajikistan drew the attention of conference participants to the challenges that continue to impede progress toward the achievement of Sustainable Development Goal 6.

It was underlined that billions of people currently lack access to safe drinking water and sanitation services, with nearly 4 billion people experiencing

severe water shortages for at least one month each year. These trends indicate that these challenges will intensify significantly in the future.

According to new expert research, the world's demand for drinking water will increase by at least 25 percent by 2050, requiring the production of 50 percent more food for the growing population.

At the same time, the Head of State emphasized that, according to forecasts, almost half of the world's urban population will face water shortages. New and rapidly developing sectors, including "green" industries, urban development, food production, and digital infrastructure, will further increase water demand.

In this regard, it was highlighted that these trends redouble the need for a transition to water-efficient technologies, efficient resource management, and better coordination of water, energy, and food policies.

The President recalled Tajikistan's initiatives at the national and regional levels to address existing

challenges and emphasized the adoption of the National Water Strategy for the Period up to 2040 and the State Program for Drinking Water Supply and Sanitation for 2025–2029, aimed at accelerating progress toward the achievement of SDG 6.

Tajikistan intends to ensure the full implementation of integrated water resources management at the national and basin levels by 2030, and to establish a modern, science-based, sustainable, and efficient system. Tajikistan also plans to scale up water-saving technologies by more than forty times, making the efficient use of this invaluable resource a key tool for climate change adaptation.

Continuing his speech, President Emomali Rahmon pointed out that Tajikistan attaches particular importance to developing transboundary cooperation in the water sector, and that it is continuously striving to further strengthen trust, partnership, and constructive dialogue in Central Asia on addressing critical water issues.

In this context, Tajikistan views the International Fund for Saving the Aral Sea as a helpful regional platform for discussing and resolving a range of water issues for sustainable development, and considers it necessary to establish an Interstate Energy Commission for Central Asia within its framework.

The Head of State, His Excellency Emomali Rahmon, noted that it is essential to start thinking now about the global water agenda beyond 2030, and that our further actions in this direction should be built on the achievements of the Decade, the Water Action Agenda, and the experience of the Dushanbe Water Process, and should be directed at addressing the growing challenges related to water.

The Head of State recalled that in recent years, the International Decade for Action, "Water for Sustainable Development", and the Water Action Agenda have created a solid foundation for addressing water issues. However, despite this, we continue to face significant challenges in

overcoming them, in the interests of the planet's present and future.

It was noted that today there is a pressing need to move to a new stage of global cooperation in the water sector. To this end, the creation of the "Dushanbe Framework for Water Issues" was proposed. This framework could strengthen current processes in the water sector and create a favorable basis for coordinating and consolidating joint efforts to achieve practical results.

At the end of his speech, the Head of State, His Excellency Emomali Rahmon, announced that the International Water Award of the President of the Republic of Tajikistan had been established to promote and strengthen water diplomacy and unite the efforts of the global community for a sustainable and secure future.

As emphasized, this award aims to recognize outstanding contributions to the development of international cooperation, scientific research,

sustainable water policy, and the promotion of effective solutions to global water problems.

Prolonged applause from those present demonstrated that this news was welcomed by the forum participants.

Following the address by the Leader of the Nation, His Excellency Emomali Rahmon, speeches were delivered by heads of government delegations from various countries, representatives of international and regional organizations, and high-level experts, including Prime Minister of the Republic of Burundi, Nestor Ntahontuye, Chairman of the Cabinet of Ministers of the Kyrgyz Republic — Minister of Agriculture and Processing Industry, Erlist Akunbekov, Deputy Chairman of the Cabinet of Ministers of Turkmenistan, Tangryguly Atakhalliyev, United Nations Special Envoy, Retno Marsudi, UN Under-Secretary-General, Li Junhua, President of the UN Economic and Social Council, Lok Bahadur Thapa, Vice-President of the European Bank for Reconstruction and Development, Mark Bowman, UN Under-Secretary-General and Executive Secretary of the UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP), Armida Salsiah Alisjahbana, and Rector of the United Nations University — UN Under-Secretary-General, Professor Tshilidzi Marwala.

THEMATIC SESSIONS OF THE SECOND DAY

After the plenary session, 6 parallel thematic sessions were held, formed in the logic of the 2026 UN Water Conference:

"WATER FOR PEOPLE"

Within this session, participants discussed issues of providing water supply and sanitation services in conditions of instability, humanitarian crises, and high population mobility. Special attention was paid to how to guarantee decent living conditions, public participation in decision-making, and the continuity of providing vital services. Participants considered key structural and operational barriers arising at the intersection of humanitarian assistance and long-term development, as well as effective approaches allowing the transition from emergency response to sustainable local water supply and sanitation systems. Separate attention was paid to the role of local authorities and service providers in ensuring fair, sustainable, and inclusive access to water and sanitation for the most vulnerable and hard-to-reach groups of the population. Models of financing, institutional mechanisms, and partnerships needed to achieve sustainable and health-oriented results at the local level were also discussed.

"WATER FOR PROSPERITY"

Dedicated to strengthening water resource management through an integrated approach and applying the "water – food – energy – environment" nexus. Participants discussed ways to overcome sectoral fragmentation, increase the sustainability of water resources, and utilize their potential more effectively as a catalyst for poverty reduction, food security, and socio-economic development. The results of the discussions will be used directly in preparing the interactive dialogue "Water for Prosperity" within the framework of the 2026 UN Water Conference. How can water resource management be strengthened through integrated management and application of the "water – food – energy – environment" nexus approaches, as well as overcoming sectoral fragmentation to increase the stability and resilience of water resources and maximize their role as a catalyst for poverty reduction, food security, and socio-economic development?

"WATER FOR THE PLANET"

Dedicated to increasing the sustainability of water ecosystems throughout the water cycle—from glaciers and river sources to the sea. Participants reviewed comprehensive approaches, including ecosystem restoration, implementation of nature-based

solutions, improvement of hydrological monitoring, and development of inclusive water management mechanisms. Special attention was paid to increasing investments and developing innovative financing mechanisms capable of reducing the existing climate financing gap and supporting measures to protect ecosystems, strengthen climate resilience, and ensure rational water resource management. Speaking at the session, the Minister of Energy and Water Resources of the Republic of Tajikistan, Daler Juma, called on the international community to increase climate financing for mountainous countries, which are the guardians of vital freshwater sources and play a key role in ensuring global water security.

"WATER FOR COOPERATION"

Dedicated to cooperation at the level of river basins, as well as transboundary and international interaction in the field of water resource management. Participants emphasized the importance of effective legal frameworks and institutional cooperation

mechanisms, including integrated management of surface and groundwater. At the center of discussions were international instruments, primarily the 1992 UN Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, as well as the monitoring system for indicator 6.5.2 of the Sustainable Development Goals. During the session, examples of best practice and progress achieved were presented, including in Asian countries. Special emphasis was placed on the importance of inclusive water resource management, the participation of various stakeholders, including the private sector and representatives of key sectors of the economy. Participants also considered scalable solutions based on human rights principles that contribute to fair, peaceful, and mutually beneficial cooperation between states sharing common water resources.

"WATER IN MULTILATERAL PROCESSES"

One of the key issues of the session was the discussion of prospects for strengthening

global water management in the context of reforming the UN system ("UN-80") and forming the international development agenda after 2030. Participants noted the need to raise the role of water-related issues in global political processes and search for new mechanisms for coordinating international efforts to achieve sustainable development goals.

INVESTMENTS IN WATER RESOURCES

Within this session, representatives of the World Bank, the European Bank for Reconstruction and Development, and the African Development Bank presented existing mechanisms for attracting public and private investments into the water sector. It was noted that the World Bank's investment portfolio in the field of water resources currently amounts to about 27 billion US dollars.

According to the participants, achieving Sustainable Development Goal 6 requires

DAY THREE:

RESULTS OF THE DECADE AND THE POST-2030 AGENDA

not so much new commitments as modern financial instruments and capital mobilization mechanisms. Special attention was paid to issues of budget management, preparation of investment projects, as well as conducting regulatory and institutional reforms capable of increasing the attractiveness of the water sector for investors and ensuring long-term sustainability of financing.

The concluding day of the conference was dedicated to reflecting on the path traveled and designing the future. The main question sounded direct: what should be the next global water agreement after 2030?

"THE PERIOD AFTER 2030": PANEL DISCUSSION ON A NEW ARCHITECTURE

A special panel session 'The Period After 2030: Further Directions of Action' became the sharpest discussion of the entire conference. Representatives of states, UN entities, IFIs, the scientific community, and youth organizations acknowledged: despite the progress of the Decade for Action and the results of the 2023 UN Water Conference, the world still lags significantly behind the full implementation of SDG 6. According to the latest estimates, at current rates of progress, hundreds of millions of people will remain without safe water supply by 2030. Participants agreed: the new architecture should be built not on declarations, but on binding mechanisms for monitoring and financial responsibility.

KEY OUTCOMES OF THE INTERNATIONAL DECADE FOR ACTION

A special session on the results of the Decade allowed for fixing achievements: over eight years, the water issue has entered the mainstream of the international agenda, received political recognition at the highest level, and created a unique multilateral platform. The number of voluntary commitments recorded in the Water Action Agenda has exceeded one thousand. The

Minister of Foreign Affairs of Tajikistan, Sirojiddin Muhriddin, emphasized a key thesis: today water is not just a natural resource, but a factor of peace, security, and international cooperation. He who controls the water agenda largely determines the security agenda. Participants paid special attention to the 2028 UN Water Conference: it should become a final review of the entire Decade and the starting point of a new cycle.

CLOSING SESSION

The closing session and press conference were held under the co-chairmanship of the Prime Minister of Tajikistan Kahir Rasulzoda and UN Under-Secretary-General Li Junhua. The Prime Minister summed up the discussion: the conference ensured substantive continuity between the 2023 UN Water Conference, the upcoming one in 2026, and the final one in 2028, providing a wide range of stakeholders – from states to youth movements – with a real opportunity to influence the global agenda.

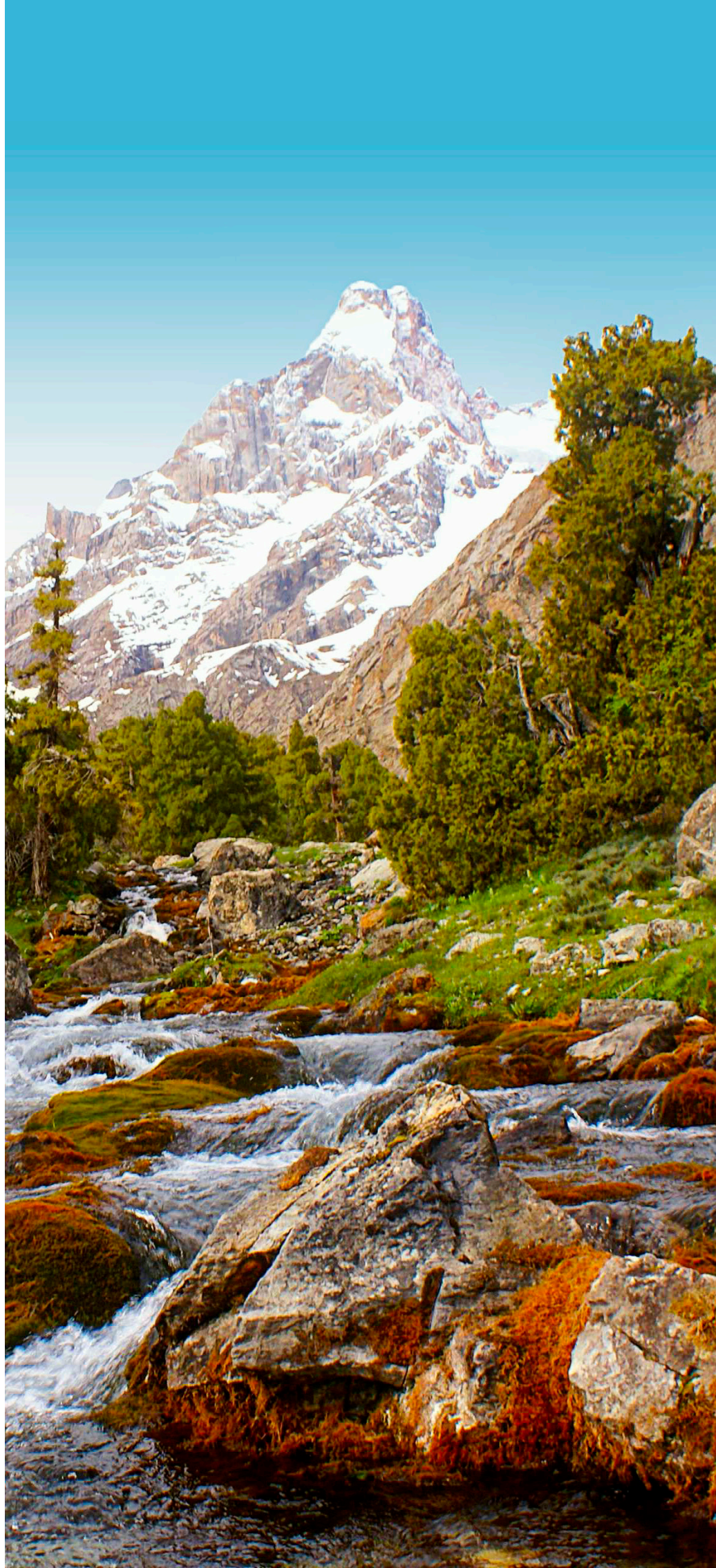
DUSHANBE DECLARATION: GUIDELINES FOR THE NEXT STEP

The Dushanbe Declaration adopted at the conclusion of the conference recorded key commitments and calls to action.

"We hereby reaffirm our determination to achieve the goals of the Decade for Action in the field of water resources and declare our commitment to the following actions in accordance with our respective capabilities:

1. *Reaffirm the need to keep the water theme among the priorities of the international agenda, including by ensuring a high level of ambition at the 2026 UN Water Conference, as well as at the 2028 UN Water Conference in accordance with the mandates provided by UN GA resolutions 77/334 and 78/327;*

2. *Emphasize the importance of maintaining the momentum of progress and ensuring coordinated and consistent actions through the implementation of voluntary commitments registered in the Water Action Agenda of the 2023 UN Water Conference, as well as commitments made at previous Dushanbe conferences on the International Decade for Action in the field of water resources, stimulating new and innovative partnerships and accelerating actions to achieve water-related goals and objectives of the 2030 Agenda for Sustainable Development, as well as encouraging their alignment with national strategies and plans;*

THE CONFERENCE IN FIGURES

- More than **2,500** participants from all over the world.
- **1,100** representatives from **110** states.
- **75** international and regional organizations.
- **170** NGOs and academic institutions.
- **9** thematic sessions aligned with the agenda of the 2026 UN Water Conference.
- More than **20** forums and side events.
- Specialized exhibition of water technologies and innovations.
- Final documents: Dushanbe Declaration, Co-Chairs' Summary, official contribution to the 2026 UN Water Conference.

3. Propose to the Government of the Republic of Tajikistan to present the outcomes of the 4th Dushanbe Conference on the International Decade for Action in the field of water resources as a contribution to the upcoming 2026 High-Level Political Forum on Sustainable Development, which will conduct an in-depth review of SDG 6, as well as to other relevant events and forums;

4. Propose to use the outcomes of the 4th Dushanbe Conference on the International Decade for Action in the field of water resources as a contribution to the preparatory process of the 2026 UN Water Conference and the 2028 UN Water Conference, as well as to other processes and initiatives related to water resources, such as the 11th World Water Forum;

5. Express hope for achieving action-oriented and meaningful results based on the outcomes of the 2026 UN Water Conference and the 2028 UN Water Conference;

6. Encourage monitoring and reporting on voluntary commitments of the Water Action Agenda, as well as facilitate their implementation;

7. Call to support the work of the Special Envoy of the UN Secretary-General on Water Resources in promoting, aligning, and accelerating efforts to develop the water agenda, including through the preparation of the 2026 UN Water Conference and the 2028 UN Water Conference;

8. Look forward with interest to the report of the UN Secretary-General assessing progress in the implementation of the International Decade for Action "Water for Sustainable Development", 2018–2028, taking into account the implemented actions, initiatives, best practices, and lessons learned, as well as identified obstacles and limitations, which will be submitted for consideration by the UN General Assembly at its eighty-first session;

9. Facilitate the advancement of issues related to water resources, including climate resilience, within the framework of upcoming high-level meetings and conferences, including COP31 of the UN Framework Convention on Climate Change, COP17 of the Convention on Biological Diversity, COP17 of the UN Convention to Combat Desertification, special thematic UN sessions on water and disasters, the 2027 Sustainable Development Goals Summit, the

DAY FOUR: VISITS TO ENERGY FACILITIES AND TOURIST ROUTES

Ninth Global Platform for Disaster Risk Reduction, the High-Level Review of the Pact for the Future 2028, as well as other meetings organized by member states, including the 11th World Water Forum to be held in 2027;

10. *Propose to the co-hosting parties of the 2026 UN Water Conference and the 2028 UN Water Conference to present the results and voluntary commitments of each conference as a contribution to the upcoming High-Level Political Forums on Sustainable Development."*

Of particular importance in the conference program was the fourth day, within the framework of which study tours to key water-energy facilities and tourist attractions of the country were organized for foreign delegations, representatives of international organizations,

and experts. Forum participants received an opportunity not only to continue their professional dialogue but also to familiarize themselves in practice with the country's hydropower potential, natural resources, cultural heritage, and tourist infrastructure of Tajikistan.

Depending on the chosen route, guests visited the "Rogun" and "Nurek" hydroelectric power plants, the Varzob zone, the Siyoma gorge, the "Safed-dara" ski and tourist complex, as well as historical sites of Dushanbe and the Hissar fortress.

One of the central points of the program was a visit to the Rogun HPP – the country's largest strategic energy project. Delegations were presented with information on the progress of construction, applied engineering solutions, production capacities, and the role of the station in ensuring the energy independence of Tajikistan.

We are convinced that the results of the conference will make a significant contribution to the further implementation of the Decade for Action, preparation for the 2026 UN Water Conference, and the final 2028 conference.

*Kohir RASULZODA,
Prime Minister of the
Republic of Tajikistan*

Participants particularly noted the importance of such hydropower projects for reducing emissions, adapting to climate change, and sustainable use of water resources.

Great interest was also aroused by a visit to the Nurek HPP – one of the largest hydropower facilities in Central Asia. Guests familiarized themselves with the history of the station, its production capacities, and the role of the Nurek reservoir in regulating water resources, supporting agriculture, and energy stability of the region.

The scale of the dam and the unique mountain landscape around the station made a great impression on the participants.

Within the ecological route, delegations visited the Varzob region and the Siyoma gorge, where participants were told about the natural sources of mountain river formation, glacial feeding of water resources, and Tajikistan's potential in the field of ecological and mountain tourism. A visit to the "Safed-Dara" complex allowed guests to familiarize themselves with modern opportunities for the development of recreational tourism in the mountain regions of the country.

Thus, the fourth day of the conference became not only a continuation of the professional dialogue but also a practical demonstration of how Tajikistan combines the development of hydropower, conservation of natural resources, and promotion of sustainable tourism as elements of a single sustainable development strategy.

DUSHANBE PROCESS AS A DIPLOMATIC PHENOMENON

Over eight years, the Dushanbe Water Process has gone from a regional initiative to a global platform. Three previous conferences shaped the agenda; the current, fourth one, poses the question squarely: what will be the next architectural level of world water policy when the Decade for Action ends in 2028?

The answer, which sounded in Dushanbe in May 2026, crystallized in several specific proposals: the "Dushanbe Framework for Water Issues", the International Water Prize, the Regional Cryosphere Center, and the International Network "Women and Water."

These are not just symbolic gestures – this is an attempt to create an institutional framework for a new decade of water diplomacy.

Mahmud MIRZOYON

Nestor NTAHONTUYE
Prime Minister of Burundi

Water should not become a factor of division between peoples, but should serve as a common heritage of humanity for peace, cooperation, and human solidarity.

The implementation of the International Decade for Action 'Water for Sustainable Development, 2018-2028' and the United Nations Sustainable Development Goals, especially the sixth goal related to ensuring access to clean drinking water and sanitation, is of key importance for the world community.

Clean drinking water and sanitation services are among the most important factors for protecting human health, and the right to safe water and sanitation is recognized as an inherent part of human rights.

Problems of access to water and sanitation primarily and seriously affect developing countries, especially African states.

The Republic of Burundi consistently implements measures to improve public access to drinking water, strengthen the sanitation system, and effectively manage water resources.

No state can fight global water and climate problems alone. Only through solidarity, international cooperation, and the implementation of joint initiatives can a safe and sustainable future be ensured for future generations.

Nurlan SEYTIMOV
Deputy Secretary General of the Commonwealth of Independent States

The proclamation of the International Decade for Action 'Water for Sustainable Development, 2018-2028' by the UN General Assembly at the initiative of the President of the Republic of Tajikistan, Honorable Emomali Rahmon, made it possible to unite the efforts of the world community toward rational water resource management.

The Commonwealth of Independent States follows the practical implementation of the stated goals with great attention, since the availability of water resources is a primary condition for the economic development and prosperity of the states of Central and South Asia.

Shavkat KHAMRAEV
Minister of Water Resources of the Republic of Uzbekistan

Climate change adaptation in Central Asia requires not only sound strategies but also coordinated and disciplined collective action.

We support the further development of the river basin approach, the strengthening of basin organizations, joint modelling, the exchange of hydrological information, and enhanced cooperation on early response to droughts and low-water periods.

It is precisely this practical approach that helps transform transboundary water from a source of risk into a source of resilience.

Uzbekistan remains committed to strengthening this cooperative framework through working groups, commissions, the International Fund for Saving the Aral Sea (IFAS), the Interstate Commission for Water Coordination (ICWC), and other cooperation platforms that enable us to address shared challenges on a continuous, rather than ad hoc, basis.

Nurzhan NURZHIGITOV
Minister of Water Resources and Irrigation of the Republic of Kazakhstan

For the states of Central Asia, the issues of sustainable management of transboundary water resources are one of the key factors for ensuring the long-term development of the region. Today we face tasks that cannot be effectively solved individually at the national level.

Climate change, shrinking glacier resources, growing water consumption, and increased load on the water management system require the application of new approaches and closer coordination of actions.

At the same time, the sustainability of transboundary water resources depends not only on hydrological conditions, but also on the quality of decisions made, data reliability, the level of digitalization, and the effectiveness of regional cooperation mechanisms.

Radosław DARSKI

Ambassador of the European Union to the Republic of Tajikistan

Water is not just a resource. It is the foundation of peace, prosperity, and the survival of our planet.

Climate change, demographic pressure, pollution, and competing demands are testing the resilience of water systems around the world. No country is immune to these challenges.

In Central Asia, where rivers cross borders and ecosystems unite peoples, water is both a common challenge and a common opportunity. I am convinced that water can become a catalyst for cooperation rather than a source of tension. When states jointly manage shared rivers, they build trust, unlock economic potential, and create the basis for broader regional integration.

The EU Water Sustainability Strategy covers three key areas: restoring and protecting the water cycle; creating a 'water-smart' economy; and ensuring clean and accessible water for all – based on the principle that access to water is an inherent human right.

Special attention is paid to digitalization. However, technology alone is not enough. It is necessary to ensure the inclusiveness of digitalization, the reliability of data management systems, and the accessibility of investments for all regions. The European Union is ready to share its experience and support this transformative process – including in a transboundary context.

In Tajikistan, we support the modernization of water supply systems, improving irrigation efficiency, and enhancing sanitation services, primarily in rural and vulnerable areas. Within the framework of the Team Europe Initiative on Water, Energy, and Climate Change, we continue to promote sustainable development and agricultural adaptation throughout Tajikistan.

Dima AL-KHATIB

Director of the United Nations Office for South-South Cooperation (UNOSSC)

Today, according to various estimates, a significant portion of the world's population still lacks adequate access to safe and clean water or faces inefficient water resource management. This problem is particularly acute in developing countries and low-income states.

Water issues are directly linked to agriculture, food security, employment, and economic development. Effective water management is key for irrigation, sustainable agricultural production, and ensuring decent living conditions.

We also predict that in both Africa and Asia, water security issues will increasingly affect not only rural but also urban populations, especially given high rates of urbanization and growing pressure on water resources. That is why strengthening international cooperation, improving joint roadmaps, and expanding technical support from the UN system are of particular importance today.

Tshilidzi MARWALA

Rector of the United Nations University, Under-Secretary-General of the United Nations

The leadership of the President of the Republic of Tajikistan, Honorable Emomali Rahmon, in the rational use of water resources and the development of 'green' energy is an inspiring example for the whole world.

Tajikistan is a source of water resources in Central Asia. Using this potential for the accelerated development of 'green' energy makes a positive impression.

The production of 98 percent of electricity in Tajikistan from environmentally friendly sources serves as an example not only for the countries of the region, but also for the entire international community.

Norio SAITO

Senior Director of the Water Supply and Urban Development Sector Office of the Asian Development Bank

Today, water security has become one of the main problems for the countries of Asia and the Pacific. Despite the progress achieved, billions of people still remain vulnerable to water scarcity, floods, droughts, and the impacts of climate change.

According to the Asian Development Bank's flagship report 'Asian Water Development Outlook 2025' (AWDO 2025), over the past decade, about 2.7 billion people are no longer classified as facing acute water scarcity. Nevertheless, about 4 billion people still face unstable access to water supply and sanitation services.

We must shift our focus from building infrastructure to providing sustainable services, ensuring proper operation and maintenance of systems without harming ecosystems.

We highly appreciate the global leadership of the Government of Tajikistan in the water sphere. The AWDO 2025 report notes that Tajikistan is not only among the top ten countries in the region with the most noticeable progress, but also demonstrates one of the fastest rates of improvement in protection against natural disasters.

The Asian Development Bank has set a goal to improve access to water supply, sanitation, irrigation, and increase resilience to floods, droughts, and storms for 100 million people by 2030. The overall goal of all multilateral development banks exceeds 1 billion people.

"CASA-1000":

A NEW ENERGY BRIDGE BETWEEN CENTRAL AND SOUTH ASIA

The "CASA-1000" project opens a qualitatively new stage in the history of energy cooperation between Central and South Asia, turning the rich hydropower potential of Tajikistan and Kyrgyzstan into a powerful factor for sustainable economic growth and regional development. The completion of construction of the Central Asian part of the project and the commissioning of the "Datka – Sugd-500" power transmission line became a landmark event that laid the foundation for the formation of the first inter-regional energy corridor in modern history. This large-scale project unites the economic interests of states, contributes to the development of trade in environmentally friendly electricity, and strengthens strategic partnership, creating new opportunities for integration, energy security, and long-term prosperity of the region.

BEGINNING OF PROJECT IMPLEMENTATION

The start of implementation of the Regional Electricity Transmission Project "CASA-1000" took place on May 12, 2016, in the city of Tursunzade with the participation of the President of the Republic of Tajikistan, Leader of the Nation, Honorable Emomali Rahmon, the Chief Executive of the National Unity Government of the Islamic Republic of Afghanistan Abdullah Abdullah, Prime Minister of the Islamic Republic of Pakistan Nawaz Sharif, and Prime Minister of the Kyrgyz Republic Sooronbay Jeenbekov. In a solemn atmosphere, the leaders of the states symbolically tightened bolts on a metal tower and thereby marked the beginning of the regional electricity transmission project "CASA-1000".

In September 2018, in the city of Almaty, Republic of Kazakhstan, after the signing of a number of agreements between energy companies and contractors, in accordance with the requirements of current legislation, the project completely transitioned to the construction stage.

SCALE AND INFRASTRUCTURAL IMPORTANCE OF THE PROJECT

The total cost of the "CASA-1000" infrastructure exceeds 1.2 billion US dollars. Out of this amount, about 343 million dollars, or nearly 28.5%, accounts for Tajikistan. The project provides for:

- construction of 1,387 km of power transmission lines;
- erection of 598 km of alternating current (AC) lines;
- construction of 789 km of direct current (DC) lines;
- creation of two powerful converter substations with a capacity of 1,300 MW each;
- transmission of up to 1,300 MW of electricity.

To date, construction work in Tajikistan, Kyrgyzstan, and Pakistan has been fully completed. In Afghanistan, project implementation is continuing. After the resumption of financing by the World Bank in 2024, construction was resumed: more than 95% of the necessary materials have already been delivered, and over 70% of construction work has been completed. Full completion of the project and the start of commercial operation are expected in 2027. The completion of infrastructure construction in Tajikistan, Kyrgyzstan, and Pakistan actually created the foundation for a new trans-regional energy market.

ENERGY INTEGRATION OF A NEW GENERATION

The "CASA-1000" project represents one of the largest international energy projects in Eurasia.

Its main goal is to organize the transfer of

surplus environmentally clean electricity from the countries of Central Asia – Tajikistan and Kyrgyzstan, to the states of South Asia, primarily to Afghanistan and Pakistan. In fact, "CASA-1000" forms the first sustainable energy corridor in modern history between two macro-regions – Central and South Asia.

The project provides for the creation of modern electricity transmission infrastructure, the development of mechanisms for international trade in energy resources, and the formation of conditions for further integration of regional energy markets. The launch of the "Datka – Sugd-500" line is of strategic importance, since it ensures a stable connection of the energy systems of Central Asian countries and significantly increases the reliability of the entire regional energy system. Thanks to this, Tajikistan already today has received the technical capability to import and export electricity to Kazakhstan and Kyrgyzstan, which significantly expands the prospects of energy cooperation in the region.

TAJIKISTAN – A KEY ENERGY CENTER OF THE REGION

The Republic of Tajikistan occupies a central place in the implementation of "CASA-1000"

due to its colossal hydropower potential, which is considered one of the largest in the world. The use of renewable energy sources makes the project particularly relevant in the context of the global transition to a "green" economy and the decarbonization of world energy.

Within the framework of the project, large-scale infrastructure facilities were implemented on the territory of Tajikistan:

- a 500 kV power transmission line was built from the "Datka" substation to the "Sugd-500" substation with a total length of about 480 km;
- the "Regar-500 – Sangtuda" line with a length of 115 km was put into operation;
- a unique Sangtuda converter station was created – the first converter station in Central Asia and the largest in the CIS.

It was the Sangtuda converter station that became the most important technological element of the project, ensuring the transmission of direct current electricity towards South Asia.

In essence, Tajikistan is turning into an energy bridge between two major regions of the continent. According to the project parameters, the "CASA-1000" infrastructure will allow transmitting up to 11 billion kWh of electricity annually. This fully corresponds to the goals of the National Development Strategy of the Republic of Tajikistan for the period By 2030, which provides for increasing electricity export volumes to 10 billion kWh annually.

The financing of the "CASA-1000" Project is carried out by a Consortium of international development organizations – the World Bank, the Islamic Development Bank, the European Investment Bank, the European Bank for Reconstruction and Development, the UK Foreign, Commonwealth & Development Office, and the United States Agency for International Development.

Manuchehr SAFARZODA,
Deputy Minister of Energy and Water Resources

these initiatives. Notably, the projects were determined directly by the local population through special gender-inclusive councils at the jamoats. Such an approach demonstrates a modern model of sustainable development based on community participation in decision-making.

"CASA-1000" AND THE CONCEPT OF "GREEN ENERGY"

In the modern world, the ecological sustainability of energy projects acquires particular importance. "CASA-1000" fully complies with the global concept of "clean energy" since it is based exclusively on the use of renewable hydropower resources. Tajikistan and Kyrgyzstan possess significant potential for environmentally clean electricity, while Pakistan experiences a serious deficit of energy resources. Thus, the project contributes to reducing the use of hydrocarbon fuels and lowering greenhouse gas emissions. Supplies of about 3 billion kWh of Tajik electricity to Pakistan will allow for partially covering the needs of millions of consumers, while simultaneously reducing the environmental load on the region.

CONCLUSION

The "CASA-1000" project is an example of how energy can become a driving force for economic development, regional integration, and international cooperation. For Tajikistan, this project opens a qualitatively new stage of development for the energy industry and strengthens the country's position as one of the key energy centers of Central Asia. The creation of an energy bridge between Central and South Asia will not only expand Tajikistan's export capabilities but will also further contribute to strengthening stability, mutual trust, and sustainable development of the entire region. "CASA-1000" is not just an infrastructure project. It is a symbol of a new era of regional cooperation based on mutual benefit, environmental sustainability, and strategic partnership.

ECONOMIC BENEFITS AND NEW OPPORTUNITIES

It is especially important that the export will be carried out at the expense of the summer electricity surplus, which previously partly remained undemanded. This will allow for efficient use of existing generating capacities, minimizing idle water spills, and increasing the profitability of the national energy system. In addition, "CASA-1000" creates prerequisites for the construction of new hydroelectric power plants and attracting additional investments into the country's energy sector. The appearance of a guaranteed external market significantly increases the investment attractiveness of Tajikistan's energy sector. No less important is the multiplier effect of the project. The development of energy infrastructure contributes to the growth of transport, industrial, and social infrastructure, and also stimulates the creation of new jobs.

GEOPOLITICAL AND REGIONAL SIGNIFICANCE OF THE PROJECT

"CASA-1000" goes far beyond an ordinary energy project. It becomes an important tool for regional diplomacy and strengthening trust between

states. In the context of modern global challenges, joint infrastructure projects play a key role in ensuring stability and sustainable development. Energy cooperation contributes to the formation of interdependence between countries, which, in turn, strengthens good-neighborly relations and reduces the risks of regional tension. The project is of particular importance for Afghanistan, which becomes an important transit link between Central and South Asia.

SOCIAL DIMENSION OF "CASA-1000"

One of the unique features of the project is its pronounced social orientation. "CASA-1000" provides not only for commercial transmission of electricity but also for direct support of local communities. Already at the construction stage in Tajikistan, more than 35 million dollars of grant funds were attracted for the implementation of social projects in 76 settlements. The funds were directed towards the development of electricity supply, healthcare, education, transport infrastructure, and entrepreneurship. More than 100,000 people became beneficiaries of

VARZOB HPP-1: 90 YEARS AT THE FOREFRONT OF TAJIK POWER ENGINEERING

This year, Varzob HPP-1 celebrates its 90th anniversary. The first hydroelectric power plant in Tajikistan, built under the unimaginably difficult conditions of a mountain gorge, gave light to the city of Stalinabad in December 1936 – and thereby opened a new page in the history of the country. Today, the station continues to operate, supplying the capital with electricity and drinking water. About the past, present, and future of the legendary facility – in a conversation with the director of the "Cascade Varzob HPP" branch of OJSC "Barqi Tojik", Abdulhaqzoda Habibullo Abdullo.

WITHOUT ELECTRICITY, IT WAS
IMPOSSIBLE TO MOVE FORWARD

– Dear Habibullo Abdullo, 90 years is a venerable age for a hydroelectric power plant. How do you assess the role of the station in the development of power engineering in Tajikistan?

– This is not just the anniversary of the station. This is the anniversary of the entire Tajik power engineering. Before the launch of our HPP, the only source of electricity in Dushanbe – then Stalinabad – was a small diesel power plant with a capacity of 75–78 kW, launched in 1926. It barely coped with the needs of several administrative buildings. The young Soviet republic was growing rapidly: factories, plants, schools, hospitals, theaters were appearing. All this required energy. Without electricity, it was impossible to move forward.

HISTORICAL QUOTE

"...Varzob hydroelectric power plant is the first major construction project of electrification in the Republic of Tajikistan.

...The revolutionary role of electricity is enormous.

In industry, in agriculture, in transport, and, finally, in everyday life – especially in the conditions of a planned economy – it must be noted that in our country of socialism, greatest opportunities have been created for the use of electric energy.

...That is why the entry of the Varzob hydroelectric power plant into the ranks of industrial enterprises of the Soviet Union and the Tajik SSR is a great holiday for us".

— From the speech of the First Secretary of the Central Committee of the Communist Party (Bolsheviks) of Tajikistan, Dmitry Protopopov (December 31, 1937, Newspaper "Tajikistan Surkh", No. 303)

When the first unit of the station was successfully launched on December 31, 1936, and two weeks later it reached continuous operation mode, it became a true turning point.

The capacity of 7,440 kW – two generators of 3,720 kW each – seems a modest figure today, but back then it was a huge achievement. With our launch, a shoe and clothing factory, a leather, brick, alabaster, auto repair, and "woodworking" plant, a meat processing plant, and a brewery started working simultaneously. The city came alive. The streets lit up. The machine tools started spinning. During the first 11 months alone, the station generated more than 10 million kWh.

– Tell us about the historical prerequisites of construction. How was the idea of a hydroelectric power plant on the Varzob River born?

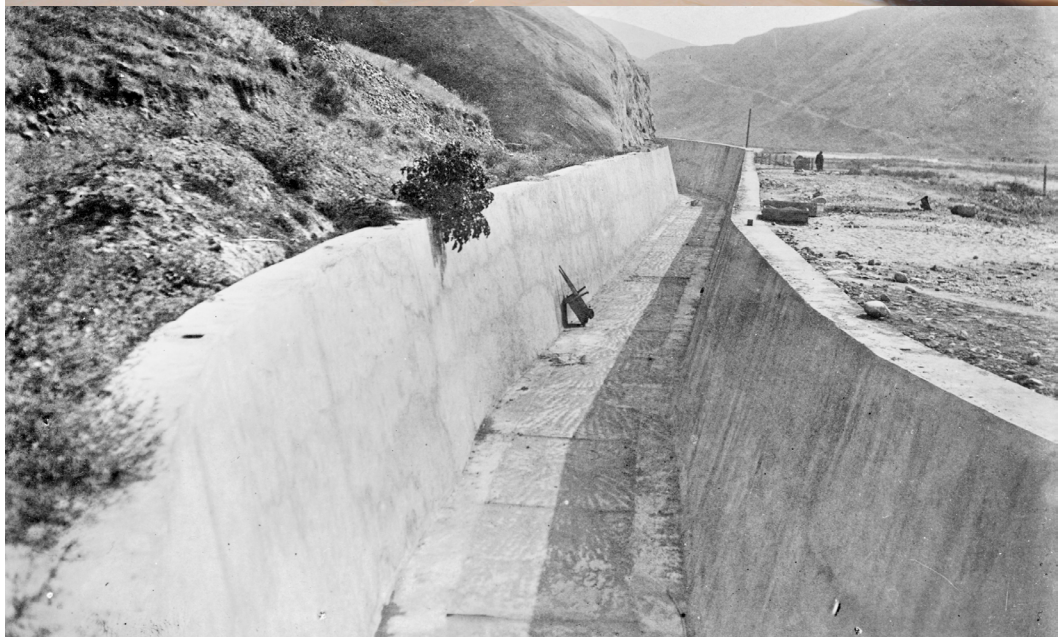
– To understand this, one needs to remember what Tajikistan was like in the late 1920s. After the formation of the Tajik SSR in 1929, the republic faced the task of forced industrialization. In the same year, a railway was laid connecting Dushanbe with Tashkent and Moscow, which broke the centuries-old isolation of the region. In parallel, mines and deposits were developed, factories were built, and the first general plan of the city was created. All this needed energy.

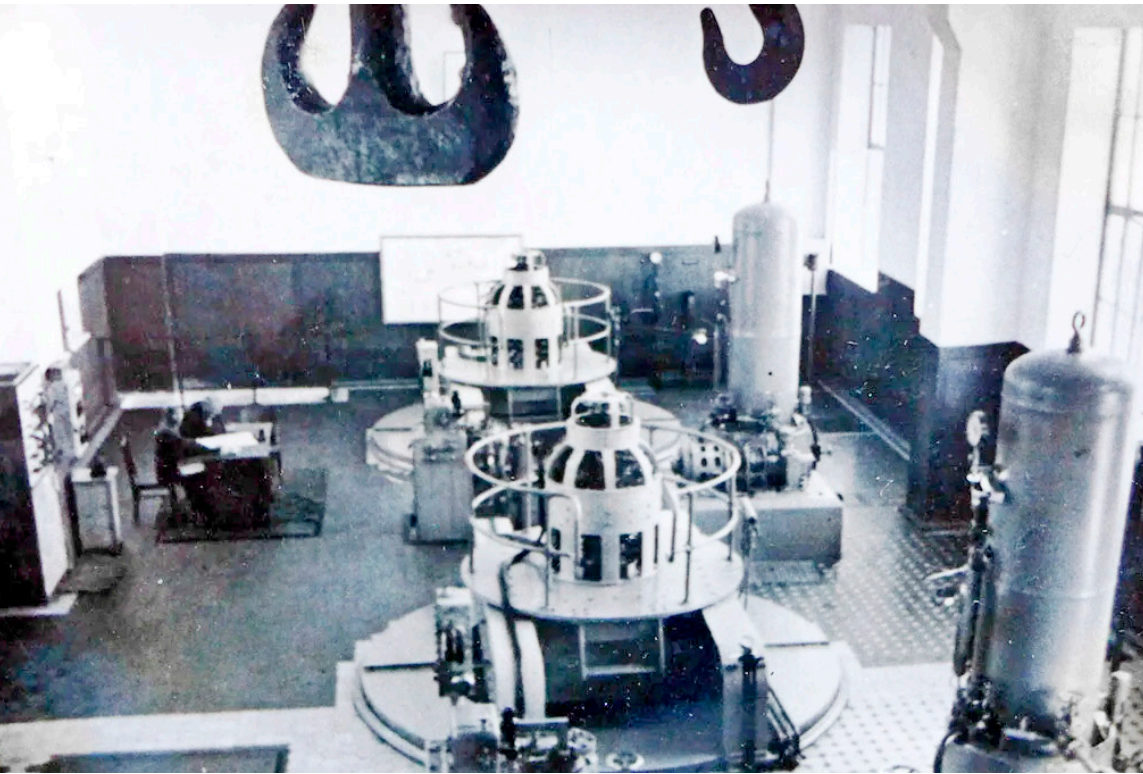
Even in 1927-1930, a special detachment of hydroengineers from Moscow worked in the Varzob Gorge – they explored the basin of the Varzob River and chose the site for the future station. To prepare the design, 500,000 rubles were allocated from the union budget. After researching hydro-resources, designers from the Giprogor Institute of the RSFSR included the Varzob HPP with a capacity of 7,500 kW in the "Technical and Economic Outline for the Planning of the City of Stalinabad". Thus, the station was originally inscribed in the destiny of the capital.

One cannot fail to mention Vakhshstroy – a grandiose parallel construction project that became part of a single plan for the industrialization of Tajikistan. On September 15, 1931, Vakhshstroy was declared an All-Union Shock Construction Project and included among the 150 especially important facilities of the USSR – along with DneproGES, Turksib, Uralmash. The initiator of this was Nusratullo Makhsum, Chairman of the Central Executive Committee of the Tajik SSR, who persistently proved to Stalin the necessity of developing the Vakhsh Valley.

– The French writer Paul Vaillant-Couturier, who visited Dushanbe in 1930, was amazed at how the builders managed to work in such conditions. What can you tell us about the construction of the Varzob HPP itself?

– Vaillant-Couturier left words that accurately convey the spirit of that era: "Everything hindered this people – floods, mudflows, hunger, Basmachi movement, lack of transport. Despite this, they laid the foundation of the Varzob HPP". The builders on the Vakhsh fought against

scorching sands and exhausting heat, while our people had to bite into the rocks and tame an icy mountain river. Different conditions – but absolutely identical heroism. On January 10, 1931, preparation of the territory began: laying roads, organizing the construction site, ensuring material supplies. The builders faced the task of erecting a first-class hydroelectric facility by the standards of that time, far from the city, in an uninhabited place.

Engineers and highly qualified workers from Moscow and Leningrad arrived at the construction site. The USSR Government established control over the supply of all materials. Most of the diggers, concrete workers, and drillers were residents of the villages of the Varzob district. Two turbines with a vertical axis, manufactured by the Leningrad Metallic Plant, and generators with a capacity of 3,720 kW each – products of the Leningrad plant "Elektrosila" – were installed at the station. The first unit was launched on December 31, 1936, in the presence of specialists from Moscow and Leningrad. The tests were successful, and already in January 1937, the station began continuous operation. The second unit was launched in 1937, and construction was fully completed in 1938.

Special attention deserves the quality of the concrete structures. When in 2012 specialists from the Indian company BHEL began modernization, they demanded documentary proof of the strength of the foundations – otherwise they planned to replace them completely. The test results were astonishing: the strength of the base significantly exceeded the standards. Builders of the 1930s specially selected rounded river stones without cracks, carefully washed and dried them before pouring. This was a high level of engineering culture for its time – and it serves us to this day.

– What is the uniqueness of Varzob HPP-1 as an engineering object? The station survived earthquakes of up to intensity 7 (specify the scale) – how is this possible?

– This is indeed a phenomenon. Over 90 years of operation, the station has withstood many underground shocks up to seven points, and none of them led to an accident, shutdown of hydro units, rupture of pipes, or short circuit. This is confirmed by long-term seismological studies.

The secret lies in the combination of competent design solutions and exceptional construction quality. The station was built according to the diversion type with an unpressurized supply diversion, which in itself reduces loads during seismic impacts. The dam on the Varzob River and the diversion channel were designed taking into account local geology.

– How has the station changed over recent decades? What modernizations were key?

– By the period of independence, the equipment was significantly worn out and obsolete. Because of this, the capacity of the units decreased compared to the design capacity. In 2012, a large-scale reconstruction was carried out by the Indian company "Bharat Heavy Electricals Limited" (BHEL) with financial support from India, which allocated a grant of 17 million dollars for these purposes. The capacity of each of the two units was increased from 3,720 to 4,750 kW, the total capacity of the station reached 9,500 kW compared to the original 7,440 kW. The reconstruction extended the operability of the hydroelectric complex for another 50 years.

I want to especially emphasize another role of the station. Today, HPP-1 provides more than 60% of the water for the SUE "Dushanbe Water and Sewerage", and also supplies water to CHP-1 and CHP-2 of the capital. That is, our station is both an energy facility and a key element of the water supply system.

– How did the creation of the Varzob cascade affect the development of the country's power engineering as a whole?

– Varzob HPP-1 became the foundation on which the entire Tajik hydropower engineering grew. Already

HISTORICAL REFERENCE

The first director of Varzob HPP-1 was I.D. Gridnev – an engineer from among the specialists who arrived from the European part of the USSR to ensure the launch and initial operation of the station. His name is associated with the most responsible period – the mastering of units and debugging of operating modes in the conditions of a mountain gorge. It was under him that the station reached its design capacity and began trouble-free operation. The construction of Varzob HPP became the first engineering school for the cadres of Tajik hydropower engineering. It was here that local specialists gained experience, which was then applied during the construction of HPP-2 and HPP-3.

in 1939, a project for the next station, HPP-2, was developed. Its construction began in 1943, and the first unit with a capacity of 14.4 MW was launched in 1949. In 1952, Varzob HPP-3 began operating, closing the cascade with a total installed capacity of about 25 MW. The Cascade of Varzob HPPs became the first in the former USSR where automatic control of units was introduced – an innovative solution for its era.

Varzob HPP-1 served as a practical school for the first generations of Tajik hydropower engineers: it was here that they gained experience, which was then applied during the construction of the Nurek HPP. Today, Tajik hydropower engineering has reached a qualitatively different level: more than 10 large and about 300 small HPPs operate in the country. The construction of the Rogun HPP on the Vakhsh River is nearing completion – with a design capacity of 3,780 MW, it will become the largest in Central Asia. This is a direct continuation of the logic that was laid down 90 years ago in the Varzob Gorge.

– What does Varzob HPP-1 mean to you personally?

– This is more than a production facility. This is a living museum of power engineering under the open sky. It is a symbol of the selfless labor of the first generations of Tajikistan's energy specialists – those diggers from Varzob villages, those engineers from Moscow and Leningrad, who built this station in the conditions of a mountain gorge without roads and normal supply. They believed they were doing something important. And they were right.

Today, our station is maintained by a small but highly qualified staff. Among our employees there are labor dynasties – descendants of those who worked at the HPP back in Soviet times. This is a special continuity. Young engineers come here and feel the preserved spirit of the country's history. This instills a strong sense of responsibility. Thanks to the courage and contribution of many thousands of people, our station has been serving for 90 years. This is the best proof that any technical solutions will work effectively only through effective interaction between technology and people.

**CHRONOLOGY OF
VARZOB HPP**

1926 – The first diesel power plant with a capacity of 75–78 kW was launched in Dushanbe (Stalinabad).

1927–1930 – A Moscow team of hydroengineers explores the basin of the Varzob River and chooses the site for the HPP.

January 10, 1931 – Start of construction of Varzob HPP. Road laying, site organization.

December 31, 1936 – Launch of the first unit. Total capacity of two units – 7,440 kW.

1938 – Completion of the construction of the station.

1943 – Start of construction of Varzob HPP-2 (during the Great Patriotic War).

1949 – Launch of Varzob HPP-2 (14.4 MW).

1952 – Launch of Varzob HPP-3 (3.52 MW). Completion of cascade formation.

2012 – Modernization supported by India. Capacity increased to 9,500 kW.

2026 – 90th anniversary of the station. Total generation from 2012 to 2026 – 848.7 million kWh. Provides more than 60% of Dushanbe's water supply.

